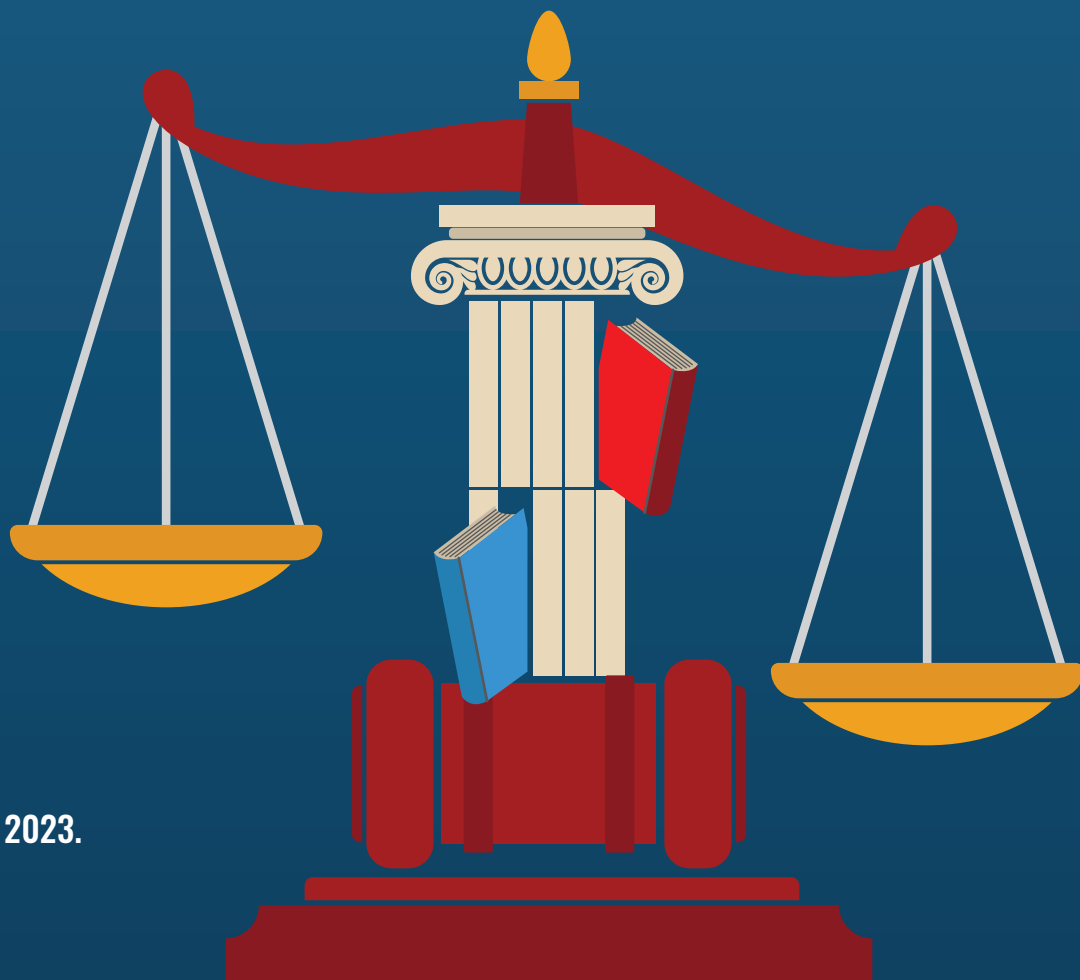

IZVJEŠTAJ O MONITORINGU PROCESUIRANJA SLUČAJEVA KORUPCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2022/23. GODINU

Septembar, 2023.

IZVJEŠTAJ O MONITORINGU PROCESUIRANJA SLUČAJEVA KORUPCIJE
U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2022/23. GODINU

Urednik:

Amela Šarić

Spoljni saradnik:

Harun Išerić

Lektor:

Profis d.o.o. Sarajevo

Tiraž:

100

Štampa:

MAK Invest d.o.o. Sarajevo

Dizajn i grafička priprema:

www.bestia.agency

www.ti-bih.org

@Transparency International Bosna i Hercegovina

Ova analiza je urađena u okviru projekta "Unapređenje odgovornosti kroz jačanje mreža organizacija civilnog društva – SANCUS", koji implementiraju Transparency International u BiH (TI BiH) i Balkanska istraživačka mreža Bosne i Hercegovine (BIRN BiH) uz finansijsku podršku Evropske unije. Stavovi izneseni u analizi predstavljaju stavove autora i ne odražavaju nužno stavove i mišljenja Evropske unije.

IZVJEŠTAJ O MONITORINGU PROCESUIRANJA SLUČAJEVA KORUPCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2022/23. GODINU

Septembar, 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	09
1.1. Monitoring suđenja u predmetima korupcije: Značaj i cilj.....	10
1.2. Projekat TI BiH i BIRN-a BiH: Unapređenje odgovornosti kroz jačanje mreža organizacija civilnog društva.....	12
1.3. Statistički pregled praćenih predmeta.....	14
1.4. Metodologija istraživanja.....	25
2. EFIKASNOST PRAVOSUĐA.....	27
2.1. Procesuiranje slučajeva korupcije u Bosni i Hercegovini.....	28
2.2. Efikasno vođenje postupka i produktivnost pretresa.....	29
2.2.1. Relevantnost/irelevantnost dokaza.....	29
2.2.2. Odsustvo članova sudskog vijeća.....	31
2.2.3. Izmjene u sastavu sudskog vijeća.....	31
2.2.4. Nepristupanje svjedoka svjedočenju.....	33
2.2.5. Trajanje pretresa.....	33
2.2.6. Uloga stranaka i branilaca u odugovlačenju postupka.....	33
2.2.7. Odlaganje glavnog pretresa na period duži od 30 dana.....	34
2.2.8. Neiskorišteni potencijal predraspravnog/pretpretesnog ročišta.....	36
2.2.9. Zaključna razmatranja o efikasnosti pravosuđa.....	36
2.3. Vrsta i visina izrečenih kazni.....	38
2.3.1. Kaznena politika u predmetima u kojima je postignut sporazum o priznanju krivice.....	46
2.3.2. Procesuiranje nosilaca pravosudnih funkcija.....	49
3. INTEGRITET KRIVIČNOG POSTUPKA.....	51
3.1. Kvalitet optužnica.....	51
3.2. Kvalitet izvedenih dokaza/način izvođenja dokaza.....	56
3.3. Pristupanje tužitelja pretresu.....	57
3.4. Ispitivanje svjedoka.....	58
3.5. Zakonitost dokaza.....	60
3.6. Nadležnost Suda BiH i razdvajanje predmeta pred Sudom BiH.....	61
3.7. Nepristrasnost suda.....	61
3.8. Poštivanje prava optuženih.....	62
3.9. Ostala relevantna zapažanja.....	63
3.9.1. Pasivnost tužilaštva u žalbenom postupku.....	63
3.9.2. Izlaganje završnih riječi.....	63

4. TRANSPARENTNOST PRAVOSUĐA.....	64
4.1. Ažurnost sudova u objavljivanju informacija o suđenjima na web stranicama.....	65
4.2. Proaktivna transparentnost.....	66
4.3. Iskustvo u primjeni zakona o slobodi pristupa informacijama.....	68
4.4. Zaključna razmatranja o transparentnosti pravosuđa.....	70
5. EXCURSUS.....	71
5.1. Zijad Blekić i drugi: Prodaja imovine koja je predmet mjera osiguranja.....	71
5.2. Fadil Novalić i drugi: Izdvojeno mišljenje sudije Branka Perića.....	72
5.3. Predmet Dragan Šojić - krivično djelo ili disciplinski prekršaj?.....	73
5.4. Ljudska prava u slučajevima koji su bili predmet monitoringa.....	74
6. ZAKLJUČAK I PREPORUKE.....	75
6.1. Preporuke.....	76

1. UVOD: O STANJU PRAVOSUĐA BOSNE I HERCEGOVINE

Efikasno pravosuđe je osnovni temelj demokratije i vladavine prava. Ono podržava stabilnost društva, zaštitu prava građana i obezbjeđuje odgovornost i transparentnost institucija. Funkcionisanje pravosuđa ne samo da omogućava poštovanje pravnih normi, već takođe postavlja temelje za suzbijanje korupcije, zaštitu ljudskih prava, obezbjeđivanje nepristrasnog postupanja i pravednog suđenja. Posmatrajući stanje pravosuđa u Bosni i Hercegovini, očito je da se isto suočava sa mnoštvom izazova u funkcionisanju i ostvarivanju svoje namjene. Naime, istraživanja pokazuju da je pravosuđe Bosne i Hercegovine već godinama u stanju "institucionalne zarobljenosti"¹, što znači da su pravosudne institucije podložne neprimjerenom uticaju hijerarhijskih struktura i spoljnih faktora, koji je "takve dubine, kontinuiteta i intenziteta" da su pravosudne institucije "praktično zarobljene".²

Posebno se naglašava (ne)procesuiranje predmeta krivičnih djela korupcije i organizovanog kriminala. Naime, u *Izveštaju stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH* (dalje u tekstu: Pribeov izvještaj)³ iz 2019. godine, koji je sačinjen po zahtjevu Evropske komisije (dalje u tekstu: EK) je zaključeno da se krivično pravosuđe u BiH uopšte "ne bori protiv teških oblika kriminala i korupcije" i da je BiH potrebna sistemska reforma u oblasti pravosuđa. Evropska unija (dalje u tekstu: EU) kontinuirano ponavlja u svojim godišnjim izvještajima o BiH da "loše funkcionisanje pravosudnog sistema (...) podriv[a] borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala".⁴ Ministarstvo spoljnih poslova Sjedinjenih Američkih Država u svom *Izveštaju o ljudskim pravima za BiH za 2022. godinu*⁵ upozorava na ozbiljne probleme s nezavisnošću pravosuđa, te konstatuje da je u 2022. godini u bh. pravosuđu bilo "malo volje za krivičnim progonom korumpiranih funkcionera", kao i da je bilo naznaka da je pravosuđe pod političkim uticajem.

Freedom House u svom *Izveštaju o nivou demokratske vladavine za 2023. godinu*⁶ navodi da je došlo do pada u ocjeni bh. pravosudnog okvira i njegove nezavisnosti, a zbog ograničene sposobnosti pravosuđa da djeluje nezavisno i garantuje jednakost pred zakonom. Ocjena kriterijuma korupcije je takođe doživjela pad, i to zbog sistemske korupcije koja se i dalje "ne kontroliše". Slično kao i EK, Freedom House je stava da slabo funkcionisanje pravosuđa potkopava borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Prema *Indeksu percepcije korupcije za 2022. godinu*⁷ Transparency Internationala, BiH ima najniži indeks u regiji zapadnog Balkana, dok je na nivou Evrope plasirana kao treća najgora država (samo su Rusija i Ukrajina pozicionirane lošije). Od 2012. godine vidljiv je trend konstantnog pada indeksa (s izuzetkom 2016. godine kada je stanje ostalo nepromijenjeno). Zapažena je "ozbiljna sumnja u vezi sa sposobnošću" Tužilaštva BiH da privede počinioce korupcije pred lice pravde. *GAN Integrity izvještaj za BiH iz 2020. godine*⁸ navodi kako je sprovođenje zakona kojima su inkriminisana različita koruptivna djela neefikasno i siromašno, da je gonjenje krivičnih djela korupcije selektivno, a

1 Srđan Blagovčanin, Edin Hodžić, Sevima Sali-Terzić, Je li pravda u Bosni i Hercegovini zaista slijepa? Izvještaj o zarobljenom pravosuđu u Bosni i Hercegovini, Fond otvoreno društvo BiH: Sarajevo, 2021, str. 104. Dostupno na: https://osfbih.org.ba/images/Progs/17+/LP/Pubs/-Je_li_pravda_u_BiH_zaista_slijepa.pdf.

2 Ibid.

3 Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, Brisel, 2019, para. 42. Dostupno na: <https://archive.europa.ba/wp-content/uploads/2019/12/Izveje%25A1taj-stru%C4%8Dnjaka-o-pitanjima-vladavine-prava-u-BiH.pdf>.

4 Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2022. godinu, SWD (2022) 336 final, Brisel, 12.10.2022, str. 5. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/VlrUgY> Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2021. godinu, SWD (2021) 291 final, Brisel, 19.10.2021, str. 5. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/R0iuLS> Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2020. godinu, uz dokument Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija, SWD (2020) 350 final, Brisel, 6.10.2020, str. 5. Dostupno na: https://archive.europa.ba/wp-content/uploads/2020/10/Izvjestaj_za_BiH_za_2020_godinu.pdf49. Na ova zapažanja EK, pozvao se i OHR prilikom donošenja odluka o dopuni KZ BiH, KZ FBIH i KZ RS iz aprila 2023. godine.

5 U.S. Department of State, 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Bosnia and Herzegovina, str. 2 i 39. Dostupno na: <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/bosnia-and-herzegovina/>.

6 Freedom House, Nations in transit 2023: Bosnia and Herzegovina. Dostupno na: <https://freedomhouse.org/country/bosnia-and-herzegovina/nations-transit/2023>.

7 Transparency International u BiH, Indeks percepcije korupcije 2022. Dostupno na: <https://ti-bih.org/indeks-percepcije-korupcije-cpi-2022/>. Na ovu činjenicu pozvao se i OHR prilikom donošenja odluka o dopuni KZ BiH, KZ FBIH i KZ RS iz aprila 2023. godine.

8 GAN Integrity, Bosnia and Herzegovina. Dostupno na: <https://ganintegrity.com/country-profiles/bosnia-herzegovina/>.

službenici uključeni u korupciju prolaze *nekažnjeno*. Indikatori upravljanja Svjetske banke koji se odnose na praćenje korupcije⁹ ukazuju na dekadenciju u ocjeni kontrole korupcije u BiH, i to u kontinuitetu, od 2014. godine.

Takođe, ranije analize Transparency Internationala u BiH (dalje u tekstu i: TI BiH) o presudama u slučajevima korupcije pokazuju da se, kad je riječ o strukturi osuđujućih odluka, u Bosni i Hercegovini uglavnom procesuiraju manji slučajevi korupcije, dok se korupcija na višim nivoima ili gotovo nikako ne procesuiraju ili to čini rijetko. Pored toga, iako je zabilježen porast broja prijave za krivična djela korupcije, dati rezultati i dalje nisu na zadovoljavajućem nivou, posebno uzimajući u obzir duboko ukorijenjenu korupciju u društvu. Takođe, zabrinjava visok broj negativnih tužilačkih odluka i problem raspoređivanja predmeta, što ukazuje na potrebu za reformama u pravosudnom sistemu. Smanjenje broja otvorenih istraga za korupciju i nizak broj podignutih optužnica za ozbiljne slučajeve korupcije dodatno kompromituju pravosudni sistem. Struktura osuđujućih presuda otkriva da su kazne za korupciju često blage, što ne djeluje odvraćajuće na potencijalne počinioce.

Suočeni s ovakvim izazovima u funkcionisanju pravosuđa i njegovog odgovora na korupciju i organizovani kriminal, monitoring suđenja se pojavljuje kao jedan od mehanizama kojim se dijagnosticira funkcionalnost ključnih elemenata pravosudnog sistema.¹⁰ Praćenje i analiza procesa suđenja omogućavaju temeljno sagledavanje efikasnosti, transparentnosti i pravednosti postupaka. Monitoring suđenja se pojavljuje kao svojevrsni reflektor, pod kojim se prepoznaju oni segmenti pravosudnog sistema koji zahtijevaju reformu.¹¹ Ovaj mehanizam igra ključnu ulogu u otkrivanju slabih tačaka sistema te predstavlja osnovu za predlaganje i sprovođenje nužnih preporuka kako bi pravda bila dostupna, nepristrasna i efikasna za sve građane.

1.1. MONITORING SUĐENJA U PREDMETIMA KORUPCIJE: ZNAČAJ I CILJ

Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava OSCE-a (dalje u tekstu i: ODIHR), monitoring suđenja definiše na dva načina. Prema prvoj, užoj definiciji, "monitoring suđenja je ograničen na posmatranje javnih sudskih postupaka i koncentrisanje na ponašanje sudija, tužilaca, branilaca i, eventualno, drugih pravosudnih službenika, koji su fizički prisutni tokom suđenja".¹² U širem smislu, monitoring suđenja se definiše kao monitoring pravosudnog sektora ili pravnog sistema.¹³

Monitoring suđenja, uopšteno govoreći, predstavlja izražaj prava na javnost sudskog postupka, kao sastavnog dijela prava na pravično suđenje.

Važnost monitoringa suđenja ogleda se u nekoliko značajnih razloga:¹⁴

- **doprinos većoj transparentnosti sudskog postupka;**
- **promocija međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava među pravosudnim akterima, a posebno prava na pravično suđenje;**
- **monitoring može ukazati na nedostatke i propuste u sudskom postupku, odnosno u pravosudnom sistemu;**
- **monitoring može doprinijeti prepoznavanju i suprotstavljanju predrasudama i stereotipima nosilaca pravosudnih funkcija;**

¹⁰ The World Bank, Worldwide Governance Indicators. Dostupno na: <https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators>.

¹¹ OSCE/ODIHR, Trial Monitoring ODIHR A Reference Manual for Practitioners. OSCE/ODIHR: Varšava, 2012 (drugo revidirano izdanje), str. 11. Dostupno na: <https://www.osce.org/odihr/94216>.

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*, str. 17.

¹⁴ *Ibid.*

- **monitoring suđenja se opisuje kao "moćno oružje" za reformu pravosuđa, jer može identifikovati slabosti, nedostatke i prednosti u pravosudnom sistemu i rezultirati preporukama za poboljšanje pravosudne prakse i uprave.**

ODIHR i Ujedinjene nacije (dalje u tekstu i: UN) prepoznaju tri vrste monitoringa i to: sistemski, tematski i ad hoc.¹⁵ Sistemski monitoring suđenja se odnosi na velike programe monitoringa koji imaju za cilj procjenu funkcionisanja pravosudnog sistema u cjelini. Tematski monitoring suđenja se fokusira na jednu ili više tematskih oblasti, kao što su ratni zločini, organizovani kriminal, korupcija ili maloljetničko pravosuđe. Ad hoc monitoring suđenja fokusira se na posmatranje pojedinačnih, obično visoko interesantnih i uticajnih slučajeva ili grupa slučajeva.

Tematski monitoring se najčešće fokusira na određenu vrstu krivičnih predmeta ili na to kako određena norma ili pravilo funkcioniše u praksi.¹⁶ Njegova tri ključna sastavna elementa su:

1. specifične teme/predmeti,
2. određeno osoblje koje vrši monitoring, i
3. razvijena, prepoznatljiva, metodologija.¹⁷

Čest primjer tematskog monitoringa jesu predmeti organizovanog kriminala, uključujući i korupciju kao jedan od njegovih aspekata.¹⁸

Stvarne aktivnosti koje se sprovode kao dio programa monitoringa suđenja mogu varirati u zavisnosti od konteksta, ali uključuju kao minimum: posmatranje javnih sudskih rasprava, pregled sudskih dokumenata i razgovore s pravnim praktičarima kako bi se steklo dublje razumijevanje o predmetima koji se prate i uopšte funkcionisanje pravosudnog sistema. U svakom slučaju, monitoring suđenja se ne može svesti samo na izvještavanje, već i na kreiranje preporuka za reformu pravosudnog sistema, kao i za započinjanje dijaloga s nosiocima funkcija i donosiocima odluka.¹⁹ Na kraju treba spomenuti da je UN u Deklaraciji o braniocima ljudskih prava iz 1998. godine²⁰ istakao da svako ima pravo da prisustvuje javnim raspravama, postupcima i suđenjima kako bi formirali mišljenje o njihovoj usklađenosti s nacionalnim zakonom i važećim međunarodnim obavezama.

TI BiH od 2009. godine vrši kontinuiranu analizu procesuiranja krivičnih djela korupcije pred sudovima i tužilaštvima u BiH na osnovu zvaničnih statističkih podataka pravosudnih institucija u BiH. Posljednji izvještaj objavljen je u martu 2022. godine (*Izvještaj o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini 2021*).²¹ Pored izvještaja sačinjenih na osnovu statističkih podataka, TI BiH je objavio i dva izvještaja na osnovu tematskog monitoringa suđenja u predmetima korupcije. Tako je u avgustu 2020. godine, objavljen *Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije od septembra 2019. godine do sredine marta 2020. godine* (prvi izvještaj),²² a potom u 2021. godini *Izvještaj o praćenju suđenja u pred-*

¹⁵ OSCE/ODIHR, Trial Monitoring ODIHR A Reference Manual for Practitioners, str. 12. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Manual on Human Rights Monitoring: Trial observation and monitoring the administration of justice, str. 3.

¹⁶ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Manual on Human Rights Monitoring: Trial observation and monitoring the administration of justice, str. 4.

¹⁷ OSCE/ODIHR, Trial Monitoring ODIHR A Reference Manual for Practitioners, str. 21.

¹⁸ Ibid, str. 139.

¹⁹ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Manual on Human Rights Monitoring: Trial observation and monitoring the administration of justice, str. 3. Sl. u: Instrument For Pre-Accession Assistance (IPA II) 2014-2020, Supporting a More Effective Administration of Justice in Corruption and Organised Crime Cases in the Western Balkans through Trial Monitoring, str. 4. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/i-PaqYG>. U ovom dokumentu se navodi da je cilj monitoringa da pruži preporuke i podrži vlasti u njihovim širim postojećim naporima identifikacije sistematskih pitanja koja ometaju efikasno suđenje u slučajevima korupcije i organizovanog kriminala, što bi trebalo da rezultira efikasnim i odvraćajućim kaznama i konfiskacijom kriminalne imovine.

²⁰ Generalna skupština UN-a, Deklaracija o pravu i odgovornosti pojedinaca, grupa i društvenih organa da unapređuju i štite univerzalno priznata ljudska prava i osnovne slobode, rezolucija br. 53/144, 09.12.1995. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-and-responsibility-individuals-groups-and>.

²¹ Transparency International u Bosni i Hercegovini, Izvještaj o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini 2021, 2022. Dostupno na:

<https://ti-bih.org/publikacije/izvjestaj-o-monitoringu-procesuiranja-korupcije-pred-sudovima-i-tuzilastvima-u-bosni-i-hercegovini-2021/>.

²² Uglješa Vuković (ur.), Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije. Transparency International u Bosni i Hercegovini: Banja Luka, 2020.

metima korupcije od aprila 2020. godine do juna 2021. godine (drugi izvještaj).²³ TI BiH je takođe u okviru projekta *Sprečavanje nekažnjivosti u slučajevima visoke korupcije u zemljama zapadnog Balkana i Turskoj* objavio nacionalni izvještaj za BiH pod nazivom *Sprečavanje nekažnjivosti u slučajevima korupcije na visokom nivou*.²⁴

Evropska komisija u aneksu (Akcioni plan za podršku transformaciji zapadnog Balkana)²⁵ uz svoju strategiju za zapadni Balkan (Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana saradnja EU-a sa zapadnim Balkanom) iz februara 2018. godine, kao jednu od glavnih aktivnosti za jačanje podrške vladavini prava, navodi uvođenje monitoringa suđenja u oblasti organizovanog kriminala i korupcije.²⁶ U aneksu (Prioriteti programa samita u Sofiji) uz Sofijsku deklaraciju sa samita EU - zapadni Balkan (maj 2018. godine),²⁷ pod "Jačanje podrške vladavini prava i dobrom upravljanju", se navodi i aktivnost: "uvođenje praćenja suđenja u slučajevima teške korupcije i organizovanog kriminala". U deklaracijama sa samita EU - zapadni Balkan u Sofiji (2018), Zagrebu (2020) i Tirani (2022) se kontinuirano ponavlja "da su rezultati u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala od suštinske važnosti za političku i socio-ekonomsku transformaciju regiona, kao i za regionalnu stabilnost i sigurnost, što je u najboljem interesu njihovih naroda. U tim oblastima potrebni su veći naponi i konkretna postignuća (...)".²⁸ Savjet ministara BiH (dalje u tekstu i: SM BiH) je prepoznao značaj nevladinih organizacija u prevenciji i borbi protiv korupcije, a prema stajalištu SM BiH, posebno značajnu ulogu imaju u praćenju rada institucija.²⁹

1.2. PROJEKAT TI BIH I BIRN-A BIH: UNAPREĐENJE ODGOVORNOSTI KROZ JAČANJE MREŽA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

U okviru projekta *"Unapređenje odgovornosti kroz jačanje mreža organizacija civilnog društva"* (dalje u tekstu i: SANCUS),³⁰ TI BiH i Balkanska istraživačka mreža u Bosni i Hercegovini (dalje u tekstu i: BIRN BiH) sprovode monitoring suđenja u izabranim slučajevima korupcije i organizovanog kriminala (vidjeti: Tabela broj 1: Pregled slučajeva obuhvaćenih monitoringom), u skladu s kapacitetima ovih organizacija. U fokusu ovog projekta je, između ostalog, i procjena efikasnosti pojedinih pravosudnih tijela u procesuiranju korupcije i organizovanog kriminala. Posljedično, jedna od tri ključne aktivnosti koje se sprovode u okviru projekta je monitoring sudskih postupaka za krivična djela korupcije i organizovanog kriminala pred sudovima u BiH. Monitoring suđenja vrši se u ukupno 35 predmeta, koji su metodologijom TI BiH, ali i definicijama Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH (dalje u tekstu i: VSTS BiH),³¹ prepoznati kao predmeti visoke ili srednje korupcije, i to pred pet sudova:

- Sudom BiH,

²³ Uglješa Vuković (ur.), Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije: drugi izvještaj. Transparency International u Bosni i Hercegovini: Banja Luka, 2021. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/Q5tjPb>.

²⁴ Transparency International u Bosni i Hercegovini, *Sprečavanje nekažnjivosti u slučajevima korupcije na visokom nivou*.

Transparency International u Bosni i Hercegovini: Banja Luka, 2020. Dostupno na:

<https://ti-bih.org/publikacije/sprecavanje-nekaznjivosti-u-slucajevima-korupcije-na-visokom-nivou/>.

²⁵ Komunikacija Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Vjerodostojna perspektiva proširenja i pojačana saradnja EU-a sa zapadnim Balkanom, COM(2018) 65 final, Brisel, 06.02.2018. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/re-source.html?uri=cellar:d284b8de-0c15-11e8-966a-01aa75ed71a1_0004_02/DOC_1&format=PDF.

²⁶ S tim u vezi vidjeti: Instrument For Pre-Accession Assistance (IPA II) 2014-2020, Supporting a More Effective Administration of Justice in Corruption and Organised Crime Cases in the Western Balkans through Trial Monitoring, str. 4. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/qyitf1>

²⁷ EU - zapadni Balkan samit, Sofijska deklaracije, 17.5.2018. Dostupno na: http://europa.ba/wp-content/uploads/2018/05/sofia-declaration_bs.pdf.

²⁸ EU - zapadni Balkan samit, Zagrebačka deklaracija, 6.5.2020, st. 14. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/AfsZEB> EU - zapadni Balkan samit, Sofijska deklaracije, str. 12. EU - zapadni Balkan samit, Deklaracija iz Tirane, 6.12.2022., str. 30. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/media/60549/tirana-declaration-01.pdf>. U Deklaraciji iz Tirane je navedeno: "Ponovo ističemo značaj preduzimanja odlučne akcije u rješavanju teškog i organizovanog kriminala, naročito pranja novca, korupcije na visokom nivou, uzgajanja i krijumčarenja droga."

²⁹ Strategija za borbu protiv korupcije 2015-2019. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015-2019. Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije: Sarajevo, 2014, str. 45. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/SorV69>

³⁰ Vidjeti: <https://ti-bih.org/projekat/unapredjenje-odgovornosti-kroz-jačanje-mreza-organizacija-civilnog-drustva-sancus/>

³¹ Poređenja radi, vidjeti: Definicija korupcije i organizovanog kriminala visokog nivoa, usvojena na sjednici VSTS-a održanoj 23.6.2021. godine, dostupna u: USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u BiH, Treći izvještaj o primjeni definicija korupcije i organizovanog kriminala visokog nivoa u tužilaštvima i sudovima u BiH, USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u BiH: Sarajevo, 2022, str. 16-17. Dostupno na:

<https://usaidjaca.ba/storage/publications/S5c03ylUllwSAM1HYesplyeRtRld9ZxNDVQisqA.pdf>.

- **Kantonalnim sudom u Sarajevu,**
- **Općinskim sudom u Sarajevu,**
- **Okružnom sudu u Banjoj Luci i**
- **Osnovnom sudu u Banjoj Luci.**

Vremenski period koji ova analiza, sačinjena na osnovu monitoringa, obuhvata jeste od marta 2022. godine do aprila 2023. godine. Monitoring suđenja sprovodi se aktivnim prisustvom na javnim saslušanjima i uvidom u relevantne akte (od optužnice do konačne odluke u predmetu, ako postoje, odnosno ako je uvid omogućen na osnovu zakona o slobodi pristupa informacijama [dalje u tekstu i: ZOSPI]³²) i isto predstavlja glavne izvore podataka monitoringa suđenja.

Odabir predmeta koji su praćeni izvršen je na osnovu sljedećih kriterijuma:

- (a) status optuženog
- (b) težina (navodnog) ponašanja i
- (c) osjetljivost slučaja.

Status optuženog razlikuje:

- visoki (izabrani funkcioneri visokog profila na državnom i entitetskom nivou; rukovodioci javnih preduzeća na entitetskom nivou, najviši državni službenici/članovi pravosuđa),
- srednji (nizak profil izabranih funkcionera, visoki državni službenici iz javnih institucija, članovi pravosuđa) i
- niži (državni službenici na različitim nivoima vlasti bez ili sa minimalnim nadzornim ovlaštenjima).

Težina ponašanja optuženika je takođe kategorizovana kao:

- visoka težina (ekonomska dobit ili šteta koja se može izmjeriti u 200.000 BAM ili više, nemjerljiva šteta žrtvama/društvu takve težine da je povjerenje javnosti u institucije radikalno narušeno),
- srednja težina (ekonomska dobit ili šteta koja se može izmjeriti između manje od 200.000 BAM i više od 10.000 BAM, šteta koja se ne može kvantifikovati žrtvama/društvu značajne težine ili se odnosi na osjetljiva područja uprave) i
- niska težina (ekonomska dobit ili šteta mjerljiva u maksimalno 10.000 BAM, šteta koja se ne može kvantifikovati žrtvama/društvu niske gravitacije).

Za razliku od prva dva kriterijuma koji su objektivne prirode, treći je subjektivni i služio je da se odredi kategorizacija predmeta, kada se prva dva kriterijuma razlikuju za jednu stepenicu (npr. visoki status optuženog i srednja težina ponašanja optuženog). Osjetljivost slučaja može se procijeniti na osnovu više faktora kao što su: intenzitet medijskog izvještavanja; politička pozadina slučaja; povezanost sa drugim slučajem visokog nivoa; korupcija koja podriva povjerenje u pravosuđe i slično.

³² Zakon o slobodi pristupa informacijama u FBiH, "Službene novine FBiH", br. 32/01 i 48/11. Zakon o slobodi pristupa informacijama u RS, "Službeni glasnik RS", br. 20/01. Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH, "Službeni glasnik BiH", br. 28/00, 45/06, 102/09, 62/11, 100/13. Uputstvo za sprovođenje Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH u Brčko distriktu BiH, "Službeni glasnik BD BiH", br. 36/04.

1.3. STATISTIČKI PREGLED PRAĆENIH PREDMETA

Tabela broj 1: Pregled slučajeva obuhvaćenih monitoringom							
Optuženi/ neformalni naziv predmeta	Naziv krivičnog djela	Broj optuženih	Sud pred kojim se vodi postupak	Tužilaštvo koje je zastupalo optužnicu	Vrijeme izvršenja krivičnog djela	Preduzimanje posebnih istražnih radnji	Datumi podnošenja krivične prijave/ Datum formiranja spisa u tužilaštvu donošenja naredbe o sprovođenju istrage podizanja optužnice potvrđivanja optužnice donošenja prvostepene presude donošenja drugostepene presude
Fadil Novalić i drugi (Respiratori)	Udruživanje radi činjjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 1. i 2., u vezi s krivičnim djelima zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ BiH, primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 219. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ BiH, pranje novca iz člana 209. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ BiH, krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava iz člana 261. stav 2. KZ BiH, krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ BiH i povreda obaveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga i sastavljanja finansijskih izvještaja i njihovo falsifikovanje ili uništavanje iz člana 262. stav 2. KZ RS, sve u vezi s članom 53. KZ BiH, te krivično djelo nesavjestan rad u službi iz člana 387. stav 2. u vezi sa stavom 1.	5	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	mart - maj 2020.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 04.12.2020. 30.12.2020. 05.04.2023. Informacija nije dostupna.
Goran Milošević i drugi	Krivično djelo Udruživanje radi činjjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. KZ BiH, krivično djelo primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZ BiH, te krivična djela krijumčarenje iz člana 214. stav 1. i 2. KZ BiH i nedozvoljen promet akciznih proizvoda iz člana 210a. KZ BiH u vezi sa članom 31. KZ BiH.	5	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	decembar 2020. - april 2021.	Da.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 04.12.2020. 30.12.2020. 05.04.2023. Informacija nije dostupna.
Kemal Čaušević i drugi	Krivično djelo primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZ BiH, u vezi sa članom 54. KZ BiH i krivično djelo pranje novca iz člana 209. stav 3. u vezi sa stavom 2. i 1. KZ BiH, sve u vezi sa članom 54. KZ BiH.	3, pa 2 (sa treće- optuženim zaključen sporazum o priznanju o krivice)	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	2004-2012	Ne.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 28.02.2017./15.03.2017. Izmijenjena optužnica: 11.01.2021. 09.03.2017./28.03.2017. Izmijenjena optužnica: 25.02.2021. 27.05.2021. 19.04.2023. Nakon rasprave pred Apelacionim odjeljenjem Suda BiH donesena presuda: 26.05.2023.

Darko Jeremić i drugi	Organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelom zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, a Darko Jeremića i još za krivično djelo organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelom pranje novca.	16, pa 14 (u odnosu na dvoje, predmet razdvojen)	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	10.07.2009.- 27.11.2014.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • decembar 2014. godine • Informacija nije dostupna. • 28.02.2017. • 10.03.2017. • Postupak u toku.
Mato Žarić i drugi	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ BiH, a sve u vezi sa čl. 29 KZ BiH)	5	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	08.04.2015.- 22.08.2018.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 28.12.2022. • 13.01.2023 • Postupak u toku.
Darko Jeremić i drugi	Organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelom zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, a Darko Jeremića i još za krivično djelo organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelom pranje novca.	16, pa 14 (u odnosu na dvoje, predmet razdvojen)	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	10.07.2009.- 27.11.2014.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • decembar 2014. godine • Informacija nije dostupna. • 28.02.2017. • 10.03.2017. • Postupak u toku.
Miloš Lučić	Istraga u toku.	1	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Istraga u toku. • Istraga u toku. • Istraga u toku. • Istraga u toku. • Istraga u toku.
Rejhan Raković i drugi	Udruživanje radi činjenja krivičnih djela, primanje dara i drugih oblika koristi, udruživanje radi činjenja krivičnih djela, primanje dara i drugih oblika koristi, davanje dara i drugih oblika koristi, zloupotreba položaja ili ovlaštenja	6, pa 4 (sa peto- optuženim i šesto- optuženim zaključen sporazum o priznanju krivice)	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	novembar 2020 - 24.09.2021.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 16.09.2022. • 29.09.2022. • Postupak u toku. • Presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice petooptuženog i šestooptuženog: 05.12.2022.
Selmo Cikotić	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 3 u vezi sa st. 1, a sve u vezi sa čl. 54 KZ BiH)	1	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	30.12.2009.- 12.07.2011.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 24.11.2021. • 07.12.2021. • Postupak u toku.
Zijad Mutap i drugi	Krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 3. i 2., u vezi sa krivičnim djelima protivzakonito posredovanje iz člana 382. stav 2, pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela iz člana 346. stav 2., sprečavanje dokazivanja iz člana 349. stav 1. i davanje lažnog iskaza iz člana 348. stav 3., u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.	5	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	08.02.2016. - pa nadalje	Da.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 09.07.2021. • 19.07.2021. • 24.11.2022. • 02.03.2023. Nakon rasprave pred Apelacionim odjeljenjem Suda BiH donesena presuda: 21.07.2023.

<p>Ilić Mile i drugi... pa Špiro Subotić</p>	<p>Krivično djelo organizovanje grupe ljudi ili udruženja za rasturanje neocarijane robe, krivično djelo krijumčarenje, krivično djelo nedozvoljeni promet akciznih proizvoda, krivično djelo davanje dara i drugih oblika korist, krivično djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, krivično djelo primanje dara ili drugih oblika koristi.</p>	<p>4, pa jedno (troje optuženih uključili sporazum o priznanju krivice)</p>	<p>Sud BiH</p>	<p>Tužilaštvo BiH</p>	<p>Informacija nije dostupna.</p>	<p>Ne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 02.07.2021. • 07.11.2022. Presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice sa prvooptuženim: nepoznat datum. Presuda i na osnovu sporazuma o priznanju krivice drugooptuženog: 17.09.2021. Presuda i na osnovu sporazuma o priznanju krivice četvrtioptuženog: 24.10.2022. • Postupak u toku.
<p>Dragan Šojić</p>	<p>Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 2 u vezi st. 1. a u vezi sa čl. 54 KZ BiH).</p>	<p>1</p>	<p>Sud BiH</p>	<p>Tužilaštvo BiH</p>	<p>05.07.2018.-24.05.2022.</p>	<p>Informacija nije dostupna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 28.12.2022. • 09.01.2023. • Postupak u toku.
<p>Alija Delimustafić i drugi</p>	<p>46 optuženih se terete za neka (ili sva) od slijedećih krivičnih djela: organizovani kriminal, zloupotreba položaja ili ovlaštenja, krivotvorenje isprava, prevara, pranje novca, davanje lažnog iskaza, pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela.</p>	<p>46 (8 pravnih lica)</p>	<p>Kantonalni sud u Sarajevu</p>	<p>Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu</p>	<p>2009-2016</p>	<p>Da.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 06.10.2017. • 12.10.2017. • Postupak u toku.
<p>Narcis Džumhur i drugi (Afera Željeznice)</p>	<p>Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (produženo krivično djelo u odnosu na jednog optuženog), sklapanje štetnog ugovora, krivotvorenje službene isprave (U odnosu na dvoje optuženih)</p>	<p>8 (1 pravno lice)</p>	<p>Kantonalni sud u Sarajevu</p>	<p>Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu</p>	<p>februar 2008.-26.04.2010.</p>	<p>Informacija nije dostupna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 26.02.2016. • 26.02.2016. • Izmijenjena optužnica: 12.02.2020. • 11.03.2016. Izmijenjena optužnica: informacija nije dostupna. • 23.12.2020. • Informacija nije dostupna. Presudom Vrhovnog suda FBiH, ukinuta presuda i naložen novi postupak.
<p>Goran Salihović</p>	<p>Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 3 u vezi st. 1 KZ BiH)</p>	<p>1</p>	<p>Sud BiH/ Kantonalni sud u Sarajevu</p>	<p>Tužilaštvo BiH/ Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu</p>	<p>01.02.2013.-28.06.2016.</p>	<p>Informacija nije dostupna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 30.11.2018. • 14.12.2018. • Postupak u toku.
<p>Ziad Blekić i drugi</p>	<p>Organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: zloupotreba položaja ili ovlaštenja, prevara u privrednom poslovanju, prevara, pranje novca i krivično djelo; organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: zloupotreba položaja ili ovlaštenja, prevara, pranje novca i krivično djelo iz čl. 129 Zakona o vrijednosnim papirima; Organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: zloupotreba položaja ili ovlaštenja, prevara u privrednom poslovanju, pranje novca; organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: zloupotreba položaja ili ovlaštenja, pranje novca; organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: zloupotreba položaja ili ovlaštenja, pranje novca; organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: zloupotreba položaja ili ovlaštenja.</p>	<p>17</p>	<p>Kantonalni sud u Sarajevu</p>	<p>Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu</p>	<p>početak 2006.-kraj 2014.</p>	<p>Informacija nije dostupna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. • 26.05.2021. • 01.06.2021. • Postupak u toku.

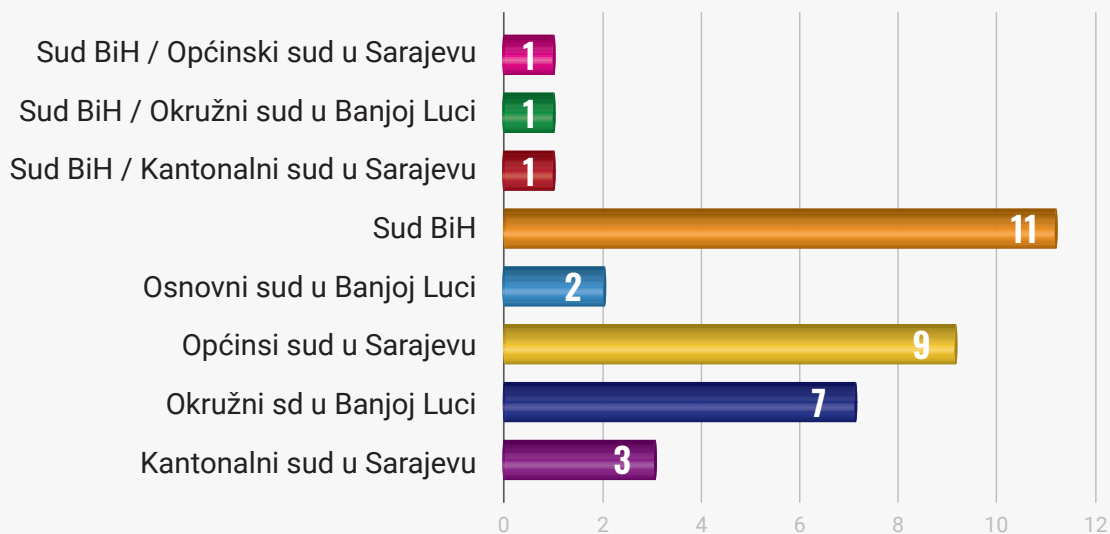
Mirsad Kukić	Primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem (čl. 382 KZ FBiH)	1	Opcinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	maj 2016. - 26.08.2016.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 10.03.2017. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 29.07.2022. 01.04.2022. Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu ukinuta presuda i naložen novi postupak.
Amir Zukić i drugi	U odnosu na prvooptuženog: Udruživanje radi činjénja krivičnih djela u vezi sa krivičnim djelima: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, protivzakonito posredovanje, samostalno: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, krivično djelo iz člana 52. stav (1) tačka a) Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije Kantona Sarajevo, Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije KS, a sve u vezi sa čl. 54 KZ FBiH). U odnosu na drugooptuženog: udruživanje radi činjénja krivičnih djela, u vezi sa krivičnim djelima: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, protivzakonito posredovanje, samostalno: protivzakonito posredovanje, primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, protivzakonito posredovanje. U odnosu na trećooptuženog: udruživanje radi činjénja krivičnih djela, u vezi sa krivičnim djelima: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, protivzakonito posredovanje, samostalno: protivzakonito posredovanje. U odnosu na četvrtooptuženog i petooptuženog: udruživanje radi činjénja krivičnih djela, u vezi sa krivičnim djelima: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, protivzakonito posredovanje. U odnosu na šestooptuženog: zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1, u vezi sa čl. 54 KZ FBiH). U odnosu na sedmooptuženog i osmooptuženog: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem (čl. 382 st. 2 KZ FBiH). U odnosu na devetooptuženog: Pomoć učiniocu nakon učinjenja krivičnog djela (čl. 346 st. 2 u vezi st. 1 KZ FBiH).	9, pa 8 (u odnosu na jednog, predmet razdvojen)	Opcinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	april 2016. - 26.08.2016.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 10.03.2017. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 29.07.2022.
Asim Sarajlić i drugi	Davanje dara i drugih oblika koristi (čl. 381 st. 2 u vezi sa čl. 31 KZ FBiH)	3	Opcinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	20.02.2020.- 25.02.2020.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 10.11.2021. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 10.02.2023. Postupak u toku.
Božo Mihajlović (Nestali novac)	Nesavjestan rad u službi (čl. 224 st. 1 KZ BiH)	1	Sud BiH/ Kantonalni sud u Sarajevu	Tužilaštvo BiH/ Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	15.11.2006.- 01.02.2015.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 29.06.2018. / 25.09.2018. 02.07.2018. 09.06.2020. Informacija nije poznata. Rješenjem Suda BiH uvažena žalba branioca i određeno vođenje postupka pred mjesno nadležnim Općinskim sudom u Sarajevu.
Jasmin Čerimagić i drugi (Pazanić)	Nesavjestan rad u službi, sprečavanje i neizvršavanje mjera za zaštitu maloljetnika (čl. 387 st. 1, čl. 224 st. 2 u vezi st. 1, u vezi sa čl. 54 KZ FBiH).	3	Opcinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	2009-2019	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 05.05.2021. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 10.07.2023.

Jasmin Cerimagić	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH)	1	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	2016	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 23.11.2022. 28.12.2022. 08.05.2023. Informacija nije dostupna.
Mirza Ademaj i drugi	Primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem i primanje dara i drugih oblika koristi (prvooptuženi); Primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem (drugooptuženi); Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (trećeoptuženi i četvrtooptužni);	4	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	april-jun 2021	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 29.12.2021. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> Postupak u toku.
Perica Jelečević	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH, u vezi sa čl. 31 KZ FBiH)	1	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	09.07.2010.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 15.06.2022. 17.10.2022. Postupak u toku.
Šerif Patković i drugi, pa Šerif Patković	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH, u vezi sa čl. 31 KZ FBiH)	2, pa 1 (drugooptuženi zaključio sporazum o priznanju krivice)	Kantonalni sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	15.06.2016.-11.10.2018.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 21.07.2022. 25.08.2022. Postupak u toku. Presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice drugooptuženog S. Sehovića: 25.07.2023.
Zora Dujmović	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH, u vezi sa čl. 55 st. 1 KZ FBiH)	1	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	01.06.2015.-01.07.2016.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 07.03.2022. 23.03.2022. 06.07.2023. Informacija nije dostupna.
Aleksandar Džombić	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 347 st. 4 u vezi st. 3 KZ RS)	1	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organa nivoanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	2011-2012	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 31.12.2021. 17.01.2022. Postupak u toku.
Branislav Zeljković i drugi	U odnosu na prvooptuženog: produženo krivično djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, u sticaju sa primanjem mita (čl. 315 st. 4 u vezi sa st. 1 i 2, čl. 319 st. 2 KZ RS). U odnosu na drugooptuženog: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 315 st. 4 u vezi sa st. 1 i 2 i čl. 39 KZ RS). U odnosu na trećeoptuženog: zloupotreba u postupku javne nabavke (čl. 250 st. 1 KZ RS). U odnosu na četvrtooptuženog: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja u pomaganju (čl. 315 st. 4 u vezi sa st. 1 i 2 i čl. 39 KZ RS). U odnosu na petooptuženog: davanje mita (čl. 320 st. 2 KZ RS)	5	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organa nivoanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	mart 2020 - mart 2021	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> Informacija nije dostupna. Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> 21.10.2022. 24.10.2022. Postupak u toku.

Branko Bjelajac	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 315 st. 1 KZ RS)	1	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	05.03.2015.-23.01.2018.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 29.12.2022. • 12.01.2023. • 28.04.2023. • Informacija nije dostupna.
Martin Dretna	Povreda zakona od strane sudije (čl. 376 KZ RS)	1	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	05.01.2011-02.11.2016.	Ne.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 09.07.2021. • 16.07.2021. • 30.11.2021. • Postupak u toku.
Mira Vučetić	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 347 st. 3 KZ RS)	1	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	29.04.2014., 03.06.2014., 16.07.2014.	Ne.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 30.12.2021. • 05.01.2022. • 23.05.2022. • Informacija nije dostupna.
Nebojša Lukić - drugi	U odnosu na <i>prvooptuženog</i> ; primanje mita i dara i trgovina uticajem (čl. 319 st. 2, čl. 321 st. 1 KZ RS). U odnosu na <i>drugooptuženog</i> i <i>trećooptuženog</i> ; davanje mita i trgovina uticajem (čl. 320 st. 2, čl. 321 st. 1 KZ RS)	3	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	2021	Da.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 22.07.2022. • 26.07.2022. • Presuda donesena na osnovu sporazuma o priznanju krivice: <i>prvooptuženog</i>; 26.01.2023, <i>drugooptuženog</i> i <i>trećooptuženog</i>; 20.12.2022.
Slavica Injac	Nesavjestan rad u službi (čl.354 st. 2 u vezi sa st. 1 KZ RS)	1	Sud BiH / Okružni sud u Banjoj Luci	Tužilaštvo BiH / Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	10.07.2009.-27.11.2014.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 28.02.2017 • Izmijenjena optužnica: mart 2022. • 10.03.2017. Izmijenjena optužnica: informacija nije dostupna. • 17.01.2023. • Postupak u toku.
Tarik Hadžibegović	Primanje mita (čl. 319 st. 2 KZ RS)	1	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	25.03.2021.-02.11.2021.	Da.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 10.12.2021. • 10.12.2021. • 27.05.2022. • Informacija nije dostupna.

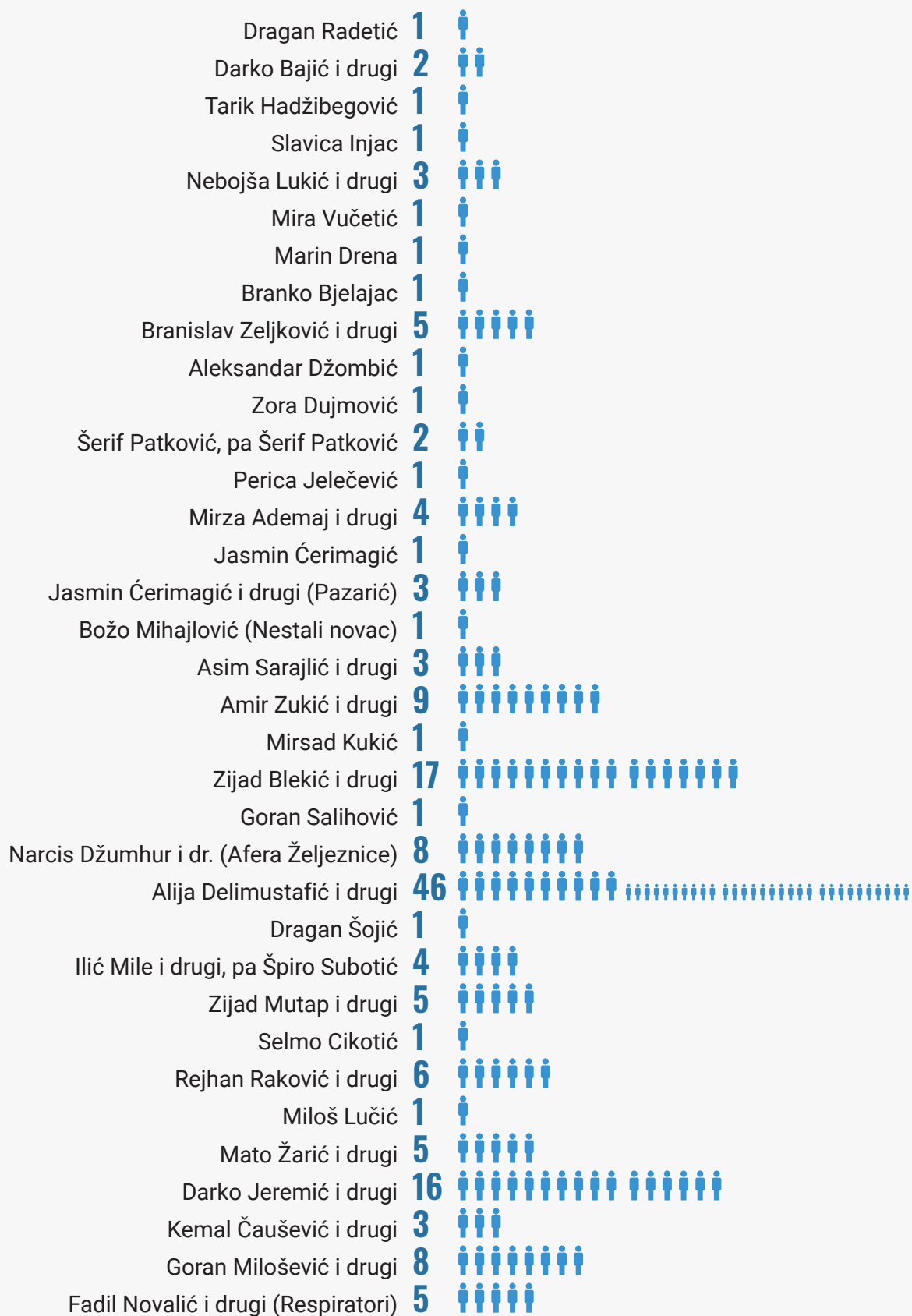
Darko Bajić i drugi	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja i krađa (čl. 347 st. 3 i čl. 231 st. 1 KZ RS)	2	Osnovni sud u Banjoj Luci	Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci	decembar 2012 - februar 2013	Da.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 01.11.2016. • 21.02.2017. • 03.05.2022. • Informacija nije dostupna.
Dragan Radetić	Zloupotreba povjerenja u sticaju sa falsikovanjem isprave, prevara (čl. 244 st. 3, čl. 377 st. 1, čl. 239 st. 3 u vezi sa čl. 42 KZ RS)	1	Osnovni sud u Banjoj Luci	Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci	01.03.2010 - 30.06.2010, januara 2012 - februar 2013.	Informacija nije dostupna.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacija nije dostupna. • Informacija nije dostupna. <ul style="list-style-type: none"> • 11.10.2021. izmijenjena optužnica: informacija nije dostupna. • 23.11.2013. izmijenjena optužnica: informacija nije dostupna. • 04.04.2023. • Informacija nije dostupna.

Sud pred kojim se vodi postupak

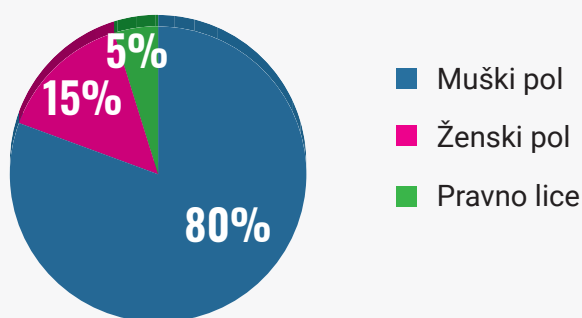
Ovi podaci pokazuju broj praćenih predmeta korupcije pred sudovima u Bosni i Hercegovini. Na Kantonalnom sudu u Sarajevu predmet monitoringa bila su tri takva predmeta, dok je pred Okružnim sudom u Banjoj Luci praćeno sedam slučajeva korupcije. Na Općinskom sudu u Sarajevu praćeno je devet takvih predmeta, dok su pred Osnovnim sudom u Banjoj Luci praćena dva slučaja. Nadalje, na Sudu Bosne i Hercegovine praćeno je 11 predmeta korupcije, a postoji i nekoliko predmeta koji su bili u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine, nakon čega je nadležnost prešla na druge sudove kao što su Kantonalni sud u Sarajevu, Okružni sud u Banjoj Luci i Općinski sud u Sarajevu.

Broj optuženih prema predmetima

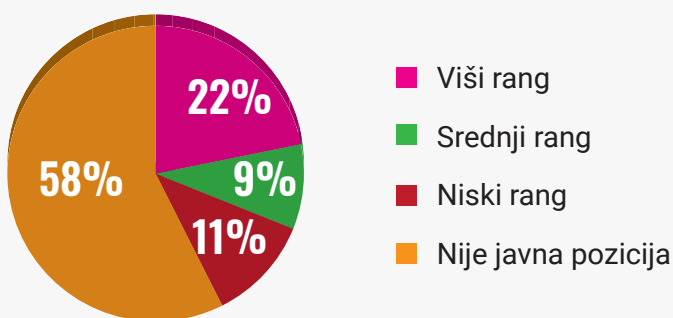
Kada je riječ o broju optuženih, predmet "Alija Delimustafić i drugi" ima najveći broj optuženih, sa čak 46 optuženih lica. Najmanji broj optuženih, odnosno samo jedan optuženi, nalazi se u nekoliko različitih predmeta, kao što su "Miloš Lučić", "Selmo Cikotić", "Dragan Šojić", "Mirsad Kukić", "Božo Mihajlović (Nestali novac)", "Jasmin Ćerimagić", "Jasmin Ćerimagić", "Perica Jelečević", "Zora Dujmović", "Aleksandar Džombić", "Branko Bjelajac", "Marin Drena", "Mira Vučetić", "Branko Bjelajac", "Dragan Radetić". Posmatrajući sve predmete, prosječan broj optuženih je pet optuženih po predmetu.

Optuženi - polna struktura

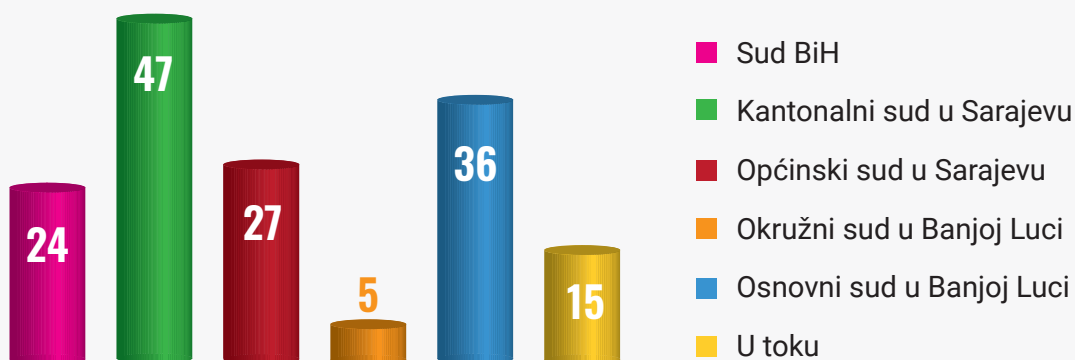
U ukupnoj strukturi optuženih za krivične predmete korupcije nalazi se 170 osoba i pravnih lica. Muškarci čine većinu sa 137 optuženih, dok se 25 žena suočava s optužbama. Pravna lica, uključujući korporacije i udruženja, čine preostalih osam optuženih.

Optuženi - po rangju službenog svojstva

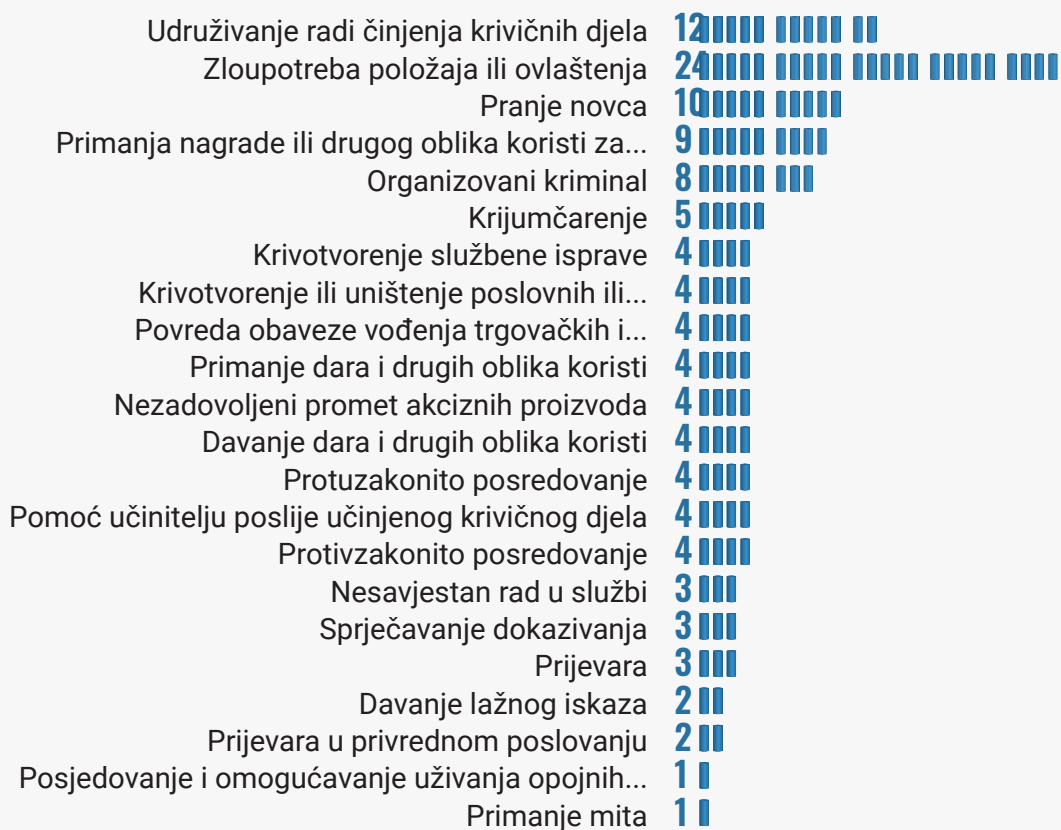
Ovi podaci pružaju uvid u rangiranje službenog svojstva optuženih u krivičnim predmetima korupcije, koji su bili predmet monitoringa. Razlikuju se prema hijerarhiji zvanja i položaja. Viši rang optuženih čini 30% ukupnog broja, što ukazuje na prisustvo korupcije među višim funkcionerima i vlastima. Srednji rang optuženih predstavlja 13% ukupnog broja, a niski rang optuženih čini 16% ukupnog broja. Značajan broj, čak 58% optuženih, nije na javnim pozicijama, uglavnom se radi o optuženima koji su dijelom privatnog sektora, kao zaposleni ili u upravljačkim strukturama privatnih pravnih lica.

Prosječno trajanje postupka od podizanja optužnice do donošenja prvostepene odluke (Broj mjeseci)

Podaci o prosječnom trajanju postupka od podizanja optužnice do donošenja prvostepene presude, u predmetima krivičnog djela korupcije koji su bili predmet monitoringa, pokazuju da je prosječno trajanje postupka pred Sudom Bosne i Hercegovine 24 mjeseca. Kantonalni sud u Sarajevu i Općinski sud u Sarajevu takođe zahtijevaju značajno vrijeme za procesuiranje slučaja korupcije, s prosječnim trajanjem od 47 i 27 mjeseci, respektivno. S druge strane, Okružni sud u Banjoj Luci i Osnovni sud u Banjoj Luci izdvajaju se po znatno kraćem trajanju postupaka, sa pet, odnosno 36 mjeseci. Samim tim, uzimajući u obzir trajanje postupka na ova četiri suda, dolazi se do zaključka da isto u prosjeku traje 22 mjeseca. Ostatak postupaka (15) je u toku.

Krivična djela

Podaci o krivičnim djelima korupcije u predmetima koji su praćeni tokom monitoringa suđenja pokazuju da se zloupotreba položaja ili ovlaštenja ističe kao najčešće krivično djelo, koje je navedeno 24 puta. Udruživanje radi činjenja krivičnih djela prati sa 12 pojavljivanja, dok se trgovina uticajem i pranje novca javljaju sa po devet i 10 puta. Krivotvorenje službenih isprava, trgovačkih knjiga i poslovnih dokumenata, kao i povreda obaveze vođenja tih knjiga, čini se da često prate koruptivne radnje, dok organizovani kriminal igra značajnu ulogu sa osam pojavljivanja.

Učestalost zakazivanja suđenja

Sud	Učestalost zakazivanja suđenja
Sud BiH	13x godišnje po predmetu
Kantonalni sud u Sarajevu	16,5x godišnje po predmetu
Općinski sud u Sarajevu	9,25x godišnje po predmetu
Okružni sud u Banjoj Luci	8,5x godišnje po predmetu
Osnovni sud u Banjoj Luci	6x godišnje po predmetu
UKUPNO	10,63x godišnje po predmetu

U jednogodišnjem periodu, Kantonalni sud u Sarajevu je imao prosječnu učestalost zakazivanja suđenja od 16,5 ročišta po predmetu, što je najviše među svim navedenim sudovima. Slijedi ga Sud BiH s prosječnih 12,89 ročišta po predmetu i ukupno 116 zakazanih ročišta u posmatranim predmetima. Okružni sud u Banjoj Luci zakazivao je prosječno 8,5 ročišta po svakom predmetu, s ukupno 51 zakazanim ročištem. Općinski sud u Sarajevu imao je prosječnu učestalost od 8,22 ročišta po predmetu i ukupno 74 zakazana ročišta. Na kraju, Osnovni sud u Banjoj Luci imao je najmanju prosječnu učestalost zakazivanja suđenja sa šest ročišta po predmetu i ukupno 12 zakazanih ročišta. Dakle, prosječna brojka učestalosti zakazivanja suđenja je 10,63 ročišta po predmetu u jednogodišnjem periodu. Samim tim, može se zaključiti da se suđenja u predmetima korupcije zakazuju u prosjeku jednom mjesečno ili rjeđe.

1.4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U fokusu ove analize su tri glavna kriterijuma koja su mjerena tokom monitoringa suđenja i to:

- **efikasnost pravosuđa,**
- **integritet pravosuđa i**
- **transparentnost pravosuđa.**

Svaki kriterijum je mjerljiv određenim faktorima, shodno metodologiji monitoringa suđenja. Tako je operacionalizacija efikasnosti realizovana posmatranjem sljedećih faktora (varijabli) u toku jedne kalendarske godine:

- a) Broj optužnica u slučajevima korupcije i u slučajevima korupcije na visokom nivou,

- b) Broj prvostepenih presuda u slučajevima korupcije i u slučajevima korupcije na visokom nivou,
- c) Broj okončanih slučajeva korupcije i slučajeva korupcije na visokom nivou,
- d) Stopa osuđujućih presuda u okončanim slučajevima korupcije i slučajevima korupcije na visokom nivou,
- e) Ozbiljnost kazne (uključujući zapljenu imovine) u okončanim slučajevima korupcije i slučajevima korupcije na visokom nivou,
- f) Stopa potvrde po žalbi na prvostepene presude u slučajevima korupcije i u slučajevima korupcije na visokom nivou,
- g) Prosječna dužina prvostepenog suđenja u slučajevima korupcije i u slučajevima korupcije na visokom nivou,
- h) Prosječna dužina od faze žalbe do okončanja sa pravosnažnom presudom u slučajevima korupcije i u slučajevima korupcije na visokom nivou,
- i) Sudija efikasno vodi suđenje, tj. ročišta su produktivna ili su odgođena iz opravdanog razloga.

Prilikom analize kriterijuma efikasnosti treba imati na umu određena ograničenja monitoringa i to sljedeća: predmeti čiji monitoring suđenja je vršen često nisu uvijek praćeni od prve relevantne faze (izjašnjenje o krivici), a većina predmeta koji su praćeni nije ni prvostepeno niti drugostepeno okončana, odnosno nisu donesene pravosnažne sudske odluke za vrijeme trajanja monitoringa; ova analiza obuhvata vremenski period od jedne kalendarske godine i tri mjeseca praćeni su samo određeni predmeti visoke i srednje korupcije u Bosni i Hercegovini. Shodno tome, određene faktore/varijable (faktori kojima se operacionalizuje efikasnost, integritet i transparentnost u radu pravosuđa) nije bilo moguće procijeniti.

Integritet se može operacionalizovati posmatranjem sljedećih faktora:

- a) kvalitet optužnica u predmetima koji se prate,
- b) kvalitet presuda i odluka po žalbi u predmetima koji se prate,
- c) kvalitet odluka o zakonitosti dokaza u toku postupka,
- d) kvalitet odluka o oduzimanju imovine u toku postupka,
- e) odgovarajuća upotreba posebnih istražnih radnji,
- f) odgovarajuća upotreba čuvanja i drugih mjera sigurnosti,
- g) kvalitet dokaza izvedenih na sudu,
- h) izgled nezavisnosti i nepristrasnosti sudija tokom saslušanja,
- i) poštuju se prava optuženog.

Transparentnost je operacionalizovana posmatranjem sljedećih faktora:

- a) javnost saslušanja i javni pristup dokumentaciji,
- b) ročišta nisu bila propisno najavljena na javnom rasporedu i (kada je dostupna) on-line,
- c) vlasti su odbile, nisu odgovorile ili su sa zakašnjenjem odgovorile na zahtjeve za pristup sudskim aktima (kao što su zapisnici sa ročišta, audio-zapisi, optužnice, presude i druge odluke) koji bi trebalo da budu dostupni javnosti.

2. EFIKASNOST PRAVOSUDA

Efikasnost u procesuiranju krivičnih djela korupcije predstavlja jedan od najznačajnijih koraka u borbi protiv korupcije.³³ Za blagovremenost u procesuiranju ovih krivičnih djela poseban interes ima društvo u cjelini, sam pravosudni sistema, ali i oštećeni i optužena lica. S tim u vezi, ono je usko povezano s ljudskim pravima i slobodama, a prvenstveno pravom optuženog lica na suđenje u razumnom roku, ali i racionalnim raspolaganjem resursa u toku vođenja postupka. Samim tim, postupak se može smatrati efikasnim kada postupajući sud zakonitim, kvalitetnim, stručnim i odgovornim postupanjem rukovodi postupkom, te racionalno koristi resurse (resurs vremena, budžetskih sredstava, posebno u slučajevima u kojima postoji obavezna odbrana i sl.), uz poštivanje ljudskih prava optuženih lica.³⁴ Efikasnim procesuiranjem krivičnih djela korupcije ostvaruje se i jedna od funkcija krivičnog gonjenja - generalna i specijalna prevencija počinjenja ovih vrsta krivičnih djela, za koju se može reći da je od posebnog značaja za društvo.

Za ocjenu efikasnosti, prema prethodno navedenim faktorima, u fazi održavanja glavnog pretresa fokus je na:

- **blagovremenom zakazivanju i održavanju suđenja,**
- **načinu vođenja suđenja od strane sudije/predsjednika sudskog vijeća,**
- **kao i postupanju stranaka i branilaca pri predlaganju dokaza.**

Shodno tome, fokus će biti na dva kriterijuma: prvo, da li je suđenje vođeno efikasno, tj. da li su ročišta produktivna ili su odgađana iz opravdanih razloga, te izrečena vrsta i visina kazne u okončanim slučajevima visoke korupcije koji su bili predmet monitoringa. U pogledu prvog kriterijuma, on je detaljnije razrađen kroz najučestalije pojave koje su evidentirane tokom monitoringa. U pogledu drugog, potrebno je razlikovati presude koje su postale pravosnažne i koje nisu.

Presude koje su **postale pravosnažne** su dominantno one donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice optuženih lica:

- **[Radomir Milanović i Miroslav Milanović](#) (presuda Okružnog suda u Banjoj Luci),**
- **[Nebojša Lukić](#) (presuda Okružnog suda u Banjoj Luci),**
- **[Goran Milošević i drugi](#) (presuda Suda BiH),**
- **[Ahmed Beširević](#) (presuda Suda BiH),**
- **[Zoran Jovanović](#) (presuda Suda BiH),**
- **[Ramljak Mirza i Sabljo Ivica](#) (presuda Suda BiH).**

Pored ovih pravosnažnih presuda, u obzir su uzete i one u kojima je **donesena prvostepena sudska odluka** i koje nisu postale pravosnažne (ili je ta informacija nepoznata), u kojima su optužena lica nosioci pravosudnih funkcija, a dostupne su i to:

- **[Marin Drena](#) (Okružni sud u Banjoj Luci),**
- **[Mira Vučetić](#) (Okružni sud u Banjoj Luci) i**
- **[Tarik Hadžibegović](#) (Okružni sud u Banjoj Luci).**

Za analizu drugog kriterijuma (vrsta i visina izrečene kazne), nisu u potpunosti analizirane prvostepene **presude koje su ukinute, one kojima su optuženi oslobođeni krivice**³⁵:

- **[Asim Sarajlić i drugi,](#)**

³³ Transparency International u Bosni i Hercegovini, Efikasnost pravosuđa: učestalost zakazivanja i održavanja suđenja: analiza efikasnosti pravosuđa tokom šestomjesečnog suđenja u predmetima korupcije i organizovanog kriminala, Transparency International u Bosni i Hercegovini: Sarajevo, 2022, str. 3. Dostupno na: <https://ti-bih.org/publikacije/efikasnost-pravosuđa-ucestalost-zakazivanja-i-odrzavanja-sudjenja/>.

³⁴ Milica Kolaković-Bojović, Pojam efikasnosti krivičnog postupka: razumemo li ideal kome težimo?, u: Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2013. Dostupno na: <http://institutecsr.iksi.ac.rs/355/1/kolakovic%20bojovic%20%282%29.pdf>.

³⁵ Presude su analizirane u okviru dostupnih informacija, npr. informacija o presudi

- [Zora Dujmović,](#)
- [Branko Bjelajac,](#)
- [Slavica Injac,](#)
- [Darko Bajić i drugi](#)

kao i one prvostepene ili drugostepene koje nisu u potpunosti dostupne u periodu rada na analizi:

- [Jasmin Ćerimagić i drugi,](#)
- [Dragan Radetić,](#)
- [Fadil Novalić i drugi,](#)
- [Špiro Subotić,](#)
- [Seno Šehović \(presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice\),](#)
- [Zijad Mutap i drugi,](#)
- [Jasmin Ćerimagić,](#)
- [Kemal Čaušević i drugi.](#)

2.1. PROCESUIRANJE SLUČAJEVA KORUPCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

U cilju temeljnog razumijevanja i procjene efikasnosti pravosuđa u slučajevima korupcije i visoke korupcije tokom dvije godine, predmet ove analize je i obrada ključnih faktora koji su od suštinskog značaja za kvantitativno mjerenje i analizu različitih aspekata pravosudnog procesa. U fokusu su sljedeći faktori: prikupljeni podaci o broju slučajeva, sudskim odlukama, vremenskim okvirima i ostalim relevantnim faktorima koji ukazuju na efikasnost pravosudnog procesa u kontekstu borbe protiv korupcije i visoke korupcije (podaci dostavljeni od strane VSTS-a).

2021. godina	Korupcija	Visoka korupcija
Broj podignutih optužnica	235	6
Broj potvrđenih optužnica	211	0
Broj pravosnažnih presuda	305	8
Osuđujuće presude	147	4
2022. godina	Korupcija	Visoka korupcija
Broj podignutih optužnica	205	17
Broj potvrđenih optužnica	175	0
Broj pravosnažnih presuda	421	17
Osuđujuće presude	201	7

Iz prikazanih podataka za 2021. i 2022. godinu jasno se može zaključiti da je problem procesuiranja korupcije, posebno visoke korupcije, i dalje izazov za pravosuđe Bosne i Hercegovine. U 2021. godini, broj podignutih optužnica za korupciju iznosio je 235, od kojih je šest bilo za visoku korupciju. Međutim, samo četiri osuđujuće presude izrečene za visoku korupciju ukazuju na poteškoće u postizanju osuđujućih sudskih odluka u takvim slučajevima.

U 2022. godini broj podignutih optužnica za korupciju se smanjio na 205, dok se broj optužnica za visoku korupciju povećao na 17. Primjetan je napredak u broju osuđujućih presuda za visoku korupciju, sa sedam takvih presuda. Ovaj porast upućuje na veći fokus i napore pravosudnih organa u procesuiranju visokih korupcijskih slučajeva. Međutim, zabrinjavajuće je da nijedna optužnica za visoku korupciju nije potvrđena u oba posmatrana perioda. To može ukazivati na izazove u prikupljanju dokaza i vođenju takvih postupaka pred sudom, što može uticati na povjerenje građana u efikasnost pravosudnog sistema.

U zaključku, iako postoji određeni napredak u procesuiranju korupcijskih slučajeva, posebno u vezi s visokom korupcijom, i dalje postoje značajni izazovi u ostvarivanju pravosnažnih osuđujućih presuda. Povećanje broja osuđujućih presuda za visoku korupciju je pozitivan znak, ali je potrebno kontinuirano ulagati napore kako bi se obezbijedilo da pravosudni sistem efikasno odgovara na korupciju. Shodno prethodno navedenim podacima, kako bi došlo do unapređenja u borbi protiv korupcije, posebno se naglašavaju sljedeće preporuke:

- **Jačanje saradnje između pravosudnih organa, tužilaštava i policije kako bi se poboljšalo prikupljanje i prezentacija dokaza u slučajevima koruptivnih krivičnih djela.**
- **Pružanje dodatne obuke sudijama i tužiocima o specifičnostima koruptivnih krivičnih djela kako bi se osiguralo da postupci budu efikasni i da se poštuju prava svih učesnika.**
- **Povećanje transparentnosti u vezi s napretkom i ishodom korupcijskih slučajeva kako bi se građanima omogućilo praćenje sudskih postupaka i ojačalo povjerenje u pravosudni sistem.**

2.2. EFIKASNO VOĐENJE POSTUPKA I PRODUKTIVNOST PRETRESA

Tokom monitoringa sudskih postupaka, evidentirani su različiti primjeri nepoželjnog ponašanja sudija, stranaka i branilaca, koji su rezultirali odugovlačenjem postupka i vrlo niskom produktivnošću pretresa. To je često bilo rezultat propusta u adekvatnom sprovođenju drugih procesnih radnji, koje će u nastavku biti elaborirane, a odnose se na:

- relevantnost/irelevantnost dokaza,
- odsustvo članova sudskog vijeća,
- izmjene u sastavu sudskog vijeća,
- nepristupanje svjedoka svjedočenju,
- trajanje pretresa,
- ulogu stranaka i branilaca u odugovlačenju postupka,
- odlaganje glavnog pretresa na period duži od 30 dana, te
- neiskorišteni potencijal predraspravnog/pretpretresnog ročišta.

2.2.1. Relevantnost/irelevantnost dokaza

U borbi protiv korupcije, gdje su često u pitanju kompleksni i suptilni oblici nezakonitog ponašanja, relevantni dokazi igraju ključnu ulogu u utvrđivanju istine, krivice ili nevinosti optuženih. Razumijevanje relevantnosti dokaza u slučajevima korupcije zahtijeva pažljivo proučavanje kako različiti tipovi dokaza - od svjedočenja svjedoka, saslušanja vještaka, uključujući i forenzičke računovođe, do materijalnih dokaza kao što su kompleksna doku-

mentacija, elektronskih tragova - doprinose izgradnji slučaja. Osim toga, važno je naglasiti da u borbi protiv korupcije dokazi često prevazilaze granice država i zahtijevaju međunarodnu saradnju i razmjenu informacija, odnosno međunarodnu pravnu pomoć.

Kada je riječ o relevantnosti/irelevantnosti dokaza istaknutih tokom monitoringa suđenja, posebno se ističu nepoželjne prakse u predmetima [Goran Salihović, Zijad Mutap i drugi](#) i [Asim Sarajlić i drugi](#). Naime, tokom glavnog pretresa u predmetu [Goran Salihović](#) zapaženo je da je postupajuće sudsko vijeće - predsjedavajući vijeća, dopuštao izvođenje dokaza, a koji se, prema navodima odbrane, mogu smatrati irelevantnim dokazima optužbe, na šta je odbrana konstantno ukazivala, a tužilaštvo se na iste nije izjašnjavalo, odnosno nije imalo odgovor ili komentar na konstatacije odbrane. Tako, kao dokaz protivpravno stečene koristi, tužilaštvo je prezentovalo račune koji pokazuju potrošnju optuženog dok je bio na poziciji glavnog državnog tužioca. Za date račune odbrana je isticala, a što je bilo vidljivo i tokom njihove prezentacije, da su izbljedili, da su izdati u stranim valutama, dok se optuženom na teret stavlja protivpravno stečena korist u domaćoj valuti, da računi ne glase na optuženog, da obuhvataju potrošnju više drugih osoba i slično. Tužilaštvo se na takve prigovore nije izjašnjavalo. Istovremeno je sud dopuštao optuženom da iznosi navode koji nisu relevantni za sudski postupak, posebno za fazu iznošenja materijalnih dokaza od strane tužilaštva (npr. da je sudski postupak namješten, opisivanje postignuća dok je bio na poziciji glavnog državnog tužioca i sl.). To je imalo za posljedicu odugovlačenje postupka. U istom predmetu, predsjedavajući sudskog vijeća je zakazivao pretres jednom mjesečno, a postupajuće tužilaštvo je na pretresima ulagalo isključivo dokaze koji se mogu smatrati *jednostavnim materijalnim dokazima* (zapažanje tokom monitoringa). Samim tim, može se istaći primjedba na rad tužilaštva, koje nije na adekvatan način vrednovalo kvalitet dokaza i njihovu dokaznu snagu, ali i suda, koji je bio upoznat o vrsti dokaznih sredstava tužilaštva koji su bili planirani za izvođenje (ili je trebalo da bude upoznat) i uprkos tome nije zakazivao glavni pretres češće od jednom mjesečno. Može se zaključiti da su u ovom predmetu i sud i stranke doprinijeli odugovlačenju postupka, a samim tim negativno uticali na efikasnost samog postupka.

Takođe, u predmetu [Zijad Mutap i drugi](#) u više navrata je zapaženo isticanje prigovora relevantnosti iskaza svjedoka u odnosu na predmet optužnice. Tako se tužilaštvo na okolnosti saslušanja određenih svjedoka pozvalo i na opšti kontekst događaja, pri čemu je ostalo nejasno da li se iskaz svjedoka može dovesti u vezu s tačkama optužnice. Takođe, iskazi svjedoka često su se bazirali većinom na onom što je svjedok čuo (rekla-kazala), pri čemu nije direktno prisustvovao navedenim događajima, pa je predsjedavajući vijeća isticao da "iskazi svjedoka prelaze u prepričavanje i da se ne dokazuju ključne stvari te da gubimo vrijeme". Takođe, predsjedavajući vijeća je sugerisao da se pozovu ključni svjedoci koji potvrđuju navode optužnice kako bi se postupak ubrzao i samim tim bio efikasniji - ovaj način postupanja predstavlja pozitivnu praksu koja podstiče efikasnost u procesuiranju slučajeva korupcije. Dodatno, prigovori odbrane su se često odnosili na nepovezanost iskaza svjedoka s tačkama optužnice, činjenicu da svjedoci prepričavaju događaje te da saslušavanjem ovakvih svjedoka tužilaštvo utiče na kreiranje određene medijske slike u javnosti na uštrb efikasnosti postupka. Ovakva praksa u radu tužilaštva identifikovana je kao nepoželjno ponašanje koje negativno utiče na efikasnost postupka.

Relevantnost dokaza je zapažena kao problematična i u predmetu [Asim Sarajlić i drugi](#), i to u smislu zakonitosti dokaza. Naime, odbrana je u više navrata isticala da je ključni dokaz - audio-snimak, nastao nezakonito, odnosno neovlaštenim snimanjem. Ovaj dokaz bio je ključni i centralni dokaz tužilaštva, a na osnovu kojeg su pribavljeni i drugi dokazi, te nije bio popraćen dodatnim dokazima, pribavljenim na drugi način, koji bi u većoj mjeri podržali optužnicu, te samim tim ovo predstavlja primjer negativne prakse u smislu pribavljanja relevantnih dokaza, građenja slučaja i može negativno uticati na procesuiranje slučajeva korupcije, što je i potvrđeno oslobađajućom prvostepenom presudom.

Kako bi se unaprijedila efikasnost sudskih postupaka, u kontekstu izvođenja relevantnih dokaza, potrebno je:

- **Podstaći tužilaštva da usmjere napore prema dokazivanju ključnih elemenata optužnice i izbjegavaju ulaganja dokaza koji nisu od suštinskog značaja za dokazivanje krivice optuženog.**
- **Unaprijediti praćenje i evaluaciju iskaza svjedoka kako bi se obezbijedilo da su relevantni za predmet optuženja.**
- **Raditi na edukaciji sudija, tužilaca i branilaca o relevantnosti dokaza, kako bi ih pravilno procijenili u svrhu povećanja efikasnosti procesuiranja slučajeva koruptivnih krivičnih djela.**
- **Tužilaštva bi trebalo da teže prikupljanju više različitih vrsta dokaza koji podržavaju optužnicu i trebalo bi pažljivo da procijene dokaznu snagu ključnih dokaza prije nego što se odluči na podizanje optužnice.**

2.2.2. Odsustvo članova sudskog vijeća

Na efikasnost postupka utiče i odsustvo članova sudskog vijeća. Naime, posebna pažnja treba da se obrati na situacije u kojima je do odgađanja javnog pretresa došlo usljed odsustva članova vijeća ([Dragan Radetić](#)) i nemogućnosti prisustva vijeća ([Nebojša Lukić i drugi](#), [Slavica Injac](#)). Data praksa može postati problematična ukoliko se ista desi bez najave ili bilo kakvog obrazloženja, jer otvara prostor arbitrarnom ponašanju sudija. Nemogućnost prisustva vijeća se desila dva puta, u dva predmeta koja su bila predmet monitoringa. U predmetu [Dragan Radetić](#) jednom pretresu pristupili su tužilac, oštećena i njen punomoćnik, dok nije branilac, jedini kojeg je sud uspio blagovremeno da obavijesti o odlaganju pretresa. U predmetima [Nebojša Lukić i drugi](#) i [Slavica Injac](#) o odlaganju pretresa sud je obavještavao stranke i branioca blagovremeno, ali je propustio da o tome obavijesti javnost ili je pak obavještenje bilo izuzetno manjkavo (npr. objavljeno je obavještenje o odlaganju na web stranici suda, ali je u rasporedu suđenja zadržana informacija o održavanju pretresa [[Nebojša Lukić i drugi](#)] ili je pak obavještenje o odlaganju objavljeno na web stranici suda neposredno pred početak pretresa [[Slavica Injac](#)]). U kontekstu odsustva članova sudskog vijeća posebno problematična činjenica jeste propust blagovremenog obavještanja stranaka, branilaca, ali i javnosti o odlaganju suđenja. Druga problematična činjenica jeste, što iz zapažanja tokom monitoringa proizlazi, da javnosti kao i stranke nisu obavještavani o razlozima zbog kojih je dolazilo do odlaganja ročišta.

Kako ne bi došlo do arbitrarnog postupanja sudija te negativno uticalo na efikasnost postupka, potrebno je da:

- **Sudovi obezbijede transparentno i pravovremeno obavještanje javnosti o svim odlaganjima suđenja putem službenih web stranica i drugih dostupnih kanala komunikacije.**
- **Sudovi pruže jasna i detaljna obrazloženja za odlaganje suđenja, uključujući razloge odsustva sudskih vijeća. Ovo će pomoći u razumijevanju situacije i smanjenju nesporazuma.**
- **Da se redovno vrši evaluiranje prakse u vezi s odsustvom sudskih vijeća kako bi se identifikovali problemi i implementirale korektivne mjere radi unapređenja efikasnosti postupka.**

2.2.3. Izmjene u sastavu sudskog vijeća

Izmjene u sastavu sudskog vijeća tokom glavnog pretresa su bile evidentirane u nekoliko predmeta, a najčešće pred Sudom BiH. Tokom glavnog pretresa u predmetu [Selmo Cikotić](#) promijenjeno je nekoliko članova sudskog vijeća. Glavni pretres je u jednom trenutku odložen na *neodređeno* zbog penzionisanja predsjedavajućeg sudskog vijeća. Tako je umjesto sutkinje

Džemile Begović, imenovan sudija *Mirsad Strika* (8. novembar 2022. godine). Potom, umjesto predsjedavajućeg *Šeleda Nenada*, novi predsjedavajući je postao *Mirsad Strika* (14. januar 2023. godine). Zatim, umjesto sudije *Šeleda Nenada* za člana vijeća je najavljen sudija *Goran Radević* (29. novembar 2022. godine), a imenovan *Miroslav Janjić* (31. mart 2023. godine) i to tek nakon četiri mjeseca. Dakle, dva od tri člana vijeća, uključujući predsjedavajućeg, su bili promijenjeni.

Slično se desilo i u predmetu [Fadil Novalić i drugi](#). Nakon penzionisanja predsjedavajuće sudskog vijeća *Džemile Begović* (22. marta 2023. godine), imenovan je novi predsjedavajući - *Branko Perić*, a umjesto sutkinje *Begović* za člana vijeća je imenovan sudija *Goran Radević*. Tokom monitoringa je uočeno da je odlazak predsjedavajuće u penziju u ovom predmetu bio iznenađavajući, jer ni u jednom trenutku nije bio najavljen, te je na posljednjem ročištu kojim je rukovodila predsjedavajuća rečeno da će od narednog ročišta biti zamijenjena zbog penzionisanja. Bitno je istaknuti da je u slučaju [Fadil Novalić i drugi](#) novoimenovani član sudskog vijeća imao period od mjesec dana za pripremu i upoznavanje sa sadržajem spisa predmeta, koji je do tog trenutka trajao duže od godinu dana, sa dinamikom održavanja suđenja jednom sedmično. Činjenica odlaska u penziju je unaprijed poznata, te se na osnovu složenosti predmeta i dinamike rada može procijeniti da li će se neki član sudskog vijeća penzionisati tokom glavnog pretresa. Odredbe zakona o krivičnom postupku (dalje u tekstu i: ZKP) govore o počinjanju glavnog pretresa iznova u slučaju promjene sastava vijeća ili predsjedavajućeg vijeća.³⁶ Međutim, ZKP nudi mogućnost da se to ne desi ako postoji saglasnost stranaka i branilaca.³⁷ U svakom slučaju, ostaje nejasno zašto se za članove sudskog vijeća u složenim predmetima, odnosno u onim za koje se može opravdano procijeniti da će njihov glavni pretres trajati duže, imenuju sudije koje će otići u starosnu penziju tokom suđenja. Time se naprosto dodatno usporava i odugovlači postupak. Zbog toga je potrebno:

- **U slučaju da se putem CMS sistema imenuju članovi vijeća, onda bi u ovakvim situacijama trebalo da dođe do odstupanja od tog pravila ili dodatno unaprijediti CMS kako se ne bi ponavljale takve situacije.**
- **Alternativno, u sudovima u kojima je to moguće, imajući u vidu broj sudija, neophodno je odrediti četvrtog, dodatnog, sudiju koji bi pratio suđenje, a u slučaju da se ukaže potreba, bio imenovan za člana sudskog vijeća.**

Pored toga, zapažene su situacije u kojima nije najavljeno da će član sudskog vijeća ili predsjedavajući biti penzionisan, pa se posljedično čekao duži vremenski period s imenovanjem novog sudije. Na kraju, ukoliko pretres traje duži vremenski period pa dođe do promjene u sastavu vijeća, to utiče na trajanje postupka u cjelini jer je neophodno dodatno vrijeme za novog člana vijeća da se upozna s predmetom. Kvalitet upoznavanja s predmetom čiji pretres traje duži vremenski period može pak uticati na pravilnu i zakonitu presudu vijeća. Kako bi se unaprijedila efikasnost postupka, u kontekstu izmjena u sastavu sudskih vijeća, potrebno je:

- **Vršiti evidenciju o uticaju promjena u sastavu vijeća na trajanje postupka i kvalitet donesenih odluka.**
- **Redovno procjenjivati kako su se promjene odrazile na ukupni postupak te razmotriti eventualna prilagođavanja u načinu imenovanja sudskih vijeća.**
- **Obezbijediti pravovremeno i potpuno informisanje o izmjenama u sastavu vijeća kako bi stranke mogle prilagoditi svoju strategiju novonastalim okolnostima.**

³⁶ Vidjeti: ZKP BiH, "Službeni glasnik BiH", br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 65/18 (neslužbena, prečišćena verzija dostupna na web stranici Tužilaštva/Tužiteljstva BiH), čl. 251 st. 2 i 3. ZKP FBiH, "Službene novine FBiH", br. 35/03, 56/03 - ispr., 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20, čl. 266, st. 2, st. 3. ZKP RS, "Službeni glasnik RS", br. 53/12, 91/17, 66/18, 15/21, čl. 266 st. 2 i 3. ZKP BD BiH, "Službeni glasnik BD BiH", br. 34/13 - prečišćen tekst, 27/14, 3/19, 16/20, čl. 251 st. 2 i 3. U nastavku će biti navođen ZKP bez pozivanja na brojeve službenih novina u kojima je objavljen.

³⁷ Vidjeti: *Ibid.*

2.2.4. Nepristupanje svjedoka svjedočenju

Ono što je vrlo često uticalo na efikasnost glavnog pretresa jeste nepristupanje pozvanih svjedoka svjedočenju i propust da se ispituju razlozi nepristupanja svjedoka.³⁸ To se dešavalo kako usljed propusta tužilaštva da provjeri dostupnost svjedoka prije nego se utvrdi datum svjedočenja³⁹ ili nesporedno pred suđenje, ali i sudova da se koriste procesnim mehanizmima kojima bi se obezbijedilo pristupanje svjedoka. Kao primjere iz predmeta *Zijad Blekić i drugi* možemo navesti sljedeće: od 22 pozvana svjedoka dešavalo se da pristupi samo deset svjedoka; od pozvanih osam svjedoka, četiri pristupe svjedočenju; šest svjedoka svjedoči, a bilo je pozvano deset; od desetoro pozvanih, pristupi pet svjedoka; od planiranih pet svjedoka, pristupi samo njih dvoje. U većini slučajeva tokom održavanja glavnog pretresa nije iznesena informacija zašto svjedoci nisu pristupili suđenju. Zbog toga postoji potreba da:

- **Nadležno tužilaštvo provjeri raspoloživost svjedoka prije zakazivanja njihovog svjedočenja ili nekoliko dana prije suđenja, a sve kako bi se, u slučaju njihove spriječenosti, obezbijedilo izvođenje nekih drugih dokaza, odnosno svjedočenje drugih svjedoka. Ovo je naravno uslovljeno i postojanjem adekvatnih resursa u samom tužilaštvu za takvu aktivnost.**
- **Tužilaštvo uspostavi efikasne mehanizme za provjeru dostupnosti svjedoka prije zakazivanja njihovog svjedočenja. Ovo bi se moglo postići putem pravovremenih kontakata sa svjedocima ili njihovim zastupnicima kako bi se obezbijedilo njihovo prisustvo na sudu.**
- **Sudovi razmotre prilagođavanje dinamike zakazivanja suđenja uzimajući u obzir raspoloživost svjedoka.**
- **Detaljno dokumentovati svjedoke koji nisu pristupili suđenju, uz informacije o razlozima za nedolazak. Ovo bi pomoglo u identifikaciji uzroka i boljem razumijevanju problema.**

2.2.5. Trajanje pretresa

U nekoliko predmeta tokom monitoringa je posebno zapaženo kratko trajanje pretresa. Evidentiran je primjer situacije u kojoj je pretres trajao 30 minuta (*Tarik Hadžibegović*) ili čak 20 minuta (*Zora Dujmović*). Iako je možda prva situacija opravdana, jer je svjedočenju pristupio jedan od dva predviđena svjedoka, u drugoj situaciji tužilac koji je bio upoznat sa sadržajem pretresa - ulaganje dokaza odbrane - nije bio spreman da predloži dodatne dokaze, usljed čega je pretres tako kratko trajao. Ovakva loša tužilačka praksa je uočena u još nekoliko predmeta (*Božo Mihajlović, Rejhan Raković i drugi, Špiro Subotić i drugi*). Kako bi se unaprijedila efikasnost u ovom dijelu, potrebno je da:

- **Tužilaštva pažljivo procijene složenost svakog predmeta i njegovih relevantnih dokaza kako bi se utvrdio razuman vremenski okvir za suđenje. Ovo bi omogućilo da se odgovarajuće planira trajanje svakog pretresa.**
- **Tužilaštva periodično analiziraju suđenja kratkog trajanja kako bi identifikovala uzroke i razvila strategije za prevazilaženje istih. Ovo uključuje razmatranje resursa, pripreme i komunikacije unutar tužilaštva.**

2.2.6. Uloga stranaka i branilaca u odugovlačenju postupka

Stranke (tužioci i osumnjičeni) i branioци su vrlo često doprinosili odugovlačenju postupka bez da je potom uslijedila adekvatna reakcija sudije/predsjedavajućeg sudskog vijeća, a što potvrđuje i Priebeov izvještaj: "*sudije su preblage u upravljanju suđenjima*".⁴⁰

³⁸ Sl. kritika u: Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, Bpara. 51.

³⁹ Sl. kritika u: USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, Procjena toka postupaka i procesa rada u predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog i privrednog kriminala, USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini: Sarajevo, 2020, str. 31. Dostupno na: <https://usaidjaca.ba/storage/publications/g1kgeGCsUN8MlyWwpkE8RLxKebFQKm98gHHhdtLi.pdf>. "Sudije trebaju uputiti tužilaštvo da izvrše provjere da li su svjedoci i vještaci dostupni u planirane dane održavanja ročišta i da o tome obavijeste sud."

⁴⁰ Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, para. 51.

Primjer takvog ponašanja branilaca jeste kada se ne pojavi na glavnom pretresu bez da je opravdao ili najavio svoj izostanak (*Aleksandar Džombić, Božo Mihajlović, Alija Delimustafić i drugi*). Nije poznato da li je branilac naknadno opravdao svoj izostanak, odnosno da li je kažnjen zbog nedolaska.⁴¹ Primjer spornog ponašanja optuženih je nepojavljivanje pravnih zastupnika optuženih pravnih lica (*Alija Delimustafić i drugi*). Primjeri spornog ponašanja tužioca su sljedeći:

- 1) Tužilaštvo koje predloži vještaka koji tri puta ne pristupi glavnom pretresu (prvi put zbog ranije zakazanog pretresa na nekom drugom sudu, drugi put zbog hospitalizacije, treći put zbog planiranog godišnjeg odmora) (*Aleksandar Džombić*) bez da provjeri da li je vještak u predloženom terminu slobodan, odnosno da neposredno prije pretresa provjeri da li će moći pristupiti ispitivanju.
- 2) Tužilaštvo koje nije obezbijedilo prisustvo svog tehničara glavnom pretresu, u skladu s ranijim dogovorom, kako bi se pregledali snimci i drugi digitalni dokazi, uprkos tome što je ta dokazna radnja bila najavljena (*Tarik Hadžibegović*).
- 3) Tužilaštvo koje nije bilo u mogućnosti da predstavi završne riječi u ranije dogovorenom terminu (*Slavica Injac, Zora Dujmović, Zijad Mutap i drugi*).
- 4) Tužilaštvo koje ne može da se izjasni koja je optužnica na snazi te se ista ne može pročitati zbog čega dolazi do odgađanja suđenja (*Alija Delimustafić*).
- 5) Tužilaštvo koje pismeno ne dostavlja izjašnjenje o određenom pravnom pitanju odbrani pa se isto mora pročitati na glavnom pretresu, čime glavni pretres traje dosta duže nego što bi to bilo da je dostavljeno pismeno izjašnjenje (*Mirsad Kukić*).

Treba primijetiti da su sudovi, u nekim predmetima, bez detaljnijeg propitivanja, prihvatili izjave branilaca kako im predloženi datum nastavka glavnog pretresa ne odgovara, te određivali nastavak za više od mjesec dana (*Goran Salihović, Darko Jeremić i drugi*), odnosno nisu tražili dokaz kojim bi se potkrijepila izjava optuženog da mu predloženi datum glavnog pretresa ne odgovara jer se nalazi na putu (*Selmo Cikotić*).⁴² Dakle, sudovi su samo deklarativno kontrolisali opravdanost odlaganja bez stvarnog preispitivanja razloga za to. Kako bi se ove prakse u postupanju unaprijedile, a samim tim i efikasnost postupka, potrebno je:

- **Implementirati zakonom propisane sankcije za nedolazak branilaca na suđenje.**
- **Rukovodioci tužilaštava treba da obezbijede disciplinu u postupanju tužioca i pristupanju suđenju.**
- **Zahtijevati precizne i dokumentovane razloge zahtjeva za odlaganje suđenja na zahtjev branioca i optuženog lica.**

2.2.7. Odlaganje glavnog pretresa na period duži od 30 dana⁴³

Zakazivanje glavnog pretresa na mjesečnom nivou je postala uobičajena i skoro pa opšteprihvaćena pojava, te kao takva predstavlja jedan od glavnih faktora koji dovodi do prekomjerne dužine postupka.⁴⁴ Zakazivanje pretresa sukcesivno, dan za danom, do okončanja postupka nije evidentirano ni u jednom predmetu koji je bio predmet monitoringa.⁴⁵ Međutim, ovo zapažanje treba razumijevati u skladu s ograničenim ljudskim resursima sudova čija suđenja su bila predmet monitoringa. Iako "predmeti korupcije moraju biti prioritet pred sudovima i rješavati se brzo"⁴⁶, monitoring je pokazao da je sve učestalije zakazivanje pretresa i po proteku perioda dužeg od 30 dana. Sva četiri ZKP-a koja su na snazi u BiH sadrže odredbu prema kojoj u slučaju odlaganja glavnog pretresa na period duži od 30 dana, on mora početi ispočetka.⁴⁷

41 Vidjeti: ZKP BiH, čl. 248, ZKP FBiH, čl. 263, ZKP RS, 263, ZKP BD BiH, čl. 248.

42 Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, para. 51.

43 Sl. u: USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, Procjena toka postupaka i procesa rada u predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog i privrednog kriminala, str. 16.

44 *Ibid.* OSCE Misija u BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC): Praćenje procesuiranja predmeta korupcije u BiH: druga procjena, OSCE Misija u BiH: Sarajevo, 2019. (predmeti praćeni u 2017. i 2018. godini), str. 70. Dostupno na: <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/417533>.

45 Kako je to TI BiH opazio i ranije u: Uglješa Vuković (ur.), Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije: drugi izvještaj, str. 21, 22.

46 USAID-ov projekat pravosuđa u BiH i VSTV BiH, Izvještaj sa konferencije "Borba protiv korupcije i jačanje integriteta pravosuđa", Mostar, 2016, str. 42. Dostupno na: <https://portalo1.pravosuđe.ba/vstvfo-api/vijest/download/50967>.

47 Vidjeti: ZKP BiH, čl. 251 st. 2, ZKP FBiH, čl. 266, st. 2, ZKP RS, čl. 266 st. 2, ZKP BD BiH, čl. 251 st. 2.

Izuzetno, do toga neće doći ako uz saglasnost stranaka i branilaca sudija/sudsko vijeće odluči da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, niti da se materijalni dokazi izvode ponovo, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju.⁴⁸ U svakom slučaju u kojem se to desilo stranke i branioci su bili saglasni da se koriste iskazi na ranijem glavnom pretresu i zapisnici o uviđaju i ranije izvedeni dokazi (npr. [Zora Dujmović](#), [Goran Salihović](#), [Slavica Injac](#), [Mirza Ademaj i drugi](#), [Narcis Džumhur i drugi](#), [Kemal Čaušević i drugi](#), [Selmo Cikotić](#)). Međutim, stranke i branioci tu saglasnost ne moraju dati, već mogu i to može rezultirati da u nekom predmetu resursi, uključujući budžetska sredstva i vrijeme, propadnu, odnosno troškovi postupka budu višestruko uvećani. Dešavalo se i da sud uopšte nije tražio saglasnost stranaka da pretres ne počinje ispočetka, već ga je samo nastavio, vjerovatno pretpostavljajući da su stranke saglasne ([Fadil Novalić i drugi](#)). To za posljedicu može imati bitnu povredu odredaba krivičnog postupka, koja predstavlja jedan od žalbenih razloga zbog kojih se presuda može pobijati.⁴⁹ Sudovi su vrlo često zakazivali glavni pretres za period duži od 30 dana, svjesni da prekoračavaju zakonom propisan rok, pravdajući to praznicima i prenatrpanost rada suda ([Jasmin Ćerimagić](#)), ali pritom tražeći saglasnost stranaka, ili bez da su tražili saglasnost stranaka, a pravdajući odlaganje pretresa *tehničkim problemima* ([Selmo Cikotić](#)).

Kao primjer rukovođenja postupkom s nedostacima u zakazivanju ročišta može se istaći predmet [Zora Dujmović](#). Imajući u vidu da se radi o jednostavnom predmetu (nezakonito zapošljavanje savjetnika), nije jasno koji su to bili opravdani razlozi (oni svakako nisu prezentovani od strane suda, pa ni evidentirani tokom monitoringa) zbog kojih je pretres zakazivan i održavan u prosjeku samo jednom mjesečno, a vrlo često i po proteku roka od 30 dana. Tako je izjašnjenje o krivici bilo 23. juna 2022. godine, a čitanje optužnice 23. avgusta 2022. godine, iako je ZKP FBiH propisao rok od 30 dana za održavanje glavnog pretresa poslije izjašnjenja o krivici (čl. 244). Taj rok može biti produžen za 30 dana, ali izuzetno, tj. u složenim predmetima, a što nije slučaj s ovim predmetom (slično se desilo i u predmetu [Mirza Ademaj i drugi](#)). Glavni pretres je potom bio zakazivan za: 23. septembar 2022, 26. oktobar 2022, 12. januar 2023, 3. februar 2023, 13. mart 2023, 13. april 2023. i 11. maj 2023. godine.

Tokom monitoringa zapaženi su i primjeri dobre prakse upravljanja postupkom i to: unaprijed zakazivanje više termina glavnog pretresa ([Aleksandar Džombić](#), [Slavica Injac](#), [Zijad Blekić i drugi](#)) ili unaprijed određivanje dana u sedmici tokom kojeg će se održavati pretres (npr. [Branislav Zeljković](#), [Zijad Blekić i drugi](#), [Fadil Novalić i drugi](#), [Zijad Mutap i drugi](#), [Asim Sarajlić i drugi](#)). U idealnoj situaciji suđenja bi trebalo da budu organizovana po principu da kada počnu, bivaju zakazivana uzastopno svakim radnim danom do kraja postupka, osim kada postoji valjan razlog da se odstupi od ovog principa.⁵⁰ Takođe, adekvatno upravljanje procesnim radnjama, kao što je ispitivanje svjedoka i održavanje reda u sudnici, tokom monitoringa je označeno kao primjer dobre prakse u smislu efikasnog upravljanja postupkom ([Rejhan Raković i drugi](#)). Kako bi se dodatno unaprijedila efikasnost potrebno je slijediti praksu sudova koji su navedeni kao primjeri dobre prakse te dodatno:

- **Racionalno koristiti mogućnost produženja roka za održavanje pretresa samo u složenim predmetima.**

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Vidjeti: ZKP BiH, čl. 297, st. 1, t. c), ZKP FBiH, čl. 312 st. 1 t. c), ZKP RS, čl. 311, st. 1, t. v), ZKP BD BiH, čl. 297 st. 1, t. c).

⁵⁰ Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, para. 51.

2.2.8. Neiskorišteni potencijal predraspravnog/pretpretresnog ročišta

U samo nekoliko predmeta⁵¹ je primijećeno korištenje mehanizma predraspravnog/pretpretresnog ročišta (odnosno statusne konferencije). Iste su zakazivane iz nekoliko razloga:

- utvrđivanje dinamike suđenja (*Rejhan Raković, Branislav Zeljković*),
- informisanja o promjeni u sastavu sudskog vijeća (*Selmo Cikotić*) i
- zdravstveno stanje optuženog lica (*Darko Jeremić i drugi*).

Prema ZKP-u: *Tokom priprema za glavnu raspravu sudija ili predsjednik vijeća može održati ročište sa strankama i braniocem da bi se razmotrila pitanja koja su relevantna za glavnu raspravu.*⁵² Korištenje predraspravnog/pretpretresnog ročišta se pokazalo kao koristan instrument usmjeren ka efikasnom upravljanju postupkom i većoj produktivnosti suđenja.⁵³ Međutim, potencijal predraspravnog/pretpretresnog ročišta uopšte nije iskorišten u većini predmeta, a što je za posljedicu imalo slabo upravljanje suđenjem i vrlo usporeno suđenje.⁵⁴ Prema faktorima koji su tome doprinijeli, uočljivo je da se radi o diskrecionom pravu sudije/predsjednika vijeća da li će održati navedeno ročište ili neće, a ne o obavezujućem zakonskom zahtjevu. Takođe, nedostatak dubljeg razumijevanja važnosti ovog tipa ročišta, posebno na sudovima niže instance, evidentno je uticao na ograničeno korištenje ovog instrumenta unutar krivičnog procesnog prava.

- **Sudovi bi trebalo da razviju praksu u kojoj se predraspravna/pretpretresna ročišta rutinski zakazuju obavezno, i u određenim fazama postupka. Ovo bi se moglo sprovesti putem smjernica koje će promovisati korištenje ovog mehanizma.**

2.2.9. Zaključna razmatranja o efikasnosti pravosuđa

Zaključno, primjetno je da sudovi, iako imaju na raspolaganju većinu instrumenata za obezbjeđivanje efikasnosti postupka (kao što su: disciplinovanje stranaka i branilaca, odnosno svjedoka i vještaka, u slučaju nedolaska na glavni pretres;⁵⁵ ovlaštenje sudu da novčanom kaznom kazni tužioca, branioca, svjedoka, vještaka, ako su njihovi postupci očigledno usmjereni ka odugovlačenju postupka⁵⁶), isti nisu korišteni u praćenim predmetima, izuzev u slučaju nedolaska optuženog lica u predmetu *Aleksandar Džombić*. U predmetu broj AP-124/19⁵⁷ Ustavni sud BiH (dalje u tekstu i: US BiH) je kritikovao postupanje Kantonalnog suda u Sarajevu u predmetu *Alija Delimustafić i drugi* zbog činjenice da suđenje nije počelo kada je odluka US BiH po apelaciji Alije Delimustafića donesena, istaknuvši da postoji niz mogućnosti koje su sudu date u ZKP FBiH koje mu omogućavaju efektivnu kontrolu nad vođenjem postupka (para. 63) te da zbog toga što US BiH nije mogao utvrditi da je Kantonalni sud te mogućnosti koristio kako bi apelantov pritvor sveo na najmanju moguću mjeru, čime je povrijedio njegovo pravo na slobodu i sigurnost ličnosti (para. 63). Sudovi su zanemarivali svoju zakonsku obavezu da obezbijede da ispitivanje svjedoka i izvođenje dokaza bude efikasno za utvrđivanje istine i da se izbjegne nepotreban gubitak vremena.⁵⁸ Takvo postupanje suda utiče na povećanje troškova postupka, posebno u slučajevima obavezne odbrane, ali može dovesti u pitanje uživanje prava na suđenje u razumnom roku, a u ekstremnom slučaju i odbijanje optužbi zbog zastarijevanja krivičnog gonjenja.⁵⁹ Zbog toga se može zaključiti da se sudovi nisu koristili

51 Kako to i USAID zapaža: "Održavanje pretpretresnog, odnosno predraspravnog ročišta (...), kao važnog preduslova za efikasno planiranje i pripremu za obimna i kompleksna suđenja nije postalo redovna praksa u predmetima visokog nivoa korupcije i organizovanog kriminala." Vidjeti: USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, Procjena toka postupaka i procesa rada u predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog i privrednog kriminala, str. 15.

52 ZKP BiH, čl. 233a, ZKP FBiH, čl. 248a, ZKP RS, čl. 249, ZKP BD BiH, čl. 233a.

53 Poseban značaj korištenju ove vrste ročišta dali su predsjednici sudova. Vidjeti: Zaključci sa 17. konferencije predsjednika sudova, 2023. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/article/122806>.

54 OSCE misija u BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC): Praćenje procesuiranja predmeta korupcije u BiH: druga procjena, str. 72.

55 ZKP BiH, čl. 245, 246, 248 i 249, ZKP FBiH, čl. 260, 261, 263 i 264, ZKP RS čl. 260, 261, 263 i 264, ZKP BD BiH, čl. 245, 246, 248 i 249.

56 ZKP BiH, čl. 211 st. 1, ZKP FBiH, čl. 226 st. 1, ZKP RS čl. 218 st. 1, ZKP BD BiH, čl. 211 st. 1.

57 Vidjeti: Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-124/19.

58 ZKP BiH, čl. 262 st. 3, ZKP FBiH, čl. 277 st. 3, ZKP RS čl. 277 st. 3, ZKP BD BiH, čl. 262 st. 3.

59 OSCE misija u BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC): Praćenje procesuiranja predmeta korupcije u BiH: druga procjena, str. 5. Zaključci sa 16. konferencije predsjednika sudova, 2022. Dostupno na: <https://pravosudje.ba/vstvfo/E/10001/article/113668>.

ovlaštenjima iz ZKP-a u cilju obezbjeđivanja djelotvornog i učinkovitog procesuiranja krivičnih djela korupcije, te je korištenje instrumenata procesne discipline skoro pa nepostojeće u krivičnom postupku.⁶⁰

Za procjenu da li je suđenje bilo u razumnom roku praksa Evropskog suda za ljudska prava (dalje u tekstu i: ESLJP) i US BiH uzima u obzir nekoliko kriterijuma i to: složenost predmeta, značaj za stranke u postupku, ponašanje stranaka u postupku, ponašanje javne vlasti.⁶¹ Posljedice koje nastanu zbog promjene u sastavu sudskog vijeća, i odlaganju postupaka zbog toga, ne mogu snositi građani. Sud ima zadatak da djelotvorno kontroliše postupak, jer odlučuju o tome kako voditi postupak, kako izvesti dokaze i kako ocijeniti djelovanje i propuste stranaka, pri čemu moraju voditi računa o svim standardima prava na pravično suđenje.⁶² Preopterećenje sudstva se ne može prihvatiti kao opravdanje jer država ima obavezu organizacije administriranja pravde u skladu sa zahtjevima člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (dalje u tekstu i: EKLJP).⁶³ U jednom predmetu u kojem je razmatrao dužinu sudskog postupka US BiH je istakao da propusti u organizaciji pravnog i sudskog sistema države, u konkretnom slučaju entiteta, koji ugrožavaju zaštitu individualnih prava ne mogu se pripisati pojedincu niti posljedice tih propusta može snositi pojedinac.⁶⁴

Dodatno, zapažen je i propust predsjednika sudova da obezbijede efikasnost u upravljanju radom suda, kroz strateške planove, planove rada i planove rješavanja predmeta.⁶⁵ Na XVII konferenciji predsjednika sudova (održanoj 2023. godine) je zaključeno da predsjednici sudova imaju zadatak da organizuju rad u krivičnim odjeljenjima na način da će omogućiti efikasnije postupanje, kvalitetnije odluke u predmetima korupcije i jačanje procesne discipline.⁶⁶ Imajući u vidu da je element ocjene rada predsjednika suda i njegova organizacija i rukovođenje radom suda,⁶⁷ dalo bi se zaključiti da će veći angažman predsjednika sudova rezultirati boljom efikasnošću u suđenjima. Međutim, ako imamo na umu da su slični zaključci doneseni 2022. godine,⁶⁸ potom i revidirani 2023. godine, a da je bilo kakav pomak izostao, nužno je da VSTS BiH na drugi način obezbijedi da predsjednici sudova izvršavaju svoje obaveze.

Na kraju treba spomenuti da na dinamiku suđenja sigurno utiču i sve učestalije lažne dojave o postavljenim eksplozivnim napravama u pravosudnim institucijama. Zbog toga tužilaštva i sudovi moraju efikasnije procesuirati i počiniocima ovih krivičnih djela.

60 Isto u: Transparency International u Bosni i Hercegovini, Sprečavanje nekažnjivosti u slučajevima korupcije na visokom nivou. Transparency International u Bosni i Hercegovini: Banja Luka, 2020, str. 11. Dostupno na: <https://ti-bih.org/publikacije/sprecavanje-nekaznjivosti-u-slucajevima-korupcije-na-visokom-nivou/>. Zaključci sa 16. konferencije predsjednika sudova, 2022.

61 Zlatko M. Knežević (ur.), Vodič: suđenje u razumnom roku, Ustavni sud BiH i Aire Centar: Sarajevo, 2021, str. 36-54. Dostupno na: https://www.ustavnisud.ba/uploads/documents/vodic-sudjenje-u-razumnom-roku_1613343430.pdf.

62 Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-2531/06. Odluke US BiH su dostupne na njegovoj web stranici.

63 Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-1097/04.

64 Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-1410/05.

65 Ova uloga predsjednika je naglašena na 17. konferenciji predsjednika sudova održanoj 2023. godine. Vidjeti: Zaključci sa 17. konferencije predsjednika sudova, 2023. Sl. i OSCE misija u BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC): treći godišnji izvještaj o odgovoru pravosuđa na korupciju: sindrom nekažnjivosti, OSCE misija u BiH: Sarajevo, 2020. (predmeti praćeni u 2019. godini), str. 23. Dostupno na: <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/471006>.

66 Zaključci sa 17. konferencije predsjednika sudova, 2023.

67 Kriterijumi za ocjenjivanje rada predsjednika sudova u BiH, "Službeni glasnik BiH", br. 85/22, čl. 16 st. 1 t. b). Dostupno na: <https://vstv.pravo-sudje.ba/vstvfo/B/141/article/65442>

68 Obaveza je predsjednika sudova da vrše kontinuirani nadzor nad poštivanjem procesne discipline od strane postupajućih sudija u predmetima organizovanog kriminala i korupcije, te da iskoriste sve raspoložive mehanizme, uključujući i pokretanje pitanja disciplinske odgovornosti za nemar i nepažnju u vršenju službene dužnosti, kao i uporno i neopravdano kršenje pravila postupka, odnosno neopravdano kašnjenje u donošenju odluka i sprovođenja drugih procesnih radnji. Zaključci sa 16. konferencije predsjednika sudova, 2022.

2.3. VRSTA I VISINA IZREČENIH KAZNI

Tabela broj 2: Pregled predmeta u kojima je izrečena prvostepena i drugostepena sudska odluka

Optuženi/ neformalni naziv predmeta	Postupajući sud	Postupajuće tužilaštvo	Naziv krivičnog djela	Naziv krivičnog djela za koje su optuženi osuđeni	Zapriječena sankcija za predmetno krivično djelo shodno krivičnom zakonu	Vrsta i visina izrečene sankcije/ da li je sankcija ublažena ispod zakonskog minimuma	Da li je presudom izrečena sigurnosna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili funkcija	Da li je izrečena mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom	Ukoliko je donesena samo prvostepena presuda, da li je tužilaštvo uložilo žalbu
Eadil Novalić i drugi (Respiratori)	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	Udruživanje radi činjena krivičnih djela iz čl. 249. stav 1. i 2., u vezi s krivičnim djelima zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz čl. 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz čl. 219. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ BiH, pranje novca iz čl. 209. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ BiH, krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava iz čl. 261. stav 2. KZ FBiH, krivotvorenje službene isprave iz čl. 389. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH i povreda obaveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga i sastavljanja finansijskih izvještaja i njihovo falsifikovanje ili uništavanje iz čl. 262. stav 2. KZ RS, sve u vezi s čl. 53. KZ BiH, te krivično djelo nesavjestan rad u službi iz čl. 387. stav 2. u vezi sa stavom 1.	Prvooptuženi, trećeoptuženi, četvrtooptuženi (pravno lice); produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja (čl. 383 KZ FBiH); Drugooptuženi: produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja i krivotvorenje službene isprave (čl. 383 i čl. 389 KZ FBiH); Petooptužena: oslobodena od optužbe.	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja: šest mjeseci - pet godina. Krivotvorenje službene isprave: šest mjeseci - pet godina.	Prvooptuženi: kazna zatvora u trajanju od četiri godine. Drugooptuženi: kazna zatvora u trajanju od šest godina. Trećeoptuženi: kazna zatvora u trajanju od pet godina. Četvrtooptuženi (pravno lice): novčana kazna u iznosu od 200.000 BAM.	Ne.	Od trećeoptuženog i četvrtooptuženog kazna zatvora u trajanju od četiri godine. Drugooptuženi: kazna zatvora u trajanju od šest godina. Prilavljena izvršenjem krivičnog djela u iznosu od: 694.747,78 BAM.	Donesena prvostepena presuda. Informacija o pravosnažnosti nije dostupna.
Goran Milošević i drugi	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	U odnosu na prvooptuženog i drugooptuženog i trećeoptuženog: udruživanje radi činjena krivičnih djela, primanje dara i drugih oblika koristi, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2, čl. 217 st. 1, čl. 214 st. 1, čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 KZ BiH). U odnosu na četvrtooptuženog i petooptuženog: udruživanje radi činjena krivičnih djela, davanje dara i drugih oblika koristi, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2, čl. 218 st. 1, čl. 214 st. 1, čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH). U odnosu na šestooptuženog, sedmooptuženog i osmooptuženog: udruživanje radi činjena krivičnih djela, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2, čl. 214 st. 1, čl. 210a st. 1 u	U odnosu na prvooptuženog, drugooptuženog i trećeoptuženog: udruživanje radi činjena krivičnih djela, primanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika koristi, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2, čl. 218 st. 1, čl. 214 st. 1, čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH). U odnosu na šestooptuženog, sedmooptuženog i osmooptuženog: udruživanje radi činjena krivičnih djela, primanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika koristi, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2, čl. 218 st. 1, čl. 214 st. 1, čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH). U odnosu na šestooptuženog, sedmooptuženog i osmooptuženog: udruživanje radi činjena krivičnih djela, primanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika koristi, primanje dara i drugih oblika koristi, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2, čl. 218 st. 1, čl. 214 st. 1, čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH).	Udruženje radi činjena krivičnih djela: kazna zatvora do tri godine. Primanje dara i drugih oblika koristi: kazna zatvora od deset godina. Krijumčarenje: kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna.	Prvooptuženi: jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i jedinstvena novčana kazna od 6.000 BAM. Drugooptuženi, trećeoptuženi, četvrtooptuženi i petooptuženi: uslovna osuda (utvrđena jedinstvena	Ne.	Ne.	Presuda donesena na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Presuda pravosnažna.

vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH u odnosu na šestooptuženog, a u vezi sa čl. 26 KZ BiH u odnosu na sedmooptuženog i osmooptuženog).	217 st. 1. čl. 214 st. 1. čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 KZ BiH, a sve u vezi sa čl. 53 KZ BiH). U odnosu na četvrtooptuženog i petooptuženog; udruživanje radi činjenja krivičnih djela, davanje dara i drugih oblika koristi; krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2. čl. 218 st. 1. čl. 214 st. 1. čl. 210a st. 1. u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH, a sve u vezi sa čl. 53 KZ BiH). U odnosu na sedmooptuženog, osmooptuženog i udruživanje radi činjenja krivičnih djela, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2. čl. 214 st. 1. čl. 210a st. 1. u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH u odnosu na sedmooptuženog, osmooptuženog i udruživanje radi činjenja krivičnih djela, krijumčarenje, nedozvoljeni promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2. čl. 214 st. 1. čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH u odnosu na sedmooptuženog, osmooptuženog i udruživanje radi činjenja krivičnih djela, krijumčarenje, nedozvoljeni	Nedozvoljeni promet akciznih proizvoda: kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Davanje dara i drugih oblika koristi: kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	kazna zatvora u trajanju od jedne godine, rok projeravanja u trajanju od tri godine) i jedinstvena novčana kazna od 5.000 BAM (drugooptuženi), 4.000 BAM (treceoptuženi), 3.000 BAM (četvrtooptuženi i petooptuženi). Šestooptuženi, sedmooptuženi i osmooptuženi: slovna osuda (utvrđena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne godine, rok projeravanja u trajanju od dvije godine) i jedinstvena novčana kazna od 2.000 BAM (sedmooptuženi), 3.000 BAM (osmooptuženi).	

Kemal Čaušević drugi	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	U odnosu na prvooptuženog: primanje dara i drugih oblika koristi, pranje novca, zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 217 st. 1 KZ BiH, u vezi sa čl. 54. KZ BiH, čl. 209 st. 3 u vezi sa st. 2 i 1 KZ BiH, sve u vezi sa čl. 54 KZ BiH, čl. 220 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ BiH). U odnosu na drugooptuženog: davanje dara i drugih oblika koristi (čl. 218 st. 1 KZ BiH, u vezi sa čl. 54 KZ BiH).	promet akciznih proizvoda (čl. 249 st. 2, čl. 214 st. 1, čl. 210a st. 1 u vezi sa čl. 31 i 26 KZ BiH u odnosu na optuženog, a u vezi sa čl. 26 KZ BiH u odnosu na sedmooptuženog i osmooptuženog, a sve u vezi sa čl. 53 KZ BiH).	Kazna zatvora od jedne do deset godina.	Kazna zatvora u trajanju od pet godina i šest mjeseci.	Ne.	Da, u iznosu od: 1.722.000,00 BAM.	Donesena drugostepena presuda.	
Zijad Mutapaj drugi	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	U odnosu na prvooptuženog: organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: protivzakonito posredovanje, pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela, sprečavanje dokazivanja (čl. 342 st. 3 u vezi sa čl. 382 st. 2, čl. 346 st. 2 i čl. 349 st. 1 KZ FBiH). U odnosu na drugooptuženog: organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela, sprečavanje dokazivanja i davanje lažnog iskaza (čl. 342 st. 2 u vezi sa čl. 346 st. 2, čl. 349 st. 1 i čl. 348 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ FBiH). U odnosu na trećooptuženog i četvrtooptuženog: organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: protivzakonito posredovanje i pomoć učiniocu krivičnog djela (čl. 342 st. 2 u vezi sa čl. 382 st. 2 i čl. 346 st. 2 KZ FBiH). U odnosu na petooptuženog: organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela (čl. 342 st. 2 u vezi sa čl. 346 st. 2 KZ FBiH).	Drugooptužena: davanje lažnog iskaza (čl. 348. st. 3 u vezi sa st. 1 KZ FBiH). Trećooptuženi: proizvedeno krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383. st. 1. KZ FBiH, u vezi sa čl. 55. KZ FBiH). Ostali optuženi oslobođeni od optužbe.	Davanje lažnog iskaza: kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja: kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	Drugooptužena: kazna zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci. Trećooptuženi: kazna zatvora u trajanju od tri godine.	Ne (imovinske koristi nije bilo).	Ne.	Ne.	Donesena drugostepena presuda. Informacija o pravosnažnosti nije dostupna.
Rejhan Raković drugi	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	Petooptuženi: davanje dara i drugih oblika koristi (čl. 218 st. 1 KZ BiH). Šestooptuženi: zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 1 KZ BiH).	Petooptuženi: davanje dara i drugih oblika koristi (čl. 218 st. 1 KZ BiH). Šestooptuženi: zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 1 KZ BiH).	Davanje dara i drugih oblika koristi: kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja: kazna zatvora	Petooptuženi: uslovna osuda (kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci, uz rok provjeravanja od jedne godine) Šestooptuženi: uslovna osuda	Ne.	Ne.	Presuda donesena na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Informacija o pravosnažnosti nije dostupna.	

Ilić Mile i drugi, pa Spiro Subotić	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	U odnosu na prvooptuženog: organizovanje grupe ljudi ili udruženje za rasturanje nezarinjene robe, krijumčarenje, nedozvoljen promet akciznih proizvoda (čl. 215 st. 2, čl. 214 st. 1 i 2, čl. 210a KZ BiH). U odnosu na drugooptuženog: organizovanje grupe ljudi ili udruženje za rasturanje nezarinjene robe, krijumčarenje, davanje dara i drugih oblika koristi (čl. 215 st. 2, čl. 214 st. 1 i 2, čl. 218 st. 1 u vezi st. 3 KZ BiH). U odnosu na trećooptuženog: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja i primanje dara i drugih oblika koristi (čl. 220 st. 1 i čl. 217 st. 1 KZ BiH). U odnosu na četvrtooptuženog: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 1 KZ BiH).	Prvooptuženi: informacija nije dostupna. Drugooptuženi: organizovanje grupe ljudi ili udruženje za rasturanje nezarinjene robe, krijumčarenje (čl. 215 st. 2, čl. 214 st. 2, vezi st. 1 KZ BiH). Trećooptuženi: informacija nije dostupna. Četvrtooptuženi: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 1 KZ BiH)	Organizovanje grupe ljudi ili udruženje za rasturanje nezarinjene robe: kazna zatvora od najmanje jedne godine. Krijumčarenje: kazna zatvora od najmanje šest mjeseci do pet godina. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja: kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.	Prvooptuženi: informacija nije dostupna. Drugooptuženi: uslovna osuda (jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, s rokom provjeravanja od tri godine). Trećooptuženi: kazna zatvora u trajanju od godinu dana. Četvrtooptuženi: kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci i novčana kazna u iznosu od 2.000 BAM.	(kazna zatvora u trajanju od jedne godine, uz rok provjeravanja od dvije godine) i novčana kazna od 6.000 BAM.	U odnosu na drugooptuženog: ne. U odnosu na ostale optužene: informacija nije dostupna.	U odnosu na prvooptuženog, drugooptuženog i četvrtooptuženog donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Presude pravosnažne. Postupak pred Apelacionim odjeljenjem Suda BiH, u odnosu na trećooptuženog, u toku.
Amir Zukić i drugi	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	U odnosu na prvooptuženog: udruženje za rasturanje nezarinjene robe, krijumčarenje, nedozvoljen promet akciznih proizvoda (čl. 215 st. 2, čl. 214 st. 1 i 2, čl. 210a KZ BiH). U odnosu na drugooptuženog: organizovanje grupe ljudi ili udruženje za rasturanje nezarinjene robe, krijumčarenje, davanje dara i drugih oblika koristi (čl. 215 st. 2, čl. 214 st. 1 i 2, čl. 218 st. 1 u vezi st. 3 KZ BiH). U odnosu na trećooptuženog: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja i primanje dara i drugih oblika koristi (čl. 220 st. 1 i čl. 217 st. 1 KZ BiH). U odnosu na četvrtooptuženog: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 1 KZ BiH).	Prvooptuženi: informacija nije dostupna. Drugooptuženi: organizovanje grupe ljudi ili udruženje za rasturanje nezarinjene robe, krijumčarenje (čl. 215 st. 2, čl. 214 st. 2, vezi st. 1 KZ BiH). Trećooptuženi: informacija nije dostupna. Četvrtooptuženi: zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 220 st. 1 KZ BiH)	Organizovanje grupe ljudi ili udruženje za rasturanje nezarinjene robe: kazna zatvora od najmanje jedne godine. Krijumčarenje: kazna zatvora od najmanje šest mjeseci do pet godina. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja: kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.	Prvooptuženi: informacija nije dostupna. Drugooptuženi: uslovna osuda (jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, s rokom provjeravanja od tri godine). Trećooptuženi: kazna zatvora u trajanju od godinu dana. Četvrtooptuženi: kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci i novčana kazna u iznosu od 2.000 BAM.	(kazna zatvora u trajanju od jedne godine, uz rok provjeravanja od dvije godine) i novčana kazna od 6.000 BAM.	U odnosu na drugooptuženog: ne. U odnosu na ostale optužene: informacija nije dostupna.	U odnosu na prvooptuženog, drugooptuženog i četvrtooptuženog donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Presude pravosnažne. Postupak pred Apelacionim odjeljenjem Suda BiH, u odnosu na trećooptuženog, u toku.

Asim Sarajlić i drugi	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	čl. 382 st. 3 u vezi st. 2, čl. 382 st. 3 u vezi st. 2, čl. ??, a sve u vezi sa čl. 54 KZ FBiH). U odnosnu na trećooptuženog: udruživanje, radi činjenja krivičnih djela, u vezi sa krivičnim djelima: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, protivzakonito posredovanje, samostalno: protivzakonito posredovanje (čl. 340 st. 2 u vezi sa: čl. 382 st. 3 u vezi st. 2, čl. 382 st. 3 u vezi sa st. 2, u vezi sa čl. 28, a sve u vezi sa čl. 31 i 54 KZ FBiH, samostalno: čl. 382 st. 3 u vezi st. 2, a sve u vezi sa čl. 54 KZ FBiH). odnosnu na četvooptuženog i petooptuženog: udruživanje radi činjenja krivičnih djela, u vezi sa krivičnim djelima: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem, protivzakonito posredovanje (čl. 340 st. 2 u vezi sa: čl. 382 st. 3 u vezi st. 2, čl. 382 st. 3 u vezi sa st. 2, u vezi sa čl. 28, a sve u vezi sa čl. 31 i 54 KZ FBiH). U odnosnu na šestooptuženog: zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1, u vezi sa čl. 54 KZ FBiH). U odnosnu na sedmooptuženog i osmooptuženog: primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem (čl. 382 st. 2 KZ FBiH). U odnosnu na devetooptuženog: pomoć učiniocu nakon učinjenja krivičnog djela (čl. 346 st. 2 u vezi st. 1 KZ FBiH).	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Postupak u toku.	Informacija nije dostupna.
Jasmin Čerimagić i drugi (Pazarčić)	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	Nesavjestan rad u službi, sprečavanje i neizvršavanje mjera za zaštitu maloljetnika (čl. 387 st. 1, čl. 224 st. 2 u vezi st. 1, u vezi sa čl. 54 KZ FBiH).	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Pisani otpravak presude nije dostupan u trenutku finalizacije ove analize, niti su relevantne informacije dostupne na web stranici Kantonalnog tužilaštva u Sarajevu ili Kantonalnog suda u Sarajevu.	Pisani otppravak presude nije dostupan u trenutku finalizacije ove analize.	Informacija nije dostupna.
Jasmin Čerimagić	Općinski sud u Sarajevu	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH)	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	Usllovna osuda (kazna zatvora od osam mjeseci, uz rok provjeravanja od jedne godne) i novčana kazna od 20.000 BAM.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Ne.	Ne.	Informacija nije dostupna.

Šerif Patković i drugi, pa Šerif Patković (Seno Šehović)	Općinski sud u Sarajevu	Kantonal- no tužilaštvo u Sarajevu	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH, u vezi sa čl. 31 KZ FBiH)	Drugooptuženi: zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH)	Kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	Kazna zatvora u trajanju od osam mjeseci.	Ne.	Informacija nije dostupna.	U odnosu na drugooptuženog donesena presuda na osnovu sporazuma o poznanju krivice. Informacija o pravosnažnosti nije dostupna.
Zora Dujmović	Općinski sud u Sarajevu	Kantonal- no tužilaštvo u Sarajevu	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH, u vezi sa čl. 55 st. 1 KZ FBiH)	Optužena oslobodena od optužbe.	Optužena oslobodena od optužbe.	Optužena oslobodena od optužbe.	Optužena oslobodena od optužbe.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.
Branko Bjelajac	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizova- nog i najtežeg oblika privrednog kriminala	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 315 st. 1 KZ RS)	Optuženi oslobodeni od optužbe.	Optuženi oslobodeni od optužbe.	Optuženi oslobodeni od optužbe.	Optuženi oslobodeni od optužbe.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.
Marin Drena	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizova- nog i najtežeg oblika privrednog kriminala	Povreda zakona od strane sudije (čl. 376 KZ RS)	Produženo krivično djelo povreda zakona od strane sudije (čl. 376 KZ RS).	Kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	Kazna zatvora u trajanju od deset mjeseci.	Da, u trajanju od: dvije godine.	Ne.	Postupak u toku.
Mira Vučetić	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizova- nog i najtežeg oblika privrednog kriminala	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 347 st. 3 KZ RS)	Produženo krivično djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 347 st. 3 KZ RS).	Kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	Kazna zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci.	Da, u trajanju od: pet godina.	Da, u iznosu od: 2.400 BAM.	Informacija nije dostupna.

Nebojša Lukčić i drugi	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	U odnosu na prvootuženi: primanje mita i trgovina uticajem (čl. 319 st. 2, čl. 321 st. 1 KZ RS), U odnosu na drugootuženi: davanje mita i trgovina uticajem (čl. 320 st. 2, čl. 321 st. 1 KZ RS)	Prvootuženi: primanje mita i trgovina uticajem (čl. 319 st. 2, čl. 321 st. 1 KZ RS). Drugootuženi: davanje mita i trgovina uticajem (čl. 320 st. 2, čl. 321 st. 1 KZ RS)	Primanje mita: kazna zatvora od jedne do osam godina. Davanje mita: kazna zatvora do tri godine. Trgovina uticajem: kazna zatvora od jedne do pet godina. Novčana kazna od 300 BAM do 2.000.000 BAM.	Prvootuženi: kazna zatvora u trajanju od jedne godine i novčana kazna od 40.000,00 BAM. Drugootuženi: kazna zatvora u trajanju od jedne godine i novčana kazna od 8.000,00 BAM. Treceoptuženi: kazna zatvora u trajanju od deset mjeseci i novčana kazna od 4.000,00 BAM.	Prvootuženi: da, u trajanju od dvije godine.	Prvootuženi: da, u trajanju od dvije godine.	Presude donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Informacija o pravosnažnosti nije dostupna.
Slavica Injac	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	Nesavjestan rad u službi (čl. 354 st. 2 u vezi sa st. 1 KZ RS)	Optužena oslobođena od optužbe.	Optužena oslobođena od optužbe.	Optužena oslobođena od optužbe.	Optužena oslobođena od optužbe.	Optužena oslobođena od optužbe.	Postupak u toku.
Tarik Hadžibegović	Okružni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežeg oblika privrednog kriminala	Primanje mita (čl. 319 st. 2 KZ RS)	Primanje mita (čl. 319 st. 2 KZ RS)	Kazna zatvora od jedne do osam godina.	Kazna zatvora u trajanju od tri godine.	Da, u trajanju od: pet godina.	Da, u iznosu od: 977,92 BAM.	Informacija nije dostupna.
Darko Bajčić i drugi	Osnovni sud u Banjoj Luci	Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja i krađa (čl. 347 st. 3 i čl. 231 st. 1 KZ RS)	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Optuženi oslobođeni od optužbe.	Informacija nije dostupna.

Dragan Radetić	Osnovni sud u Banjoj Luci	Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci	Zloupotreba povjerenja u sticaju sa falsifikovanim ispravama, prevara (čl. 244 st. 3, čl. 377 st. 1, čl. 239 st. 3 u vezi sa čl. 42 KZ RS)	Presuda nije dostupna. Relevantne informacije nisu dostupne na web stranici Osnovnog suda u Banjoj Luci ili Okružnog javnog tužilaštva u Banjoj Luci.	Presuda nije dostupna. Relevantne informacije nisu dostupne na web stranici Osnovnog suda u Banjoj Luci ili Okružnog javnog tužilaštva u Banjoj Luci.	Presuda nije dostupna. Relevantne informacije nisu dostupne na web stranici Osnovnog suda u Banjoj Luci ili Okružnog javnog tužilaštva u Banjoj Luci.	Presuda nije dostupna. Relevantne informacije nisu dostupne na web stranici Osnovnog suda u Banjoj Luci ili Okružnog javnog tužilaštva u Banjoj Luci.	Presuda nije dostupna. Relevantne informacije nisu dostupne na web stranici Osnovnog suda u Banjoj Luci ili Okružnog javnog tužilaštva u Banjoj Luci.	Presuda nije dostupna. Relevantne informacije nisu dostupne na web stranici Osnovnog suda u Banjoj Luci ili Okružnog javnog tužilaštva u Banjoj Luci.	Informacija nije dostupna.
--------------------------------	---------------------------	--	--	---	---	---	---	---	---	----------------------------

U daljem tekstu, predmet analize su izrečene kazne na osnovu sporazuma o priznanju krivice optuženih lica: [Radomir Milanović i Miroslav Milanović](#),⁶⁹ [Nebojša Lukić](#),⁷⁰ [Goran Milošević i drugi](#),⁷¹ [Ahmed Beširević](#),⁷² [Zoran Jovanović](#)⁷³ i [Ramljak Mirza i Sabljo Ivica](#).⁷⁴ Pored ovih pravosnažnih presuda, analizirane su i one presude u kojima je donesena prvostepena sudska odluka, a koje nisu postale pravosnažne (ili je ta informacija nepoznata), a iste su dostupne: [Drena Marin](#) (Okružni sud u Banjoj Luci), [Mira Vučetić](#) (Okružni sud u Banjoj Luci) i [Tarik Hadžibegović](#) (Okružni sud u Banjoj Luci).

2.3.1. Kaznena politika u predmetima u kojima je postignut sporazum o priznanju krivice

U predmetu [Nebojša Lukić](#), Okružni sud u Banjoj Luci je optuženog osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i novčanu kaznu od 40.000 BAM, te mu izrekao mjeru sigurnosti (zabranu vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti). Kazna je izrečena za krivična djela primanje mita iz člana 319. stav 2. Krivičnog zakonika Republike Srpske (dalje u tekstu i: KZ RS), i trgovina uticajem iz člana 321. stav 1. KZ RS. Za oba ova krivična djela predviđena minimalna kazna je jedna godina zatvora. Maksimalna kazna zatvora za krivično djelo primanje mita je osam godina zatvora, a za krivično djelo trgovina uticajem maksimalna kazna je kazna zatvora u trajanju od pet godina. Prethodno je sud utvrdio kaznu zatvora za krivična djela primanje mita i trgovina uticajem ispod posebnog minimuma (i to osam, odnosno šest mjeseci), dok je utvrđena novčana kazna od po 25.000 BAM za oba krivična djela, dok KZ RS propisuje opšti maksimum od 2.000.000 BAM.⁷⁵ Dakle, sud je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, čime je omogućeno da ista bude zamijenjena novčanom kaznom.⁷⁶ Novčana kazna koja je izrečena zanemariva je, ako imamo u vidu njen opšti maksimum za krivična djela učinjena iz koristoljublja. Kao argument u prilog izrečenoj kazni, tužilaštvo je isticalo da je optuženi vratio nezakonito stečenu imovinsku korist, da nije osuđivan kao i činjenicu da je priznao izvršenje krivičnog djela.

U predmetima [Radomir Milanović i Miroslav Milanović](#)⁷⁷, Okružni sud u Banjoj Luci je R. Milanovića osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i novčanu kaznu od 8.000 BAM, a M. Milanovića na kaznu zatvora od deset mjeseci i novčanu kaznu od 4.000 BAM. Prethodno je optuženima utvrdio minimalnu kaznu zatvora, odnosno kaznu zatvora ispod posebnog minimuma i to samo za krivično djelo trgovina uticajem (i to od jedne godine, odnosno deset mjeseci), dok je za krivično djelo davanje mita utvrdio novčanu kaznu od 8.000,00 BAM odnosno 4.000,00 BAM. Izrečenom kaznom zatvora sud je omogućio osuđenim licima da zamijene izrečene kazne zatvora novčanim kaznama, dok je novčana kazna zanemariva. Tužilaštvo je isticalo da su optuženi priznali izvršenje krivičnih djela prilikom prvog ispitivanja i da je Miroslav Milanović bio neosuđivan. Posebno je zabrinjavajuća praksa zamjene kazne zatvora za krivično djelo davanje mita novčanom kaznom, koja je po svojoj prirodi blaža kazna, te izricanje minimalne kazne zatvora, odnosno kazne zatvora ispod posebnog minimuma za krivično djelo trgovina uticajem. Takvo postupanje pokreće pitanje usaglašenosti postupanja tužilaštva sa Smjernicama VSTS-a BiH za donošenje obavezujućeg uputstva o dodatnim kriterijumima za zaključivanje sporazuma o priznanju krivice u predmetima korupcije, organizovanog kriminala i u drugim vrstama predmeta (dalje u tekstu i: Smjernice VSTS-a BiH).⁷⁸ Njima je propisano da tužilac, u pravilu, ne predlaže izricanje kazne ispod zakonom propisanog

69 Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci, broj 11 0 K 033275 22 K-p, 20.12.2022.

70 Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci, broj 11 0 K 029777 22 K-p, 26.01.2023.

71 Presuda Suda BiH, broj S1 2 K 041390 21 K, 20.09.2022.

72 Presuda Suda BiH, nepoznat broj, 24.10.2022.

73 Presuda Suda BiH, broj S1 2 K 041222 21 Ko, 17.09.2021.

74 Presuda Suda BiH, broj S1 2 K 044427 22 Ko, 05.12.2022.

75 KZ RS, "Službeni glasnik RS", br. 64/17, 104/18, 15/21,89/21 i 73/23, čl. 49 st. 2.

76 KZ RS, čl. 46a st. 3.

77 Optužnicom se navodi da je Nebojša Lukić, šef Sektora za implementaciju projekata u Fondu za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske, tokom 2021. godine u Banjoj Luci, zloupotrijebio svoja ovlaštenja zahtijevajući i primajući novac od Milanović Radomira i Milanović Miroslava kako bi im omogućio pristup konkursu za sredstva za zaštitu životne sredine. Milanović Radomir je lišen slobode nakon što je predao 10.000 KM, dok je Lukić Nebojša pokušao pobjeći, ali je uhvaćen i uhapšen od strane policijskih službenika.

78 VSTS BiH, Smjernice za donošenje obavezujućeg uputstva o dodatnim kriterijumima za zaključivanje sporazuma o priznanju krivice u predmetima korupcije, organizovanog kriminala i u drugim vrstama predmeta, broj 13-02-2-3694-1/2019, 12.2.2019.

minimum, odnosno blažu sankciju, a u konkretnom predmetu nisu postojali izuzeci za odstupanje od ovog pravila.

Kaznena politika Okružnog suda u Banjoj Luci u predmetu [Nebojša Lukić i drugi](#), može se sumirano posmatrati kao neadekvatna za krivična djela (primanje mita i trgovina uticajem) koja su stavljena na teret optuženim licima, odnosno čije izvršenje su oni priznali. Osuđivanje na minimalne kazne zatvora ili čak one ispod posebnog minimuma, neutvrđivanje kazne zatvora uopšte za neka krivična djela za koja je propisano, već utvrđivanje i izricanje blaže kazne, te utvrđivanje i osuđivanje na novčane kazne koje se mogu opisati kao simbolične te zanemarive, ne doprinosi ostvarivanju svrhe kažnjavanja niti korespondira zaštićenom dobru - izvršavanje javne službe u skladu sa zakonom. Osim toga, ovakva praksa takođe ne doprinosi izgradnji, niti jačanju povjerenja javnosti u zakonit rad i funkcionisanje javne vlasti. To se posebno može istaći u slučaju prvooptuženog, [Nebojše Lukića](#), imajući u vidu rukovodeću poziciju u državnoj službi koju je imao u vrijeme počinjenja krivičnih djela.

U predmetu [Goran Milošević i drugi](#), u kojem je postignut sporazum o priznanju krivice, a koji se odnosio na udruživanje radi počinjenja krivičnih djela, primanje/davanje poklona i drugih oblika koristi, te krijumčarenje i nedozvoljeni promet akciznih proizvoda iz Krivičnog zakona BiH (dalje u tekstu i: KZ BiH)⁷⁹, za prva tri optužena lica, koji su u vrijeme počinjenja krivičnih djela bili policijski službenici Granične policije BiH, izrečene su sljedeće kazne: prvooptuženom kazna zatvora u trajanju od jedne godine i novčana kazna u iznosu od 6.000 BAM, a svim ostalim uslovna kazna zatvora u trajanju od jedne godine (sa različitim vremenom provjeravanja) i novčane kazne (različitog opsega: od 1.000 BAM do 5.000 BAM). U slučaju svakog od osmoro optuženih, Sud BiH je utvrdio kazne i to na način da su izrečene blaže kazne (novčane kazne umjesto zatvorskih kazni), te kazne zatvora ispod posebnog minimuma. U pogledu prvooptuženog, izricanjem kazne zatvora od jedne godine, Sud BiH mu je omogućio da istu zamijeni novčanom kaznom.⁸⁰ Pored toga, Sud BiH nije izrekao nijednu mjeru bezbjednosti, odnosno nijednu mjeru zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti (iz čl. 73 KZ BiH), dok su zakonski uslovi za njihovo izricanje bili ispunjeni. Pored toga što ovakva kaznena politika pokreće pitanje ostvarivanja svrhe kažnjavanja, istovremeno se može primijetiti da ona odstupa od Smjernica VSTS-a BiH.

Sud BiH je optuženom [Ahmedu Bešireviću](#), koji je zaključio sporazum o priznanju krivice, a koji je u vrijeme počinjenja krivičnog djela bio viši saradnik-carinik, za počinjeno krivično djelo zloupotrebu službenog položaja ili ovlaštenja u vezi s krijumčarenjem akciznih proizvoda, izrekao kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci koja predstavlja poseban minimum za spomenuto krivično djelo i novčanu kaznu od 2.000 BAM.⁸¹ Prema optužnici, Beširević je nanio štetu budžetu BiH od preko 330.000,00 BAM. Ovo je možda najbolji primjer kako se kaznena politika kreće u izuzetno pogrešnom smjeru, ako uzmemo u obzir štetu načinjenu budžetu BiH, a s druge strane kaznu zatvora koja može biti zamijenjena novčanom kaznom i novčanom kaznom koja je zanemariva. Pored toga, mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, takođe nije izrečena uprkos tome što su zakonski uslovi bili ispunjeni.

Optuženom [Zoranu Jovanoviću](#), koji je, kao carinski službenik, prema optužnici nanio štetu budžetu BiH od preko 270.000,00 BAM, Sud BiH je, nakon što je postignut sporazum o priznanju krivice, utvrdio minimalnu kaznu zatvora za krivično djelo organizovanje grupe ljudi ili udruženja za rasturanje neocarinjene robe (i to u trajanju od jedne godine), te za krivično djelo krijumčarenje kaznu zatvora približnu posebnom minimum (osam mjeseci, dok je minimum šest mjeseci), te izrekao uslovnu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, uz rok provjeravanja od tri godine.

⁷⁹ KZ BiH, "Službeni glasnik BiH", br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07,8/10, 47/14, 22/15, 40/1535/18, 46/21, 31/23 i 47/23.

⁸⁰ *Ibid.*, čl. 42a st. 1.

⁸¹ Prema čl. 46 st. 3 KZ BiH, opšti minimum je 500 BAM dok je opšti maksimum u predmetima koristiljublja 1.000.000 BAM.

U predmetu *Mirza Ramljak i Ivica Sabljo* Sud BiH je takođe razmatrao sporazum o priznanju krivice, te optuženim licima izrekao uslovnu osudu, kojom je utvrdio kazne zatvora i to *Mirzi Ramljaku* u trajanju koje korespondira posebnom minimumu (šest mjeseci), uz rok provjeravanja od jedne godine, a *Ivici Sabljo* u trajanju od jedne godine (poseban minimum je šest mjeseci) te novčanu kaznu od 6.000 BAM, uz rok provjeravanja od dvije godine. Ovdje treba imati u vidu i činjenicu da je Ivica Sabljo vršio funkciju policijskog službenika Granične policije BiH. Njemu pak nije izrečena ni mjera sigurnosti - zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, iako su bili ispunjeni zakonski uslovi za njeno izricanje.

Analizirajući kaznenu politiku Suda BiH, ono što je primjetno je dominacija uslovne osude. Uslovna osuda predstavlja mjeru upozorenja koja se izriče onda kada se osnovano može očekivati da će se upozorenjem postići svrha krivično-pravne sankcije. Ona ne rezultira lišenjem slobode ili plaćanjem novčane kazne. Zbog toga sud snosi teret da cijeni i obrazloži da li će se uslovnom osudom postići svrha sankcije, ali i kažnjavanja. U kontekstu situacije u Bosni i Hercegovini, odnosno nivoa korupcije, vrlo teško se može opravdati izricanje uslovne osude za krivična djela korupcije, kako uopšteno, tako i u konkretnim predmetima. Potom, Sud BiH je u pravilu utvrđivao, odnosno izricao ili blaže kazne po vrsti ili u nivou posebnog minimuma, ili čak ublažene kazne, bez detaljne elaboracije razloga i okolnosti za to. Novčane kazne koje su izrečene su skoro pa zanemarive, posebno kada ih uporedimo sa štetom koja je nanesena budžetu BiH. U slučajevima kada su lica vršila dužnost u institucijama BiH nije izricana mjera sigurnosti - zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, iako se radi o mjeri koja spada u red onih koje u najvećoj mogućoj mjeri pogađaju počinioca krivičnog djela.

Može se zaključiti da je kaznena politika Suda BiH i Okružnog suda u Banjoj Luci, u predmetima u kojima je postignut sporazum o priznanju krivice, takva da stimulatивно djeluje na počinioca krivičnih djela korupcije.⁸² U nekim predmetima (Goran Milošević i drugi, Nebojša Lukić, Radomir Milanović i Miroslav Milanović) se potvrđuju ranija zapažanja da su kazne zatvora izrečene u predmetima gdje je postignut sporazum o priznanju krivice veoma često ispod zakonskog minimuma, a bez odgovarajućeg uporišta u dokazima i bez olakšavajućih okolnosti,⁸³ odnosno bez detaljnog obrazloženja olakšavajućih okolnosti. Dakle, kaznena politika u predmetima krivičnih djela korupcije je i dalje izuzetno blaga⁸⁴ i nimalo odvratajuća za eventualne počinioca,⁸⁵ nasuprot stajalištu predsjednika sudova u BiH o nužnosti pooštavanja kaznene politike za krivična djela organizovanog kriminala i korupcije, kako bi se *stvorila adekvatna društvena poruka koja će osigurati generalnu i specijalnu prevenciju*.⁸⁶ Aktuelnom kaznenom politikom svrha kažnjavanja i generalna prevencija nisu postignuti niti obrazloženi u presudama, a *što posebno zabrinjava imajući u vidu štetu koju ova krivična djela i njihovi učinioci proizvode za društvo*.⁸⁷ Čini se da sudovi pri određivanju kazne i dalje zanemaruju *visinu ostvarene koristi, vrijednost počinjene štete i štetnih posljedica, položaj počinioca koruptivnog djela, područje društvenog rada u kojem se koruptivno djelo desilo, kao i povjerenje koje javnost ima u instituciju u kojoj se funkcija vrši*.⁸⁸

Prethodno navedni primjeri pokazuju da se radi o ponavljanju prakse neefikasnog kažnjavanja. Naime, u svom *Izveštaju o ljudskim pravima za BiH za 2022. godinu*, US Department of State je istakao "da je krivično gonjenje generalno neefikasno i podložno političkoj manipulaciji, što je

82 Uglješa Vuković (ur.), Izveštaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije: drugi izveštaj, str. 34.

83 USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, Procjena toka postupaka i procesa rada u predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog i privrednog kriminala, str. 18.

84 OSCE misija u BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC): treći godišnji izveštaj o odgovoru pravosuđa na korupciju: sindrom nekažnjivosti, str. 32. Zaključci sa 16. konferencije predsjednika sudova, 2022.

85 Kako je to TI BiH opazio i ranije: Uglješa Vuković (ur.), Izveštaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije: drugi izveštaj, str. 32. Transparency International u Bosni i Hercegovini, Izveštaj o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini 2021, str. 21.

86 Zaključci sa 17. konferencije predsjednika sudova, 2023. Naglašeno prvobitno 2019. godine u: Zaključci sa 15. konferencije predsjednika sudova i glavnih tužilaca u BiH. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/article/79867>.

87 USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, Procjena toka postupaka i procesa rada u predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog i privrednog kriminala, str. 18.

88 Strategija za borbu protiv korupcije 2015-2019. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015-2019, str. 39.

često rezultiralo uslovnim kaznama ili zatvorskim kaznama ispod minimalne." ⁸⁹ EK je stava da izrečene kazne za koruptivna krivična djela "nemaju dovoljan preventivni učinak",⁹⁰ niti su "učinkovite, odvraćajuće i proporcionalne"⁹¹, dok su sankcije predviđene sporazumom o priznanju krivice "blage zbog česte primjene olakšavajućih okolnosti, uz zatvorske kazne koje su često uslovne ili čak pretvorene u novčane kazne".⁹²

Kako bi se pooštrila i unaprijedila kaznena politika u slučajevima korupcije i organizovanog kriminala, preporučljivo je da:

- **Tužilaštva dosljedno primjenjuju Smjernice VSTS-a BiH koje se odnose na zaključivanje sporazuma o priznanju krivice u predmetima krivičnih djela korupcije, kako bi se obezbijedila ravnoteža između izrečene kazne i svrhe kažnjavanja.**
- **Sudovi pruže detaljna i obrazložena objašnjenja za svoje odluke o izrečenoj kazni i mjeri sigurnosti, što može pomoći u razumijevanju javnosti i jačanju povjerenja u pravosuđe.**
- **Sudovi redovno objavljuju izvještaje o kazneno-pravnoj politici u vezi s koruptivnim krivičnim djelima, uključujući analizu izrečenih kazni, mjera sigurnosti i uslovnih osuda. Ovo će pružiti veću transparentnost i omogućiti javnosti da prati pravosudne odluke.**

2.3.2. Procesuiranje nosilaca pravosudnih funkcija

Pred Okružnim sudom u Banjoj Luci su predmet monitoringa bila i tri slučaja u kojima su optužena lica bili nosioci pravosudnih funkcija i to: [Drena Marin](#), sutkinja Osnovnog suda u Prijedoru, [Mira Vučetić](#), sutkinja Osnovnog suda u Banjoj Luci i [Tarik Hadžibegović](#), stručni saradnik u Okružnom javnom tužilaštvu Banja Luka. U ovim predmetima su donesene prvostepene sudske odluke, dok nisu dostupne informacije da li su one postale pravosnažne.

[Drena Marin](#), nakon što je proglašena krivom za produženo krivično djelo povreda zakona od strane sudije, osuđena je na kaznu zatvora u trajanju od deset mjeseci, te joj je izrečena sigurnosna mjera zabrane vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti, i to zabrana vršenja dužnosti sudije u trajanju od dvije godine. Ona je osuđena zbog toga što je svojoj sestri, koju je postavljala za branioca na osnovu obavezne odbrane, obezbijedila imovinsku koristi u visini većoj od 7.000 BAM. Poseban minimum za krivično djelo povreda zakona od strane sudije iznosi šest mjeseci, dok je maksimum pet godina. Dakle, izrečena je kazna nešto veća od minimalne. S tim u vezi, ne može se steći utisak da je sud uzeo u obzir sve otežavajuće okolnosti: funkciju i vrijeme vršenja funkcije sudije koju je vršila optužena, činjenicu da je izvršeno više radnji i to u periodu dužem od pet godina. Ukoliko imamo na umu da se radi o pitanju obavezne odbrane i da se ona finansira iz budžeta, onda je sankcija morala biti stroža.

[Mira Vučetić](#), nakon što je proglašena krivom za produženo krivično djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja, čime je pribavila sebi imovinsku korist od 2.400 BAM, osuđena je na kaznu zatvora od jednu godinu i šest mjeseci, te joj je izrečena sigurnosna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i to zabrana vršenja dužnosti sudije u trajanju od pet godina. Istovremeno, oduzeta joj je stečena imovinska korist. Poseban minimum za spomenuto krivično djelo je šest mjeseci, dok je maksimum pet godina. Ovakva sudska odluka treba da bude istaknuta kao pozitivan primjer koji prije svega doprinosi ostvarivanju specijalne i generalne prevencije krivičnog zakonodavstva. Sud je uzeo u obzir funkciju koju je optužena obavljala, radnje koje je učinila i vremenski period za koji ih je učinila. Suprotno radnjama optužene, kojima je narušavala povjerenje građana u pravosudni sistem, presudom se to povjerenje nanovo gradi.

⁸⁹ U.S. Department of State, 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Bosnia and Herzegovina, str. 40.

⁹⁰ Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, para. 56.

⁹¹ Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2022. godinu, str. 24.

⁹² Evropska komisija, Radni dokument Komisije: Analički izvještaj u prilogu dokumenta: Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu i Savjetu - Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, COM(2019) 261 final, Brisel, 29.05.2019, str. 40. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/Fm3nFM>. Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2022. godinu, str. 24. Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2021. godinu, str. 22. Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2020. godinu, str. 22.

Posmatrajući dva prethodno navedena predmeta, izražava se primjetna nesaglasnost u primjeni kaznene politike, s obzirom na značajnu sličnost u činjeničnom opisu datih predmeta i predviđenim kaznama za počinjena kaznena djela. Ova situacija upućuje na potencijalnu prisutnost dubljih problema u okviru pristupa pravdi i kaznenom sistemu. Ova nekonzistentnost stvara zabrinjavajuće pitanje o jednakom tretmanu pred zakonom i dosljednosti u donošenju odluka o kaznama. Zbog toga je neophodno da se pažljivije razmotre faktori koji utiču na ovu nekonzistentnost kako bi se obezbijedila pravednija primjena zakona u društvu.

[Tarik Hadžibegović](#), nakon što je proglašen krivim za krivično djelo primanje mita, osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od tri godine te mu je izrečena mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti diplomiranog pravnika u pravosuđu, kao i na rukovodećim radnim mjestima u upravi, lokalnoj samoupravi i u javnim preduzećima u trajanju od pet godina. Takođe, oduzeta mu je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom (u iznosu od 500 €). Poseban minimum za krivično djelo primanje mita je dvije godine, a maksimum osam godina. Slično kao i što je to slučaj sa drugim predmetom, ovakva odluka doprinosi vraćanju povjerenja javnosti u rad pravosudnog sistema, odnosno sudstva kao i tužilaštva. Imajući u vidu funkciju koju je optuženi vršio i njen značaj u društvu, ali i radnje koje je počinio (tražio mito kako bi obavio posao koji je morao po službenoj dužnosti), izrečena sankcija je primjerena i služi ostvarenju specijalne i generalne prevencije.

3. INTEGRITET KRIVIČNOG POSTUPKA

Integritet je jedna od vrijednosti istaknutih *Bangalorskim principima sudskog ponašanja* iz 2002. godine.⁹³ Opisan je kao *neophodan element za pravilno obavljanje sudijske funkcije*, dok je njegova primjena proklamovana kroz dva segmenta: 1) sudija će obezbijediti da njihovo ponašanje bude besprijekorno u očima razumnog posmatrača i 2) ponašanje i držanje sudije mora reafirmirati povjerenje ljudi u integritet sudstva. U komentaru Bangalorskih principa⁹⁴ se navodi da sudija uvijek mora da postupa časno i na način koji dolikuje sudskoj funkciji: oslobođen od prevare, obmane i laži, te demonstrirati izvanrednu moralnost i integritet u svom ponašanju i karakteru. Dodatno se ističe: "U pravosuđu je integritet više od vrline, to je neophodnost." Sudija ne samo da mora biti pošten, već i izgledati tako. Sudija ima dužnost ne samo da donese pravičnu i nepristrasnu odluku, već i da je donese na način da nema sumnje u njenu pravičnost i nepristrasnost, kao i u integritet sudije. Prema tome, iako sudija treba da posjeduje poznavanje prava kako bi kompetentno tumačio i primjenjivao zakon, jednako je važno da sudija postupa i ponaša se na način da stranke pred sudom budu uvjerenе u njegovu nepristrasnost. Elementi integriteta podrazumijevaju poštenje, odgovornost, nepristrasnost, transparentnost, marljivost, izostanak diskriminacije, stručnost, čast, pravičnost, ispravan rad itd.⁹⁵ OSCE misija u BiH⁹⁶ kao i istraživanje nastalo u okviru EU IPA projekta⁹⁷ ukazuju na narušen integritet pravosuđa u BiH, od kojeg se ne može očekivati efikasno otkrivanje i procesuiranje krivičnih djela korupcije. Tako su integritet pravosuđa i adekvatnog odgovora na korupciju međusobno isprepleteni.⁹⁸

Integritet se može operacionalizovati posmatranjem sljedećih faktora:

- a) kvalitet optužnica u predmetima koji se prate,
- b) kvalitet presuda i odluka po žalbi u predmetima koji se prate,
- c) kvalitet odluka o zakonitosti dokaza u toku postupka,
- d) kvalitet odluka o oduzimanju imovine u toku postupka,
- e) odgovarajuća upotreba posebnih istražnih radnji,
- f) odgovarajuća upotreba čuvanja i drugih mjera sigurnosti,
- g) kvalitet dokaza izvedenih na sudu,
- h) izgled nezavisnosti i nepristrasnosti sudija tokom saslušanja,
- i) poštuju se prava optuženog.

3.1. KVALITET OPTUŽNICA

Značaj kvalitetnih optužnica u procesuiranju slučajeva korupcije je od suštinske važnosti za osiguranje odgovornosti za koruptivne radnje i suzbijanje korupcije u društvu. Kvalitetne optužnice igraju ključnu ulogu u svim fazama pravosudnog procesa vezanog za krivična djela korupcije. Pravilno utemeljene optužnice, na relevantnim pravnim normama, obezbjeđuju da se koruptivna djela pravilno definišu, a postupak temelji na valjanim pravnim osnovama. Preciznost i jasnoća optužnica omogućavaju svim uključenim stranama - sudu, tužiocima, braniocima i optuženima da jasno razumiju optužbu, čime se obezbjeđuje transparentnost i pravičnost u postupku.

⁹³ Ekonomsko i socijalno vijeće UN-a, Bangalorski principi sudskog ponašanja, rezolucija br. 2006/23. Dostupno na: https://www.unodc.org/-/media/data/2006/220_the_bangalore_principles_of_judicial_conduct_ecosoc_resolution_200623.html?lng=en.

⁹⁴ Kancelarija Ujedinjenih nacija za droge i kriminal, Komentar Bangalorskih principa sudskog ponašanja, 2007. Dostupno na: https://www.unodc.org/-/media/data/2007/220_commentary_on_the_bangalore_principles_of_judicial_conduct.html?lng=en.

⁹⁵ Generalna skupština UN-a, Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije, rezolucija br. 58/04, čl. 8. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/3Yc1ak>

⁹⁶ OSCE misija u BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC): treći godišnji izvještaj o odgovoru pravosuđa na korupciju: sindrom nekažnjivosti.

⁹⁷ Biljana Vokić, Amila Kurtović, Analiza i preporuke za prevenciju korupcije u institucijama i oblastima posebno sklonim korupciji u BiH, Sarajevo, 2021. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/EmkYf3>

⁹⁸ *Ibid.*

Valjano prikupljeni i relevantni dokazi čine temelj za potvrdu optužbe, dok svrsishodne optužnice za korupciju treba da sadrže adekvatno opisana krivična djela, izbjegavajući nepotrebne detalje. Optužnice koje se pridržavaju sadržajnih i proceduralnih normi obezbjeđuju da su koruptivna djela pravilno opisana, a postupak pravno valjan. Kvalitetne optužnice pomažu pravosudnom sistemu da se učinkovito suoči s korupcijom, da se kazne krivci i da se povрати povjerenje javnosti u pravosudni proces. Shodno navedenom, jedan od ciljeva monitoringa suđenja bio je utvrditi kvalitet optužnica, te snagu istih shodno odlukama sudova po istima, ali i navodima branilaca i optuženih na uočene nepravilnosti ili neregularnosti prilikom prikupljanja dokaza.

S tim u vezi, posebno se ističu optužnice u predmetima [Zijad Mutap i drugi](#), [Asim Sarajlić i drugi](#), [Alija Delimustafić i drugi](#), [Fadil Novalić i drugi](#), [Darko Jeremić i drugi](#) te [Zora Dujmović](#). U ovim predmetima naglašene su nepravilnosti koje se odnose na pogrešno navedena krivična djela, navođenje krivičnih djela koja su izbrisana iz zakona, nelogičnosti u opisu krivičnih djela, obuhvatanje optužnicom velikog broja lica, te ograničenja u pogledu dokaza optužnice.

Optuženi/neformalni naziv predmeta	Naziv krivičnog djela	Tužilaštvo koje je zastupalo optužnicu
Fadil Novalić i drugi (Respiratori)	Udruživanje radi činenja krivičnih djela iz člana 249. stav 1. i 2., u vezi s krivičnim djelima zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 219. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ BiH, pranje novca iz člana 209. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ BiH, krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava iz člana 261. stav 2. KZ FBiH, krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH i povreda obaveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga i sastavljanja finansijskih izvještaja i njihovo falsifikovanje ili uništavanje iz člana 262. stav 2. KZ RS, sve u vezi s članom 53. KZ BiH, te krivično djelo nesavjestan rad u službi iz člana 387. stav 2. u vezi sa stavom 1.	Tužilaštvo BiH
Zijad Mutap i drugi	U odnosu na prvooptuženog: Organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: protivzakonito posredovanje, pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela, sprečavanje dokazivanja (čl. 342 st. 3 u vezi sa čl. 382 st. 2, čl. 346 st. 2 i čl. 349 st. 1 KZ FBiH). U odnosu na drugooptuženog: Organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela, sprečavanje dokazivanja i davanje lažnog iskaza (čl. 342 st. 2 u vezi sa čl. 346 st. 2, čl. 349 st. 1 i čl. 348 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ FBiH). U odnosu na trećooptuženog i četvrtooptuženog: organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelima: protivzakonito posredovanje i pomoć učiniocu krivičnog djela (čl. 342 st. 2 u vezi sa čl. 382 st. 2 i čl. 346 st. 2 KZ FBiH). U odnosu na petooptuženog: organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelom: pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela (čl. 342 st. 2 u vezi sa čl. 346 st. 2 KZ FBiH).	Tužilaštvo BiH
Zora Dujmović	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (čl. 383 st. 1 KZ FBiH, u vezi sa čl. 55 st. 1 KZ FBiH)	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu
Alija Delimustafić i drugi	46 optuženih se terete za neka (ili sva) od sljedećih krivičnih djela: organizovani kriminal, zloupotreba položaja ili ovlaštenja, krivotvorenje isprava, prevara, pranje novca, davanje lažnog iskaza, pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela (čl. 342. st. 3. u vezi sa čl. 383., čl. 294. st. 2. čl. 272. st. 1. i 2., čl. 348. st. 3. i čl. 346. st. 1 i 2. KZ FBiH).	Kantonalno tužilaštvo u Sarajevu
Darko Jeremić i drugi	U odnosu na prvooptuženog: organizovani kriminal u vezi sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja i pranje novca (čl. 383a. st. 3 KZ RS, u vezi sa čl. 347. st. 4 u vezi sa st. 3 KZ RS, čl. 383s st. 3 u vezi sa čl. 280 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ RS). U odnosu na ostalih 13 optuženih: organizovani kriminal u vezi sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja (čl. 383a st. 2 u vezi sa čl. 347 st. 4 u vezi sa st. 3 KZ RS).	Tužilaštvo BiH

U predmetu [Zijad Mutap i drugi](#), ističe se niz zamjerki na samu optužnicu. Tako je naglašeno da se potvrđenom optužnicom Zijadu Mutapu na teret stavljaju tri djela: a) *pristupanje navodnoj grupi za organizovani kriminal*; b) *formiranje navodne grupe za organizovani kriminal sa nekim drugim*; i c) *formiranje navodne grupe za organizovani kriminal*. Samim tim postaje nejasno ko je organizator organizovane grupe jer je navođeno da su to i Hasan Dupovac i Zijad Mutap. U optužnici se navodi da se Alisa Ramić tereti i za krivična djela *pomoć učinitelju poslije učinjenog krivičnog djela* iz čl. 346. st. 2. Krivičnog zakona FBiH (dalje u tekstu i: KZ FBiH), krivično djelo *sprečavanje dokazivanja* iz čl. 349. st. 1. KZ FBiH (sve u vezi sa krivičnim djelom organizovani kriminal). Kada je riječ o krivičnom djelu iz čl. 346. st. 2. KZ FBiH, odnosno, pomoć učinitelju nakon krivičnog djela, nije još uvijek poznato o kom se to učinitelju radi, kao ni o kojem se to krivičnom djelu se radi, kojem je jedna od optuženih pomogla, te na koji način. U odnosu na krivično djelo *sprečavanje dokazivanja*, iz čl. 349. st. 1. KZ FBiH, Tužilaštvo BiH nije ponudilo opis elemenata ovog krivičnog djela, odnosno, na koji način je optužena počinila ovo krivično djelo. Dalje, izmjenama KZ FBiH, objavljenim u "Službenim novinama Federacije BiH", broj 46/16 od 15. juna 2016. godine (prije podizanja optužnice), izmijenjen je čl. 382. KZ FBiH, koji je do tada propisivao krivično djelo *nezakonito posredovanje*, te da je sada propisano krivično djelo *primanje dara ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem*, sa sasvim drugim elementima nego što je u prijašnjoj verziji zakona bilo propisano za krivično djelo *nezakonito posredovanje*. Imajući u vidu da je krivično djelo izbrisano iz krivičnog zakonodavstva izmjenama i dopunama iz 2016. godine, jasno je da je blaži zakon onaj u kojem to krivično djelo više ne postoji. Posebno u vezi s ovim istaknuto je da ne postoji "zamjena" krivičnih djela, nego da se radi o sasvim različitim krivičnim djelima, sa različitim elementima i različitim svojstvima potencijalnih počinilaca. U optužnici nije spomenuto kojem počinio i poslije kojeg krivičnog djela su optuženi navodno pomagali, nije jasno kako je sud ustanovio ispunjenost uslova iz čl. 2. st. 21. KZ FBiH, kako bi se mogao primijeniti čl. 342. st. 1. i 2. KZ FBiH. Tužilaštvo je u optužnici optužilo Muamera Ožegovića za brisanje snimaka, a da nije identifikovano šta se vidi na datim snimcima.

Prvostepenom presudom su svi optuženi oslobođeni optužbe, odnosno izrečena je oslobađajuća presuda. Između ostalog, tokom izricanja presude je, između ostalog, navedeno da još uvijek *nije poznato ko je počinilac tog napada i kome su optuženi pomagali*. Pomenuto je i da je optužnica nastala "iz istrage o istrazi" koja još nije okončana, a što je *nepoznato u sudskoj praksi*. Optužena su i dva policijska službenika za uništavanje dokaza i pomaganje učiniocu krivičnog djela, a *da nije poznato kome i iz kojih motiva pomažu*. Istaknuto je i da optužnica nije bila na čvrstim temeljima, te da je tužilaštvo saslušalo 69 svjedoka, od kojih njih 29 nije bilo korisno za dokazivanje optužnice.

Drugostepenom presudom optuženi Hasan Dupovac proglašen je krivim za produženo krivično djelo *zloupotreba položaja ili ovlaštenja* iz čl. 383. st. 1. KZ FBiH, u vezi sa čl. 55. KZ FBiH, odnosno djelo koje tužilaštvo nije kvalifikovalo u optužnici, što takođe upućuje na mogući nedostatak optužnice na način da je tužilaštvo koristilo drugu pravnu kvalifikaciju u odnosu na sud. Drugostepenom presudom optužena Alisa Ramić osuđena je za krivično djelo *davanje lažnog iskaza* iz čl. 348. st.3. u vezi sa st. 1. KZ FBiH. Svi ostali optuženi su oslobođeni, pri čemu je sud potvrdio da tužilaštvo nije uspjelo dokazati navode iz optužnice koji se odnose na krivična djela *organizirani kriminal* iz čl. 342. st. 2. i 3. u vezi sa krivičnim djelima *protivzakonito posredovanje* iz čl. 382. st. 2., *pomoć učinitelju poslije učinjenog krivičnog djela* iz čl. 346. st. 2. KZ FBiH i *sprečavanje dokazivanja* iz čl. 349. st. 1. KZ FBiH.

U predmetu [Fadil Novalić i drugi](#) takođe se naglašavaju određene nelogičnosti u samoj optužnici. Ističe se da je iznenađujuća optužba za pranje novca iako se radi o budžetskom novcu. Takođe, kada je riječ o optužbi za pranje novca, naglašava se da je način na koji je opisano pranje novca u optužnici ne odgovara samoj definiciji krivičnog djela *pranja novca* iz KZ BiH. Proces pranja novca podrazumijeva: plasman, prikrivanje i integraciju (novac se integrira u legitimni sistem). - Uvidom u optužnicu može se konstatovati da *pranje novca* nije opisano; da je u konkretnoj situaciji došlo do transfera novca iz budžeta FBiH te se može zaključiti da nije

sadržan element ostvarenja krivičnog djela pranje novca u optužnici. Kada je riječ o krivičnom djelu *zloupotreba položaja ili ovlaštenja*, ističe se da je to djelo blanketnog sadržaja te da je na tužilaštvu da to djelo dopuni, što je ono propustilo da učini. Određeni nedostaci su primjetni i u tački 1. optužnice. Naime, optužnicom je trebalo da budu opisani detalji "Plana", te koja djela su obuhvaćena datim "Planom", a bilo je potrebno navesti koje je to planirane isplate premijer FBiH lično uradio. Takođe, trebalo je opisati propise po osnovu kojih bi isplata FUCZ bila protivpravna radnja. Pri opisu krivičnog djela *zloupotreba položaja ili ovlaštenja* navodi se da je premijer FBiH *"iskoristio službeni položaj kako bi se proširila nadležnost Solaka"*, dok istovremeno optužnica ne navodi u čemu bi se ogledalo to proširenje ovlaštenja niti šta predstavlja proširenje. Napomenimo da je odluku o proširenju ovlaštenja donijela Vlada FBiH, a ne sam premijer. Optužnica je u segmentu radnje izvršenja ostala nerazumljiva. U dijelu optužnice koji se odnosi na pribavljenu korist i to: "u njima poznatim iznosima", tužilaštvo je tokom glavnog pretresa obećalo da će utvrditi tačnu korist - ista tokom glavnog pretresa nije utvrđena. Za krivično djelo *primanje nagrade i drugih oblika koristi*, u optužnici je navedeno da je ovo krivično djelo opisano u tački 1. optužnice, međutim, odbrana tvrdi da se ono ne navodi u ovoj, niti bilo kojoj drugoj tački. Bilo je potrebno navesti vrijeme, mjesto, opis radnje kojom je optuženi zahtijevao nagradu/korist.

Naglašava se i da je jedan od nedostataka optužnice to da nije opisano kojom tačkom je počinjeno koje krivično djelo. Kada je riječ o krivičnom djelu *nesavjesan rad u službi*, na osnovu čl. 27. st. 1, t. c) ZKP BiH, tužilaštvo je bilo obavezno navesti mjesto izvršenja krivičnog djela. Prema čl. 227. st. 1, t. c) u vezi sa čl. 58. ZKP BiH dispozitiv optužnice mora sadržavati kauzalnu vezu između radnje optužene osobe i nastale posljedice. Struktura optužnice je manjkava i u odnosu na tri osnovna elementa djela *nesavjestan rad u službi*. Dispozitiv optužnice ne sadrži elemente krivičnog djela iz čl. 387 st. 2 KZ FBiH.

Shodno prvostepenoj presudi, optuženi [Fadil Novalić](#), Fahrudin Solak, Fikret Hodžić i pravna osoba "F.H. Srebrena malina" d.o.o. Sućeska, Srebrenica, oslobođeni su od optužbe da su radnjama opisanim u oslobađajućem dijelu izreke presude počinili krivično djelo udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. KZ BiH, u vezi sa krivičnim djelima zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. KZ FBiH, primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 219. KZ BiH, pranje novca iz člana 209. KZ BiH, krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava iz člana 261. KZ FBiH, krivotvorenje službene isprave iz člana 389. KZ FBiH i povreda obaveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga i sastavljanja finansijskih izvještaja i njihovo falsifikovanje ili uništavanje iz člana 262. KZ RS. Optužena Jelka Milićević oslobođena je od optužbe da je radnjama opisanim u oslobađajućem dijelu izreke presude počinila krivično djelo nesavjestan rad u službi iz člana 387. KZ FBiH. Oslobađajući dio prvostepene presude ide u prilog prigovorima odbrane na određene aspekte optužnice. Optuženi [Fadil Novalić](#), Fahrudin Solak, Fikret Hodžić proglašeni su krivim, a pravna osoba "F.H. Srebrena malina" d.o.o. Sućeska, Srebrenica, zastupana po odgovornom licu trećeoptuženom Fikretu Hodžiću, proglašena odgovornom da su radnjama opisanim u osuđujućem dijelu izreke presude počinili produženo krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. Krivičnog zakona Federacije BiH (KZ FBiH), a optuženi Fahrudin Solak i krivično djelo krivotvorenje službene isprave iz člana 389. istog zakona.

U optužnici za predmet [Asim Sarajlić i drugi](#) odbrana je naglasila da smatra da je optužnica utemeljena na dokazu koji je nastao nezakonito, odnosno da je radnja samog snimanja nezakonita te da svi dokazi proizlaze iz počinjenja ovog krivičnog djela. Istakli su da se snimak mora temeljiti na motivima za snimanje, čime se omogućava vaganje javnog interesa, a svjedok koji je napravio snimak je potvrdio da je njegov motiv bio strah za vlastitu budućnost. Takođe, ovaj svjedok je rekao da je za objavu snimka saznao iz javnosti, što pokazuje da mu u cilju nije bila zaštita javnog interesa i objava snimka.

Prethodno pomenuti navodi odbrane potvrđeni su prvostepenom presudom. U presudi je navedeno da sagovornici nisu znali da su snimani, kao i da je automobil tuđi prostor. Navedeno je

da je ovakav snimak nastao apsolutnom povredom čl. 8. EKLJP, te da sud ne može zasnivati svoju odluku na nezakonitom dokazu. Sud je istakao pitanje zašto lice koje je sačinilo snimak nije obavijestilo nadležne organe kada je znalo za manipulaciju glasanjem. U konačnici, svi ostali dokazi proizašli su iz ovog snimka. Time je sud potvrdio činjenicu da je optužnica bila zasnovana suštinski na jednom dokazu, za koji je postojala osnovana sumnja da je nezakonit.

U optužnicama u predmetima [Alija Delimustafić i drugi](#) i [Darko Jeremić i drugi](#) je obuhvaćen veliki broj optuženih, što se pokazalo izuzetno izazovnim za zakazivanje i održavanja glavnog pretresa. U predmetu [Darko Jeremić i drugi](#) optužnicom je obuhvaćeno 14 lica, dok je predmetom [Alija Delimustafić i drugi](#) obuhvaćeno 46 lica. Tako je u predmetu [Darko Jeremić i drugi](#) došlo do razdvajanja postupka u odnosu na troje optuženih jer je zbog bolesti optuženih glavni pretres odgađan na period duži od šest mjeseci. Tokom perioda monitoringa, u predmetu Alija Delimustafić i drugi glavni pretres je odgođen ukupno pet puta, tako da u suštini ova faza postupka nije zapravo ni počela. Stalna odgađanja su se dešavala zbog nedolaska jednog ili više optuženih. Uočeno je da nedjelovanje predsjedavajućeg sudskog vijeća takođe utiče na dužinu suđenja, jer se često ne utvrđuje da li je nedolazak optuženih ili branilaca opravdan ili ne, odnosno ne praktikuje se korištenje procesnih mehanizma kojima bi se obezbijedilo prisustvo optuženih, kao što su određivanje prinudnog dovođenja ili pritvora optuženih, odnosno novčanog kažnjavanja branioca koji se nije odazvao urednom pozivu suda i nije opravdao svoj izostanak. Ovi predmeti pokazuju da obuhvatanje većeg broja optuženih može rezultirati negativnim posljedicama po glavni pretres. Održavanja pretresa u ovakvim predmetima iziskuju veće tehničke napore, poput sudnice odgovarajućeg prostora, kao i efikasnije vođenje postupka.

U predmetu [Zora Dujmović](#) optuženoj se stavljalo na teret da je u svojstvu službene osobe (federalne ministricke kulture i sporta), u namjeri da pribavi korist u vidu zaposlenja za četvoro lica na radnom mjestu savjetnika ministricke, zaposlila data lica iako ona nisu ispunjavala uslove propisane odgovarajućim aktima, čime je počinila krivično djelo *zloupotreba položaja ili ovlaštenja* iz KZ FBiH. Tokom čitanja presude sud je naglasio da je razmišljao o prekvalifikaciji krivičnog djela u korist optužene, jer navod iz optužnice: "svjesno propustila da utvrdi" nije obilježje krivičnog djela *zloupotreba položaja ili ovlaštenja*. Kako je pojašnjeno, trebalo je da stoji: "znala da ne ispunjavaju uslove". Ova konstatacija suda upućuje na propust u činjeničnom opisu optužnice, zbog kojeg je došlo do oslobađajuće presude.

Na kraju, nedostatak preciznosti u opisu optužnica može imati šire implikacije na borbu protiv korupcije. Nedostatak u opisu optužnice može otvoriti prostor za pravne i tehničke manevre, što u korupcijskim slučajevima može rezultirati da optuženi prođu nekažnjeno.

Ono što je takođe veoma bitno pomenuti u odnosu na kvalitet optužnica jeste i kontrolni mehanizam potvrđivanja optužnica. Potvrđivanjem optužnice sud preispituje optužnicu koju je podnio tužilac i procjenjuje postoji li dovoljno osnova za pokretanje krivičnog postupka. Tada optužnice mogu biti vraćene tužilaštvu na doradu. Cilj ovog instituta je obezbijediti da optužnice budu kvalitetne, da sadrže dovoljno dokaza i da se temelje na jasnim činjenicama i pravnoj osnovi. Potvrđivanje optužnice takođe pomaže u sprečavanju zloupotrebe pravosudnog sistema i obezbjeđuje da se postupci vode samo protiv osoba za koje postoji osnovana sumnja da su počinile krivična djela. Prethodno pomenuti primjeri značajno ukazuju na nedostatke u primjeni ovog instituta. Naime, nedostaci u opisu krivičnih djela, neprecizne kvalifikacije, nejasnoće u navodima i nedostatak relevantnih informacija su izazovi koji su mogli biti riješeni temeljnom analizom optužnica od strane suda tokom provjere istih, što bi umnogome olakšalo postupak, ali i omogućilo efikasniju borbu protiv korupcije.

Nedostaci u opisu optužnica, kako su navedeni u razmatranim slučajevima, naglašavaju potrebu za pažljivim radom tužilaca, sudova i drugih pravosudnih aktera kako bi se obezbijedilo da optužnice budu pravno valjane i osnovane na čvrstim dokazima. Ulaganje u kvalitetan proces pisanja i potvrđivanja optužnica igra ključnu ulogu u obezbjeđivanju vladavine prava i

integriteta pravosudnog sistema. Shodno tome posebno je bitno da:

- **Tužilaštva ulažu dodatne napore u unapređenje kvaliteta optužnica kako bi obezbijedila precizno i jasno opisane krivične radnje, relevantnu pravnu kvalifikaciju i kvalitetne dokaze. Ovo je ključno kako bi se obezbijedilo da optužnice budu valjano potvrđene i da sam postupak ne bude podložan pravnim i tehničkim manevrima.**
- **Proces potvrđivanja optužnica bude transparentan kako bi se osiguralo da su optužnice analizirane u skladu sa ZKP. Sudovi bi trebalo da pruže detaljna obrazloženje za svoje odluke o potvrđivanju ili vraćanju optužnica na doradu.**
- **Pravosudne institucije bi trebalo da pažljivo prate sudski postupak kako bi identifikovale nedostatke i neregularnosti u optužnicama i postupcima. Ovo bi moglo pomoći u ranoj intervenciji i ispravci problema tokom suđenja ili promjeni tužilačke strategije.**

3.2. KVALITET IZVEDENIH DOKAZA/NAČIN IZVOĐENJA DOKAZA

Izvođenje dokaza i njihov kvalitet predstavljaju osnovni temelj uspješnog krivičnog postupka. Sposobnost sudova da adekvatno procijene i ocijene dokaze ima ključan uticaj na ishod suđenja. Ključne karakteristike kvalitetnih dokaza uključuju njihovu relevantnost u vezi s optužbama za koruptivna krivična djela, pouzdanost dokaza i zakonitost njihovog prikupljanja. Takođe, važno je održavati dokumentovani lanac čuvanja dokaza radi obezbjeđivanja njihove autentičnosti. Saslušavanje vještaka i sveobuhvatnost dokaza dodatno poboljšavaju njihovu težinu i vjerodostojnost. Nezavisnost, zaštita svjedoka i pravo na odbranu obezbjeđuju integritet postupka, dok transparentnost sudskog procesa jača povjerenje javnosti u pravičan ishod suđenja. U tom kontekstu, važno je osvrnuti se na to kako se dokazi prikupljaju, kako se izvode i predstavljaju tokom postupka, te kako se obezbjeđuje njihova valjanost i relevantnost za navode iz optužnice. U tom procesu, posebno značajnu i odgovornu ulogu ima tužilac. Tužiocima imaju odgovornost da obezbijede da prikupljeni dokazi budu relevantni, pouzdani i pravno prihvatljivi.

U predmetu, koji je prethodno poment u dijelu relevantnosti dokaza, [Goran Salihović](#) praćeni su pretresi na kojima je tužilaštvo iznosilo i ulagalo materijalne dokaze. Tokom svakog od tih pretresa odbrana je isticala da su materijalni dokazi *izbljediti i da su nečitljivi*, a samo Tužilaštvo ih je nazvalo *dokazima koje je uzeo zub vremena*. Pored toga, odbrana je na svakom pretresu imala identične prigovore: loše vidljivi dokumenti, dokumenti koji nisu prevedeni na jedan od službenih jezika u BiH; valuta na računima koja nije konvertibilna marka, dok mu se na teret stavljala šteta načinjena u konvertibilnim markama; događaji povodom kojih su računi izdati su uključivali više osoba, a ne samo optuženog, dok njegova potrošnja nije bila ni izdvojena. Uprkos tome, tužilaštvo ni u jednom trenutku nije ponudilo bilo kakav odgovor na takve prigovore. Ukoliko to nije moglo učiniti prvom prilikom kada su ti prigovori istaknuti, ostaje nepoznato zašto nisu istaknuti kasnije, kao i zašto tužilaštvo nije učinilo ništa da poboljša kvalitet svojih materijalnih dokaza. Takođe, opaženo je da tužilaštvo nije na adekvatan način objasnilo kako su ti dokazi povezani s optužnicom, odnosno nije odgovoreno na tvrdnje odbrane da se ne radi o relevantnim dokazima. Samim tim, ovaj predmet pokazuje negativnu praksu kada je riječ o primjerima relevantnosti, ali i kvaliteta dokaza.

Uzimajući u obzir ulogu tužioca u kvalitetu izvedenih dokaza/način izvođenja dokaza, u nekoliko predmeta su uočeni nedostaci u pripremi tužilaca za suđenje. Ovo zapažanje takođe treba razumijevati u kontekstu situacija u kojima pretresu pristupi zamjenski tužilac ili pak tužilac koji je podigao optužnicu. U svakom slučaju, od tužioca se treba očekivati da će se na adekvatan način pripremi za suđenje kojem će pristupiti.

Ovakav nedostatak u radu tužilaca rezultirao je nepovoljnim prezentovanjem dokaznog materijala i nedostatkom sposobnosti da se adekvatno odgovori na primjedbe i prigovore odbrane, kao što je bio slučaj u predmetu [Tarika Hadžibegovića](#). Kao izuzetno alarmantan ilustrativan primjer ističe se situacija u kojoj su tužioci u ovom konkretnom slučaju na jednom od pretresa izveli izuzetno neadekvatnu prezentaciju dokaza, što je dovelo do toga da su članovi sudskog vijeća bili prinuđeni više puta postavljati pitanja tužiocima u vezi s prikazanim dokazima, povezanim okolnostima i svrhom te prezentacije. Nedovoljna priprema tužilaca i neadekvatna prezentacija dokaznog materijala može rezultirati slabljenjem uvjerljivosti optužnice. Sudska vijeća/sudije mogu imati poteškoća u razumijevanju i vrednovanju dokaza, što može dovesti do smanjenja izgleda za uspješno dokazivanje optužnice. Takođe, nedostatak kompetencija i nepripremljenost tužilaca može naštetiti ugledu tužilaštva u očima javnosti i pravosudnih institucija. To može dovesti do nedostatka povjerenja u sposobnost tužilaštva da pravilno i zakonito ispunjava svoju nadležnost.

U predmetu [Mirza Ademaj i drugi](#) tokom jednog suđenja tužilac je započeo s postavljanjem pitanja svjedoku o dokazu tužilaštva - zapisniku o inspeksijskom nadzoru, koji potom nije uspio pronaći u dokaznom materijalu niti je mogao da se izjasni za koju tačku optužnice postavlja pitanja. Pored toga, s obzirom na to da tužilac nije uspio pronaći zapisnik u predloženim dokazima optužnice, sudija je dao pauzu kako bi je pokušao pronaći. Uprkos tome, tužilac nije uspio pronaći zapisnik pa je odustao od pitanja u vezi s tim dokazom.

Primijećeno je da su sudovi propustili da zatraže od tužilaštva da preda u spis odluku o određivanju imuniteta za svjedoka (u jednom predmetu za čak njih dvoje) ([Mirza Ademaj i drugi](#)).

Rezultati monitoringa ukazuju da je VSTS BiH ispravno identifikovao kako je manjak u učinkovitosti procesuiranja predmeta korupcije, organizovanog kriminala i privrednog kriminala rezultat nedostatka adekvatne stručne osposobljenosti i nedovoljnog iskustva tužilaca koji postupaju u ovoj vrsti predmeta.⁹⁹

Važno je da tužilaštva kontinuirano prate situaciju i analiziraju nedostatke u radu tužilaca kako bi se mogli prepoznati uzroci i preduzeti odgovarajući koraci za poboljšanje.

3.3. PRISTUPANJE TUŽILACA PRETRESU

Nekoliko je zabrinjavajućih pojava u pogledu pristupa tužilaca suđenju, odnosno načinu na koji tužilaštvo pristupa i sprovodi krivični postupak tokom suđenja.

U predmetu [Goran Salihović](#) postupajuća tužiteljka je pristupila na šest ročišta, dok na četiri nije, te su pristupile zamjene. Međutim, nije se radilo o jednoj zamjeni, već o čak tri različite zamjene. Naglašava se da se radilo o fazi izvođenja dokaza samog tužilaštva.

Sve veća zastupljenost zamjenskih tužilaca vrlo često je rezultirala odugovlačenjem postupka, jer se npr. tužilac ne može izjasniti o prijedlogu odbrane, a sud je potom određivao dodatni rok za izjašnjenje ([Mirsad Kukić](#)) ili naprosto nisu bili pripremljeni za glavni pretres.

Ovakvi trendovi ukazuju na manjak adekvatnog i kvalitetnog rukovođenja tužilaštvima od strane glavnih tužilaca.

⁹⁹ VSTS BiH, Godišnji izvještaj za 2015. godinu, VSTS BiH: Sarajevo, 2016., str. 48. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/H/141/article/61147>.

3.4. ISPITIVANJE SVJEDOKA

U krivičnom postupku, ispitivanje svjedoka predstavlja ključan aspekt za tok postupka. Međutim, zabrinjavajući je niz pojava koje se javljaju kada se razmatra ovaj proces. Ono što je posebno zabrinjavajuće, kada govorimo o ispitivanju svjedoka, jeste da su u pojedinim slučajevima svjedoci izgledali *kao da su u strahu, što je primijetilo i samo sudsko vijeće, kao i branioci*. Međutim, svjedoci su na pitanje sudije/predsjedavajućeg vijeća o tome da li im je prijećeno, odgovarali negativno. Uprkos tome, zbog utiska preplašenosti i uplašenosti kojeg su svjedoci ostavljali na sud, sudovi su prekidali svjedočenja ([Zijad Blekić i drugi](#)). Ovdje se ponovo postavlja pitanje adekvatnog pripremanja svjedoka tužilaštva, ali i postojanja resursa u tužilaštvima koji bi trebalo da budu usmjereni ka tome da pruže podršku svjedocima i pripreme ih za svjedočenje i sudski postupak.

Sudovi su u nekim predmetima propustili da u skladu sa ZKP-om zaštite svjedoke od ispitivanja kojim se zastrašuju, već su to činili tek po reakciji stranaka ili branilaca ([Mirza Ademaj i drugi](#), [Fadil Novalić i drugi](#)). Podsjetimo da prema odredbama ZKP-a, sud će upozoriti ili kazniti one koji vrijeđaju, prijete ili dovode u opasnost sigurnost svjedoka.¹⁰⁰ Sudovi su najčešće upozoravali lica iako se njihovo sporno ponašanje ponavljalo iz suđenja u suđenje ([Mirza Ademaj i drugi](#)).

Ostali oblici ponašanja stranaka i branilaca koji su prepoznati kao problematični tokom monitoringa su:

- i. ponavljanje već postavljenih pitanja od strane odbrane (u npr. [Zijad Blekić i drugi](#), [Šerif Patković](#)), ili od strane tužilaštva ([Fadil Novalić i drugi](#)) čime se odugovlačio postupak,
- ii. postavljanje irelevantnih pitanja (kako je to zapaženo tokom monitoringa, ali i od strane suda) (npr. u [Šerif Patković](#)),
- iii. postavljanje pitanja izvan okvira direktnog ispitivanja (u npr. [Šerif Patković](#), [Fadil Novalić i drugi](#), [Zijad Blekić i drugi](#)), ili pak cijele optužnice (u npr. [Fadil Novalić i drugi](#), [Zijad Mutap i drugi](#)),
- iv. tolerisanje rasprave stranaka i branilaca sa svjedocima (u npr. [Mirza Ademaj i drugi](#)),
- v. ispitivanje svjedoka na način da im se prvo predoči dokaz, pa tek onda postavljaju pitanja (u npr. [Zijad Blekić i drugi](#)),
- vi. početak ispitivanja svjedoka bez da polože zakletvu prije svjedočenja (u npr. [Goran Milošević i drugi](#), [Fadil Novalić i drugi](#)),
- vii. svjedočenje branioca prije nego ga je pismenim putem stranka razriješila obaveze čuvanja advokatske tajne (u npr. [Fadil Novalić i drugi](#)),
- viii. propust suda da se izjasni na istaknute prigovore prilikom ispitivanja svjedoka (u npr. [Fadil Novalić i drugi](#), [Selmo Cikotić](#), [Asim Sarajlić i drugi](#)), uz komentar da će se izjasniti u presudi,
- ix. sudije koje su se miješale u ispitivanje svjedoka dok je ono trajalo od stranke stranke ili branioca, i to: postavljanjem sugestivnih pitanja; postavljanjem pitanje u vezi sa prethodnim svjedočenjem (u npr. [Špiro Subotić](#));
- x. tužilaštvo koje od svjedoka odbrane traži da na sugestivna pitanja odgovara sa da ili ne, bez obrazloženja odgovora, te pokušaji da vrši ispitivanje koje se odnosi na dokaz čije izvođenje nije bilo najavljeno (u npr. [Fadil Novalić i drugi](#)),
- xi. tokom monitoringa je u nekim predmetima zapažen šablon u ponašanju tužioca, koji prvo objašnjava i komentariše pitanje, jer ne može dobiti željeni odgovor od svjedoka, pa nekoliko puta postavlja isto pitanje, a kada predsjedavajući sudskog vijeća to pitanje zabrani, onda se tužilac žali zbog takve odluke (u npr. [Fadil Novalić i drugi](#)),

¹⁰⁰ ZKP BiH, čl. 267 st. 2, ZKP FBiH, čl. 282 st. 2, ZKP RS čl. 282 st. 2, ZKP BD BiH, čl. 267 st. 2.

- xii. zapažanja da su sudovi propustili da reaguju kada svjedok ne svjedoči o onome zbog čega je pozvan i kada ne daje konkretan odgovor na pitanje (u npr. [Selmo Cikotić](#)),
- xiii. kada tužilaštvo svjedoku odbrane govori kako je osumnjičeni u drugom predmetu, čime se stvara pritisak na svjedoka (u npr. [Fadil Novalić i drugi](#)).

Nekoliko pojedinačnih situacija treba posebno naglasiti:

(1) Posebno je ukazano na nedostatke u tehničkoj opremljenosti lokalnih sudova. Usljed toga su postojali izazovi u ispitivanju svjedoka video-linkom, jer bi se video-link prekidao na svakih nekoliko minuta. Takvo svjedočenje je bilo posebno teško pratiti jer je bilo na stranom jeziku. To je rezultiralo time da su se odgovori svjedoka prekidali, da se nije moglo čuti šta govore, a cjelokupan utisak je bio da je svjedočenje bilo nejasno i neusaglašeno ([Zijad Blekić i drugi](#)).

(2) Način ispitivanja svjedoka je vrlo često rezultirao raspravom sudije i tužioca/branioca o načinu ispitivanja svjedoka, odnosno o tome da li se radi o bitnim i relevantnim pitanjima, te i o pitanjima na koje je svjedok već ranije dao odgovor. Takva praksa je posebno zapažena u predmetu [Fadil Novalić i drugi](#). Jedan od primjera takve rasprave odnosi se na komunikaciju između sudije i tužioca u vezi s ponavljanjem pitanja i održavanjem fokusa na optužnicu. Takođe su izražena neslaganja u vezi s tim kako se postupa s pitanjima koja se smatraju irelevantnim, što može dovesti do produženja trajanja suđenja i ispitivanja svjedoka koji ne pružaju bitne ili relevantne informacije za sudski postupak. Dodatno, postojao je sukob između tužioca i predsjedavajuće sudskog vijeća izražen u različitim mišljenjima i ocjenama o toku ročišta. Pored toga, način ispitivanja svjedoka je često dovodio do haotičnog ponašanja u sudnici, u kojoj se branioci i tužioci prepiru, i uz intervenciju suda koja nije rezultirala kaznama ([Fadil Novalić i drugi](#)). Kako je zapaženo, animozitet između tužilaca i branilaca u ovom predmetu je bio posebno izražen, odnosno dosta izraženiji u odnosu na druge predmete.

(3) Tužilaštvo je propuštalo da traži od svjedoka da se izjasne da li se smatraju oštećenim i da li postavljaju imovinsko-pravni zahtjev ([Zijad Blekić i drugi](#)). Istovremeno, tužioci nisu obrazložili da li su stav svjedoka imali odranije, tj. da li su isti dobili u istrazi, pa da zbog stava svjedoka da se ne smatra oštećenim nisu postavljali navedena pitanja. Zapaženo je i da svjedoci nisu shvatali šta je imovinsko-pravni zahtjev i način na koji bi oni mogli biti oštećeni u predmetu. Oni tako nisu ni mogli precizirati iznos zahtjeva. Ovo je bilo posebno zapaženo u predmetu [Zijad Blekić i drugi](#). Naime, prema odredbama ZKP-a, oštećeni koji se saslušava kao svjedok pitaće se da li želi u krivičnom postupku da ostvari imovinsko-pravni zahtjev.¹⁰¹ Pored toga, predsjedavajući sudskog vijeća treba podučiti oštećenog da može podnijeti imovinsko-pravni zahtjev do zaključenja glavnog pretresa.¹⁰² Tužilaštvo ima zakonsku obavezu da prikuplja dokaze na okolnosti imovinsko-pravnog zahtjeva.¹⁰³ Na mogućnost tužilaštva da prikupe te dokaze od uticaja su resursi koje posjeduje tužilaštvo.

U kontekstu ispitivanja svjedoka primjetna je suzdržanost suda da se koristi pravnim alatima sprečavanja odugovlačenja postupka i zaštite svjedoka, kao i obezbjeđivanja da ispitivanje svjedoka bude sprovedeno u skladu s odredbama ZKP-a. Jedina pravna mjera koja se koristi, s vremena na vrijeme, jeste upozorenje. Tako kada branioci izlaze izvan okvira direktnog ispitivanja, uzastopno postavljaju pitanja svjedoku na koje je svjedok ranije već dao odgovore, donoseći svoje zaključke; kada se vještacima postavljaju pitanja koja nisu predmet vještačenja, postavljajući pitanja u kojima je već sadržan odgovor; oni budu upozoreni od strane sudskog vijeća, ali bez izricanja novčane kazne, iako je takvo ponašanje bilo ponovljeno. Očigledno je da su sudije/sudijska vijeća vrlo suzdržani pri korištenju ovih procesnih alata, vjerovatno iz bojazni da time vrijeđaju pravo na odbranu.

¹⁰¹ ZKP BiH, čl. 86 st. 10, ZKP FBiH, čl. 100 st. 10, ZKP RS čl. 151 st. 10, ZKP BD BiH, čl. 86 st. 10.

¹⁰² ZKP BiH, čl. 258 st. 4, ZKP FBiH, čl. 273 st. 4, ZKP RS čl. 273 st. 4, ZKP BD BiH, čl. 258 st. 4.

¹⁰³ ZKP BiH, čl. 35 st. 2 t. g), ZKP FBiH, čl. 45 st. 2 t. g), ZKP RS čl. 43 st. 2 t. e), ZKP BD BiH, čl. 35 st. 2 t. g).

Kako bi se unaprijedile, odnosno spriječile, prethodno navedene, pojave posebno se naglašava potreba za:

- **Primjenom kaznenih mjera od strane sudova, kao što su novčane kazne, kako bi obezbijedili odgovorno i zakonito ponašanje stranaka i branilaca tokom suđenja. Ovo može pomoći u suzbijanju neprikladnih taktika i odugovlačenje postupka.**

3.5. ZAKONITOST DOKAZA

U pravosudnom sistemu zakonitost dokaza predstavlja jedan od osnovnih principa koji obezbjeđuje pravičnost i integritet krivičnog postupka. Pitanja kako se dokazi prikupljaju, izvode, ocjenjuju i koriste imaju ključni uticaj na ishod sudskih postupaka i na pravičnost donijetih odluka. U kontekstu krivičnog prava, poštovanje zakonitosti dokaza je od suštinskog značaja kako bi se zaštitila prava optuženih, obezbijedila valjanost izvedenih dokaza i očuvalo povjerenje javnosti u pravosudni sistem. U ovom kontekstu, razmatranje principa zakonitosti dokaza postaje neophodno kako bi se naglasile ključne odredbe zakona, procedure i prakse koje garantuju integritet i legalnost dokaznih materijala u sudskim procesima. Pitanje zakonitosti dokaza, u kontekstu sprovedenog monitoringa suđenja, najistaknutije je bilo u predmetu [Asim Sarajlić i drugi](#). Prigovor zakonitosti dokaza se odnosio na audio-snimak, koji je bio centralni dokaz u ovom predmetu. Odbrana je kao posebno značajan argument isticala motiv kreiranja datog snimka i to: strah za životnu budućnost i blagostanje snimatelja. Za ovaj dokaz se tvrdilo da predstavlja kršenje prava na privatnosti iz čl. 8. EKLJP. Općinski sud u Sarajevu je u prvostepenoj presudi¹⁰⁴ zauzeo stav da se radi o nezakonitom dokazu, koji je nastao "apsolutnom povredom člana 8. Evropske konvencije", uz obrazloženje da je snimak nastao u automobilu koji je bio "tuđi prostor". Općinski sud u Sarajevu je istakao da je svjedok snimio međusobni razgovor prisutnih lica, bez njihovog znanja, u tuđem zatvorenom prostoru - automobilu. S obzirom na to da je ovaj centralni dokaz proglašen nezakonitim, svi ostali koji su proistekli iz njega, proglašeni su za nezakonite. U odluci Općinskog suda u Sarajevu treba istaći momenat u kojem je ista donesena. TI BiH je ranije kritikovao praksu suda da o prihvatljivosti dokaza odluči u presudi, a ne tokom suđenja, jer time onemogućava stranke i branioca da promijene, odnosno prilagode svoju strategiju na osnovu odluke suda o tome koji su dokazi prihvaćeni ili odbijeni.¹⁰⁵

Interesantno je primijetiti da su u predmetu [Asim Sarajlić i drugi](#) ključni materijalni dokazi proglašeni za nezakonite (audio-snimak sadržan na mobilnom aparatu i USC sticku) - kako zbog forme nastanka (o čemu je iznad pisano), ali i zbog njihove procesne upotrebe, protivne odredbama čl. 85 ZKP FBiH. Elaborirajući drugi razlog nezakonitosti, sud je zaključio da je tužilaštvo propustilo da omote s oduzetim predmetima otvori u prisustvu lica od kojih su predmeti oduzeti. S obzirom na to da je o prigovorima na zakonitost dokaza odlučeno tek u presudi, prvenstveno tužilaštvo nije imalo priliku da prilagodi svoju procesnu strategiju. Međutim, može se istovremeno postaviti pitanje kvaliteta prvobitne dokazne strategije tužilaštva, ako imamo u vidu očite primjedbe na zakonitost dokaza.

Kako bi se unaprijedila pethodno pomenuta praksa, potrebno je da:

- **Sudovi aktivno procjenjuju prihvatljivost dokaza tokom samog suđenja, omogućavajući svim stranama da prilagode svoje strategije u skladu sa sudskom odlukom. Ovakav pristup omogućava izbjegavanje nepotrebnih zastoja i pruža bolju priliku za pravično vođenje postupka.**
- **Tužilaštva ulože dodatni trud u izradu temeljnih dokaznih strategija, s posebnim fokusom na zakonitost dokaza. Analiza potencijalnih izazova sa zakonitošću dokaza**

¹⁰⁴ Presuda Općinskog suda u Sarajevu, broj 65 0 K 836593 22 K, 10.2.2023.

¹⁰⁵ Uglješa Vuković (ur.), Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije, str. 20. Tako i u: USAID-ov projekat: Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, Procjena toka postupaka i procesa rada u predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog i privrednog kriminala, str. 16. "Ovakvo postupanje, kojim sudija u nekim slučajevima tek u prvostepenoj presudi usvoji prigovor zakonitosti i izvrši izdvajanje nezakonitih dokaza, ne samo da produžava trajanje krivičnog postupka, već i predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka."

trebalo bi da bude obavljena prije početka suđenja kako bi se izbjegli nedostaci koji bi mogli ugroziti cjelokupan slučaj.

- Sudovi dosljedno primjenjuju pravila koja se odnose na zakonitost dokaza kako bi se obezbijedilo da ni najmanji propust ne ugrožava pravičnost postupka.

3.6. NADLEŽNOST SUDA BIH I RAZDVAJANJE PREDMETA PRED SUDOM BIH

Pitanje tzv. proširene nadležnosti Suda BiH, koja se odnosi na nadležnost Suda BiH za krivična djela propisana krivičnim zakonima entiteta i BD, se postavljalo u nekoliko predmeta i to: [Darko Jeremić i drugi](#) i [Miloš Lučić](#) (gdje je na ročištu za produženje mjera zabrana odbrana isticala da se radi o krivičnom djelu koje je u nadležnosti nižeg suda). U oba predmeta Sud BiH je odbio prigovore nadležnosti. Pristup Suda BiH treba pozdraviti, posebno ako imamo u vidu dosadašnju kritiku vrlo suzdržane i rijetke primjene proširene nadležnosti Suda BiH.¹⁰⁶

S druge strane, nejasni su uslovi pod kojima Sud BiH odlučuje o razdvajanju predmeta. Tako u predmetu koji se ticao bolesti jednog od optuženih Sud BiH nije donio odluku o razdvajanju predmeta zbog bolesti jednog od optuženih jer je optužen po 27 tačaka, te da odbrana ima interes da se on pojavi u postupku ([Darko Jeremić i drugi](#)). Time je prolongiran početak glavnog pretresa za šest mjeseci, a nakon šest mjeseci je ipak donesena odluka o razdvajanju ovog predmeta.

3.7. NEPRISTRASNOST SUDA

Nepriistrasnost suda je, zajedno sa nezavisnošću suda, jedna od osnovnih zakonskih garancija prava na pravično suđenje. U predmetu *Olujić protiv Hrvatske*¹⁰⁷ ESLJP je elaborirao svoje stajalište o subjektivnom i objektivnom pristupu standard nepriistrasnog suda (para. 57):

"Nepriistrasnost u pravilu znači nepostojanje predrasuda ili negativne pristranosti i njezino se postojanje može testirati na različite načine. Sud je tako razlikovao subjektivni pristup, to jest nastojanje da se utvrdi osobno uvjerenje ili interesi određenoga sudije u konkretnom predmetu, i objektivni pristup, to jest utvrđenje nudi li taj sudija dovoljna jamstava kako bi isključio svaku legitimnu dvojbu u tom pogledu."

Pitanje izuzeća, navodno pristrasnog sudije, pojavilo se u nekoliko predmeta koji su bili predmet monitoringa. Prvi zahtjev se odnosio na izuzeće sudije zbog činjenice da su dvoje od troje optuženih bili oslobođeni optužbi. Tokom analize presude zaključeno je da nisu ispunjeni uslovi za dokazivanje krivice optuženog izvan razumne sumnje, međutim, postupak protiv njega je ponovo pokrenut ([Mirsad Kukić](#)). U tom kontekstu treba napomenuti da je zahtjev za izuzećem sudije bio odbijen i ta odluka se smatra opravdanom. U predmetu [Dragan Šojić](#), na ročištu za produženje pritvora, branilac je isticao prigovor sastava sudskog vijeća, jer su dva člana ranije odlučivala o pritvoru, ali je rekao da ostavlja njima na odluku da li će tražiti svoje izuzeće. Sudije nisu tražile svoje izuzeće, a niti je razlog za izuzeće kojeg je predstavio branilac zakonski razlog za izuzeće sudija koje odlučuju o produženju pritvora.

Tokom glavnog pretresa u predmetu [Fadil Novalić i drugi](#) predsjedavajući sudskog vijeća je podnio zahtjev za vlastitim izuzećem. On je to pravdao serijom medijskih napada u kojima se dovodio u vezu sa drugim predmetima i političkim pritiscima, te da je smatrao da ga isti diskredituju i da će javost smatrati da je pristrasan. Naveo je da u njegovu zaštitu nije stao Sud BiH, nije se oglasilo društvo sudija, te je jedini način, za koji je smatrao da se može uzeti kao izjašnjenje suda, bio da traži izuzeće u predmetu. U konačnici Sud BiH je odlučio negativno po zahtjevu za izuzećem.

Čini se da su sve odluke po zahtjevu za izuzećem bile u skladu sa ZKP i standardima prava na pravično suđenje, odnosno prava na nezavisan i nepriistrasan sud.

¹⁰⁶ OSCE misija u BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC): Praćenje procesuiranja predmeta korupcije u BiH: druga procjena, str. 36-38.

¹⁰⁷ ESLJP, *Olujić protiv Hrvatske*, aplikacija br. 22330/05, 5.2.2009.

S druge strane je pak zapaženo još nekoliko pojava koje mogu dovesti u pitanje nepristrasnost suda:

1) Nakon svjedočenja optuženog, sudija je primijetio da optuženi nastoji relativizovati sve aspekte, unaprijed iznoseći svoj stav, te pokušava dokazati svoju nevinost putem dodatnih činjenica koje nisu relevantne (*Špiro Subotić*). U predmetu *Olujić protiv Hrvatske* ESLJP je istakao: "S druge strane, u jednom drugom predmetu, gdje je sudija učestvovao u javnom kritikovanju odbrane i javno izrazio iznenađenje što je optuženik rekao kako se ne smatra krivim, Sud je stvari pristupio na temelju subjektivnog testa" (para. 59). Čini se da primjena subjektivnog testa na ovakvo ponašanje sudije ukazuje da je postojalo uvjerenje o krivici optuženog iako sudski postupak nije bio okončan.

2) Ponašanje sudija tokom ispitivanja svjedoka, i to na način da se sudije miješaju u ispitivanje svjedoka dok je ono trajalo od stranke ili branioca, i to: postavljanja sugestivnih pitanja; postavljanja pitanje u vezi sa prethodnim svjedočenjem (*Špiro Subotić*).

Ovakvo ponašanje sudija/predsjedavajućeg sudskog vijeća, pokreće pitanje pristrasnosti, ali i poštivanja Kodeksa sudske etike.¹⁰⁸

3.8. POŠTIVANJE PRAVA OPTUŽENIH

U pravnoj praksi, prava optuženih su osnovna garancija koja obezbjeđuje da se svaka osoba suočena s krivičnim postupkom tretira s jednakim poštovanjem, pravičnošću i dostojanstvom. Ovaj princip čini suštinsku komponentu zaštite pravnih interesa svakog pojedinca suočenog s optužbama za krivična djela. Kroz obezbjeđivanje fer postupka, pristup pravdi, zaštitu od samovolje i adekvatnu odbranu, poštivanje prava optuženih istovremeno obezbjeđuje integritet pravosudnog sistema i građansko povjerenje u njegovu pravičnost. U ovom kontekstu istraživanje i promocija prava optuženih dobija ključan značaj kako bi se obezbijedili pravda, ravnoteža i pravilno funkcionisanje krivičnih postupaka. Tako je tokom monitoringa suđenja zapažen niz pojava koje se mogu okarakterisati kao nepoštivanje prava optuženih.

Naime, u predmetu *Fadil Novalić i drugi* kontinuirano pitanje koje se postavljalo jeste dostavljanje svih dokaza tužilaštva braniocima optuženih. Predsjedavajući sudskog vijeća je u jednom trenutku izjavio da *nema načina da natjera tužilaštvo da dostavi sve predmete odbrani*. U ovom predmetu je vođeno više različitih istraga, te iz tih istraga tužioci nisu dostavili dokaze iako su imali mogućnost da ih koriste u konkretnom postupku. Prema odredbama ZKP tužioci prikupljaju i one dokaze koji idu u korist optuženom.¹⁰⁹ Slično je zapaženo i u predmetu *Zijad Mutap i drugi*, pri čemu je od strane odbrane, tokom završnih riječi, naglašeno da odbrane nisu uspjele ostvariti uvid u kompletan tužilački spis, te da postoji mogućnost da su odbrani uskraćeni dokazi koji im idu u prilog iz razloga jer je tužilaštvo kao razlog nedostavljanja kompletnog spisa navodilo da se vodi istraga u drugom predmetu. Dalje, u predmetu *Zijad Mutap i drugi* u više navrata se od strane odbrane, ali i sudskog vijeća, isticalo pitanje medijskog izvještavanja o samom predmetu. Odbrana je isticala da se u medijskom izvještavanju optuženi unaprijed osuđuju, a sud je u jednom navratu skrenuo pažnju braniocu oštećenih da kroz medijske nastupe širi nepovjerenje u sud. Shodno navedenim primjerima, posebno je značajno da se isti saniraju kroz:

- **Uvođenje mehanizama unutrašnje i vanjske kontrole koji bi pratili poštovanje prava optuženih i pravičnost postupaka. Ovo može uključivati redovne revizije postupaka, evaluacije sudskih odluka i komunikaciju s relevantnim strukovnim udruženjima.**
- **Uvođenje prakse pri kojoj bi sudovi trebalo da razmotre kako medijsko izvještavanje može uticati na pravičnost suđenja. Ako se identifikuje nepravedno ili neprofesionalno medijsko izvještavanje, sud bi trebalo da preduzme odgovarajuće mjere kako bi se očuvala neutralnost i integritet suđenja.**

¹⁰⁸ Kodeks sudske etike, "Službeni glasnik BiH", br. 13/06 i 24/15, t. 4.2. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/200/kategorije-vijesti/116313/116465>.

¹⁰⁹ Vidjeti: ZKP BiH, čl. 14 st. 2, ZKP FBiH, čl. 15 st. 2, ZKP RS čl. 14 st. 2, ZKP BD BiH, čl. 14 st. 2.

3.9. OSTALA RELEVANTNA ZAPAŽANJA

3.9.1. Pasivnost tužilaštva u žalbenom postupku

U predmetu *Mirsad Kukić* Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo nije uložilo odgovor na žalbu odbrane protiv presude prvostepenog suda, a posljedično nije ni pozvano na sjednicu drugostepenog vijeća kako bi iznijelo svoj odgovor. Ostaje nejasno zašto je nadležno tužilaštvo postupilo na spomenuti način. Ako je npr. to uslovljeno ranijom sudskom praksom, onda je bilo očekivano da će tužilaštvo svoje resurse usmjeriti ka tome da u prvostepenom postupku djeluje u skladu s tom sudskom praksom ili ponudi uvjerljive razloge zbog kojih je potrebno odstupiti od iste. Bez obzira na razloge, ovakve situacije nisu u skladu s prihvatljivim standardima.

3.9.2. Izlaganje završnih riječi

Posljednja faza glavnog pretresa jeste izlaganje završnih riječi stranaka, branilaca i oštećenih. Završne riječi su prilika za izjašnjenje o činjeničnom materijalu do koga se došlo tokom glavnog pretresa, te zaključaka u pogledu činjenica, prava, krivičnog djela i učinioca. Kraj završne riječi uglavnom se svodi na prijedlog sudu kako da se u konkretnoj stvari odluči. Istovremeno, završne riječi predstavljaju posljednju mogućnost da se utiče na odluku koju sud treba da donese. Zapažanja u predmetu *Fadil Novalić i drugi* su da *Tužilaštvo nije završne riječi izlagalo na klasičan način, odnosno da prate tačke optužnice i krivična djela, te da ista povežu i potkrijepe dokazima, navodima svjedoka, vještaka i drugih*. Da se zaključiti da su završne riječi više bile namijenjene za javnost, nego za svoju ulogu u krivičnom postupku, koja je opisana na sljedeći način:

"Posljednja prilika da obrazloži osnovanost tužbenog zahtjeva i logičku povezanost, ali i pravnu, tj. zakonsku utemeljenost. Često se dešava da tužilačka završna riječ bude toliko dobro izgovorena, tj. da bude jasna, precizna i pravno argumentovana, da je sudija u potpunosti usvaja, pa je kasnije čak koristi kao obrazloženje presude koju je donio."¹¹⁰

Ista praksa primjetna je i u predmetu *Zijad Mutap i drugi*, gdje je tužilaštvo na isti način iznijelo završne riječi.

Tužilaštvo treba da pristupi izlaganju završnih riječi temeljno i sistematski, prateći ključne tačke optužnice i iste povezati s relevantnim dokazima, svjedočenjima svjedoka i vještaka. Završne riječi treba da budu podržane snažnim pravnim argumentima i relevantnim pravnim normama. Ovo će pomoći u uvjerljivom iznošenju stava tužilaštva i povećati vjerovatnoću da će sud razmotriti i prihvatiti tužilačke argumente.

¹¹⁰ Nikola Banjac, Uloga i značaj završne riječi, Glasnik advokatske komore Vojvodine, br. 4/2012. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/DRXPPf>

4. TRANSPARENTNOST PRAVOSUĐA

Ključni kriterijumi u ocjeni transparentnosti pravosuđa jesu: pristup informacijama na osnovu ZOSP i proaktivna transparentnost sudova i tužilaštava. Transparentnost u radu pravosuđa je neophodna iz nekoliko razloga:

- radi jačanja njegove otvorenosti,
- jačanja povjerenja javnosti,
- jačanja nezavisnosti pravosuđa.

Transparentnost omogućava da kontrolu nad radom pravosuđa vrši javnost, čime se sužava prostor za neprimjeren pritisak na pravosuđe, doprinosi poštenom suđenju i jača se autoritet pravosuđa u javnosti.¹¹¹ Postoje tri dimenzije transparentnosti:

- 1) proaktivna, koja podrazumijeva da javne institucije proaktivno omogućuju široj javnosti pristup informacijama, objavljujući ih na službenim web stranicama,
- 2) reaktivna, koja se ogleda u pravu građana da traže informacije na osnovu ZOSP i
- 3) postojanje mehanizma kontrole kojim se garantuje da će javna vlast ispuniti svoje obaveze obezbjeđivanja pristupa informacijama.¹¹²

Ranije je transparentnost krivičnog pravosuđa označena kao *problematična*.¹¹³ U Pribeovom izvještaju je naglašeno da sudski postupci, kao i same pravosudne institucije, *nisu dovoljno otvoreni za javnost i medije*,¹¹⁴ dok je posebno kritikovana nedostupnost javnosti pravosnažnih sudskih presuda.¹¹⁵

Riječima predsjednika VSTS-a, transparentnost pravosudnog sistema je i dalje na listi prioriteta VSTS-a, *imajući u vidu da je to jedan od ključnih elemenata za jačanje povjerenja javnosti u rad pravosudnih institucija*.¹¹⁶ VSTS BiH insistira da sudovi i tužilaštva primjenjuju najviše standarde načela transparentnosti i javnosti rada u skladu sa Smjernicama VSTS-a o objavljivanju tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama.¹¹⁷ Tim smjernicama je dodatno naglašeno da će razmotriti poseban javni interes da se objave naredbe o obustavi istrage, naredba o nesprovođenju istrage, postoji u slučaju krivičnih djela korupcije,¹¹⁸ objavljivanja optužnica ili odgovarajućeg informativnog sadržaja za koruptivna krivična djela.¹¹⁹ VSTS BiH je stava da *javnost mora biti u mogućnosti da pristupi tačnim, provjerenim, ažurnim i razumljivim informacijama o radu i funkcionisanju pravosuđa*.¹²⁰ Jedan od strateških ciljeva iz Strategije za borbu protiv korupcije za period 2015-2019. godine je: jačanje povjerenja građana u institucije koje se bore protiv korupcije. Kako se navodi, to će se postići objavljivanjem informacija proaktivno, ažurno i pouzdano.¹²¹

111 Analitika - Centar za društvena istraživanja, Policy memo: transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini, Analitika - Centar za društvena istraživanja: Sarajevo, 2018. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/29XqKc>

112 Transparency International u BiH, Analiza nivoa transparentnosti pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini, Transparency International u BiH: Sarajevo, 2022, str. 3. Dostupno na: <https://ti-bih.org/publikacije/54682/>. Erna Mačić, Transparentnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini u domenu procesuiranja koruptivnih krivičnih djela, Analitika - Centar za društvena istraživanja: Sarajevo, 2018. Dostupno na: <https://www.analitika.ba/bs/publikacije/transparentnost-pravosuda-u-bosni-i-hercegovini-u-domenu-procesuiranja-koruptivnih>.

113 Zaključci sa 16. konferencije predsjednika sudova, 2022. Srđan Blagovčanin, Edin Hodžić, Sevima Sali-Terzić, Je li pravda u Bosni i Hercegovini zaista slijepa? Izvještaj o zarobljenom pravosuđu u Bosni i Hercegovini, str. 78.

114 Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, para. 92.

115 *Ibid.*, para. 93.

116 VSTS BiH: Godišnji izvještaj za 2022. godinu, VSTS BiH: Sarajevo, 2023, str. 9. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstv-ifo-api/vijest/download/102326>. Vidjeti: Zaključci sa četvrte godišnje konferencije Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu: "Pristup javnosti i transparentnost pravosudnog sistema - Evropski standardi i praksa u BiH".

117 VSTS BiH: Godišnji izvještaj za 2022. godinu, str. 87.

118 VSTS BiH, Smjernice o objavljivanju tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama, 2014, t. 8.2. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/BDVzR1>

119 *Ibid.*, t. 9.1.

120 VSTS BiH, Komunikacijska strategija Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine 2022-2025, Sarajevo, 2021, str. 5. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/article/109949>.

121 Strategija za borbu protiv korupcije 2015-2019. i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015-2019, str. 42.

4.1. AŽURNOST SUDOVA U OBJAVLJIVANJU INFORMACIJA O SUĐENJIMA NA WEB STRANICAMA

U radu Okružnog suda u Banjoj Luci uočena su tri modusa postupanja koja utiču na transparentnost rada. Suprotno *Vodiču za kreiranje i upravljanje sadržajima na web stranicama VSTS*, na web stranici Okružnog suda u Banjoj Luci, kako će to biti u nastavku i pokazano, informacije nisu objavljivane blagovremeno, niti je web stranica redovno ažurirana. Uprkos zahtjevu VSTS-a BiH da tu aktivnosti obavlja *predano i odgovorno*,¹²² Okružni sud u Banjoj Luci to nije učinio. Prvi modus postupanja se odnosi na vrste podataka koji se objavljuju na web stranici suda o samom postupku (tj. na raspored suđenja). Dok se objavljuje broj predmeta, postupajući sudija i satnica održavanja pretresa, ne objavljuje se ime i prezime optuženog, niti njegovi inicijali. S obzirom na to da se u medijima najčešće objavi ime i prezime optuženog lica, ukoliko zainteresovana javnost želi da prati sudski postupak, ona to nije u mogućnosti jer na web stranici ne može pronaći informacije koje su joj potrebne za to, niti može pretražiti web stranicu na osnovu imena i prezimena optuženog lica ili njegovih inicijala (zapažanja iz monitoringa predmeta [Aleksandar Džombić](#), [Branko Bjelajac](#), [Branislav Zeljković](#), [Mira Vučetić](#), [Slavica Injac](#), [Tarik Hadžibegović](#)).

Drugi modus postupanja se odnosi na činjenicu da se vrlo često dešavalo da na web stranici ne bude objavljena informacija o odlaganju ročišta, dok bi stranke i branioci o tome bili informisani (s obzirom na to da se niko od njih nije pojavljivao u sudnici u vrijeme za kada je zakazan glavni pretres). Dakle, dolazilo je do odlaganja pretresa bez bilo kakvog obrazloženja za javnost ([Slavica Injac](#), [Branislav Zeljković](#)). Istovremeno je u odjeljku raspored suđenja i bilo bi označeno da je suđenje zakazano u terminu u kojem je odloženo ([Nebojša Lukić i drugi](#), [Slavica Injac](#)). Takođe, dešavalo se da na web stranici budu objavljene kontradiktorne informacije. Tako bi dan prije zakazanog ročišta bila objavljena informacija da se ročište za početak glavnog pretresa odlaže, dok u odjeljku raspored suđenja ostane naznačeno da će ročište biti održano u zakazanom terminu ([Nebojša Lukić i drugi](#)). Okružni sud u Banjoj Luci je napravio i korak unazad, usvojivši politiku objavljivanja informacija o otkazivanju glavnog pretresa u istom danu i satu kada je on trebalo da bude održan ([Slavica Injac](#)). Takva obavještenja su dolazila suviše kasno jer bi zainteresovana javnost već bila prisutna u zgradi suda. Pored toga, dolazilo je do otkazivanja glavnog pretresa uprkos tome što je dan ranije na web stranici Okružnog suda u Banjoj Luci objavljena informacija o održavanju ročišta ([Slavica Injac](#)).

Ovakva praksa Okružnog suda odstupa i od opštih tendencija među sudovima u BiH. Istraživanje TI BiH pokazuje da 77% sudova redovno objavljuje i ažurira informacije o zakazanim ročištima.¹²³

Na naslovnoj web stranici Suda BiH je dostupan kalendar/raspored suđenja.¹²⁴ Takvi podaci sadrže sljedeće informacije:

- 1) nadležno odjeljenje Suda BiH kojem je dodijeljen predmet,
- 2) vrijeme suđenja,
- 3) broj predmeta i naziv predmeta,
- 4) naziv postupajućeg sudije/predsjednika sudskog vijeća.

Ovakvi podaci omogućuju zainteresovanoj javnosti da prati određeni predmet, jer isti može identifikovati na osnovu imena i prezimena optuženog lica kao i termina suđenja.

Na naslovnoj web stranici preostala tri suda pred kojima su praćena suđenja (Općinskog suda u Sarajevu,¹²⁵ Kantonalnog suda u Sarajevu,¹²⁶ Osnovnog suda u Banjoj Luci¹²⁷) je takođe dostupan kalendar/raspored suđenja.

¹²² VSTS BiH, *Vodič za kreiranje i upravljanje sadržajima web stranica*, Sarajevo, 2023, str. 5. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/article/109949>.

¹²³ Transparency International u BiH, *Analiza nivoa transparentnosti pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini*, str. 12.

¹²⁴ Web stranica Suda BiH: <https://sudbih.gov.ba/>.

¹²⁵ Vidjeti: web stranica Općinskog suda u Sarajevu: <https://opsud-sarajevo.pravosudje.ba/vstvfo/B/65>.

¹²⁶ Vidjeti: web stranica Kantonalnog suda u Sarajevu: <https://ksud-sarajevo.pravosudje.ba/vstvfo/B/9/rocista>.

¹²⁷ Vidjeti: web stranica Osnovnog suda u Banjoj Luci: <https://ossud-banjaluka.pravosudje.ba/vstvfo/B/71/rocista>.

Na Kantonalnom sudu u Sarajevu svake sedmice se objavljuje raspored suđenja u obliku pretraživog PDF dokumenta. Ovaj raspored se ne ažurira redovno u slučaju izmjena. Informacije uključene u ovaj raspored obuhvataju detalje kao što su ime predsjedavajućeg sudskog vijeća, broj sudnice, vrijeme suđenja, broj predmeta i ime optuženog. Pored rasporeda u PDF formatu, postoji i raspored u formi interaktivnog softvera. Isti ne omogućava pretragu pomoću naziva predmeta, već samo putem broja predmeta. Takođe, način objave rasporeda suđenja i na Općinskom sudu u Sarajevu sličan je Kantonalnom sudu u Sarajevu. Tako se isti objavljuje u PDF formatu na web stranici Suda i nije podložan ažuriranju ukoliko dođe do izmjene u istom. Na web stranici Osnovnog suda u Banjoj Luci, u odjeljku raspored ročišta, navodi se samo datum i vrijeme održavanja suđenja, ime sudije i broj predmeta, ali se nigdje ne navode čak ni inicijali optuženog. Ovo ograničava transparentnost i efikasnost zakazivanja suđenja, što ukazuje na potrebu za unapređenjem ovog sistema.

Prethodno predstavljena praksa je u suprotnosti s Medijskim akcionim planom VSTS-a, koji od sudova traži da primjenjuju ustaljene standarde komunikacije: kvalitet informacije, blagovremenost dostavljanja informacije i korištenje odgovarajućeg kanala komunikacije koji će obezbijediti da poruka stigne do ciljne grupe.¹²⁸ Iako je *Vodičem za kreiranje i upravljanje sadržajima web stranica VSTS-a* propisano da sadržaj koji se objavljuje na web stranici suda mora biti i potpun i ažuran (posebno u dijelu koji je od značaja za širu javnost),¹²⁹ kalendar/raspored suđenja na četiri spomenuta suda nije ažuran, kako je to pokazalo iskustvo tokom monitoringa suđenja.

Komunikacija sudova s javnošću treba da bude zasnovana na načelima: transparentnosti (otvorenost sudova prema građanima i obezbjeđivanja sistema dostupnosti informacija od javnog interesa), javnosti (najšira i specifična javnost će biti upoznata sa svim relevantnim informacijama za ostvarivanje njihovih legitimnih pravnih interesa), ažurnost (pravovremeno plasiranje informacija), tačnost (pouzdanost i povjerljivost informacije) i sveobuhvatnost (obezbjeđivanje informacija u cijelosti).¹³⁰ Sva četiri spomenuta suda zasigurno ne nude javnosti transparentnost u radu (jer ne informišu javnost kontinuirano i ažurno)¹³¹ niti olakšavaju javnosti pristup informacijama i uslugama.¹³² Može se zaključiti da propust sudova da informišu ažurno i blagovremeno javnost o predmetima od javnog interesa (što zasigurno jesu predmeti visoke korupcije), narušava povjerenje javnosti u sud, ugrožava otvorenost u radu suda i narušava nastojanja da se ostvari kontinuirana komunikacija s nevladinim organizacijama i javnošću.¹³³ Iako *Smjernice za izvještavanje o sudskim postupcima* nemaju obavezujući karakter, već isključivo upućujući radi unapređenja transparentnosti rada sudova, one ukazuju na stavove VSTS-a¹³⁴ kojih bi sudovi trebalo da se pridržavaju.

4.2. PROAKTIVNA TRANSPARENTNOST

Nastojanje Suda BiH da omogući emitovanje suđenja u krivičnim predmetima putem svog službenog YouTube kanala¹³⁵ nije uspjelo iz tehničkih razloga. Trenutno na YouTube kanalu nije dostupan nijedan video-zapis,¹³⁶ dok se video-zapisima sa suđenja, odnosno samo njegovim isječcima, može pristupiti na osnovu ZOSPI. Potreba za ponovnim promovisanjem prakse prenosa suđenja putem YouTube kanala, u svim sudskim institucijama, važna je s obzirom na ograničenja prisustva javnosti u sudnicama, kako bi se obezbijedila prava istinske javne otvorenosti suđenja.¹³⁷

¹²⁸ VSTS BiH, Medijski akcioni plan, Sarajevo, 2023, str. 11. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/article/109949>.

¹²⁹ VSTS BiH, Vodič za kreiranje i upravljanje sadržajima web stranica, str. 8.

¹³⁰ VSTS BiH, Smjernice za izvještavanje o sudskim postupcima-namijenjeno sudovima-, str. 3-4. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/8f43Je>

¹³¹ *Ibid.*, str. 3.

¹³² VSTS BiH, Vodič za kreiranje i upravljanje sadržajima web stranica, str. 9.

¹³⁴ VSTS BiH, Smjernice za izvještavanje o sudskim postupcima-namijenjeno sudovima-, str. 11-12.

¹³⁵ *Ibid.*, str. 12.

¹³⁶ Vidjeti: <https://www.youtube.com/channel/UCPNiyHo3Qk7Nf185uX8jb5w>.

¹³⁷ Amra Mehmedić, Edin Hodžić, Emina Čerimović, Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u Bosni i Hercegovini: (ne)moćni kompromis između zaštite ličnih podataka i prava na informaciju o krivičnim postupcima, *Analitika - Centar za društvena istraživanja*: Sarajevo, 2014, str. 26. Dostupno na: <https://www.analitika.ba/index.php/bs/publikacije/anonimizacija-sudskih-i-tuzilackih-akata-u-bih-analiza-propisa-politika-i-praksi>. Vidjeti: Zaključci sa četvrte godišnje konferencije Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu: "Pristup javnosti i transparentnost pravosudnog sistema - Evropski standardi i praksa u BiH".

Kada je riječ o proaktivnoj transparentnosti u radu tužilaštava, bitno je napomenuti da Tužilaštvo BiH objavljuje optužnice na svojoj web stranici koje sadrže dispozitiv, kao i zakonski naziv krivičnog djela. Tabelarni prikaz uključuje broj predmeta i njegov naziv/optuženo lice, dok su optužnice, iako redigovane i skraćene, dovoljnog kvaliteta da bi se razumjelo za koju radnju je lice optuženo.¹³⁸ Na web stranici Republičkog javnog tužilaštva RS¹³⁹ se objavljuju optužnice koje, kao i u slučaju Tužilaštva BiH, sadrže dispozitiv i zakonski naziv krivičnog djela.

Na web stranici Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo¹⁴⁰ i Okružnog javnog tužilaštva Banja Luka¹⁴¹ je vidljiva praksa objavljivanja optužnica (dispozitiva i zakonskog naziva krivičnog djela) i informativnog sadržaja.¹⁴² Treba primijetiti da su optužnice koje objavljuje Tužilaštvo BiH redukovane neosnovano u dijelu koji se odnosi na lične podatke optuženih lica, kao što su npr. podaci o osuđivanosti i vođenju postupka, jer te posebne kategorije ličnih podataka mogu npr. biti korištene u analizi primjene instituta olakšavajućih i otežavajućih okolnosti. Slična primjedba se može istaći i Republičkom javnom tužilaštvu RS.

S druge strane, kada posmatramo objavu presuda u krivičnim predmetima, Općinski sud u Sarajevu,¹⁴³ Okružni sud u Banjoj Luci,¹⁴⁴ Osnovni sud u Banjoj Luci¹⁴⁵ još uvijek ne objavljuju presude na svojoj web stranici, iako *Smjernice o objavljivanju tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama VSTS-a navode eksplicitno: Presude su javne i u načelu se objavljuju bez ograničenja vezanih za prirodu i težinu krivičnog djela, u skladu sa kapacitetima i resursima sudova.*¹⁴⁶ Pored toga, predsjednici sudova su na XVII konferenciji održanoj 2023. godine zaključili da bi sudovi trebalo da ujednače praksu objavljivanja sudskih odluka, što se pokazalo značajnim elementom u poboljšanju percepcije i stavova javnosti.¹⁴⁷ Kantonalni sud u Sarajevu takođe više ne objavljuje presude, ako imamo u vidu da je posljednja presuda na web stranici objavljena 30. novembra 2022. godine.¹⁴⁸

Slična tendencija u postupanju primjetna je i u radu ostalih sudova. Istraživanje TI BiH u pogledu dostupnosti prvostepenih i drugostepenih presuda pokazuje da 21,6% sudova objavljuje kompletne pravosnažne presude, 23% kratke informacije o presudama, a 55,4% ne objavljuje nikakve informacije na zvaničnim web stranicama.¹⁴⁹ Postupanje tužilaštava takođe prati sličnu praksu. Tako, prema istraživanju TI BiH, 15% tužilaštava objavljuje potvrđene optužnice s kompletnom optužnicom, 10% objavljuju informacije u vidu saopštenja i 75% objavljuje informacije u vidu saopštenja sa dispozitivom optužnice.¹⁵⁰

Podsjetimo se da je 2013. godine EK naglasila da:

*"Poziva nadležne organe da uspostave ravnotežu između neophodne zaštite ličnih podataka i zahtjeva za objavljivanjem sudskih odluka i transparentnosti postupka, naročito u pogledu odluka od opšteg značaja za javnost poput onih iz predmeta ratnih zločina, organizovanog kriminala i korupcije, terorizma itd."*¹⁵¹

Preporuke EK date u okviru Strukturiranog dijaloga o pravosuđu između EU i BiH zahtijevaju dužno zalaganje domaćih organa vlasti te ostaju na snazi dok se adekvatno ne sprovedu, bez

138 Web stranica Tužilaštva BiH: <https://www.tuzilastvobih.gov.ba/?opcija=sadrzaj&kat=12&id=96&jezik=b>.

139 Web stranica Republičkog javnog tužilaštva RS: <https://rt-rs.pravosudje.ba/vstvfo/B/108/kategorije-vijesti/6417>.

140 Web stranica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo: <https://kt-sarajevo.pravosudje.ba/vstvfo/B/106>.

141 Web stranica Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci: <https://ot-banjaluka.pravosudje.ba/vstvfo/S/109>.

142 U skladu sa: VSTS BiH, Smjernice o objavljivanju tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama, t. 9.1.

143 Web stranica Općinskog suda u Sarajevu: <https://opsud-sarajevo.pravosudje.ba/vstvfo/B/65>.

144 Web stranica Okružnog suda u Banjoj Luci: <https://oksud-banjaluka.pravosudje.ba/vstvfo/S/11>.

145 Web stranica Osnovnog suda u Banjoj Luci: <https://ossud-banjaluka.pravosudje.ba/vstvfo/B/71>.

146 VSTS BiH, Smjernice o objavljivanju tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama, t. 9.2.

Izveštaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, para. 93.

147 Zaključci sa 17. konferencije predsjednika sudova, 2023.

148 Web stranica Kantonalnog suda u Sarajevu: <https://ksud-sarajevo.pravosudje.ba/vstvfo/B/9>.

149 Transparency International u BiH, Analiza nivoa transparentnosti pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini, str. 12.

150 *Ibid.*, str. 14.

151 Strukturirani dijalog o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine, četvrti plenarni sastanak, Brčko distrikt BiH, 08-09.04.2013, preporuke Evropske komisije, t. 14). Dostupno na: <https://pravosudje.ba/vstvfo/B/10001/article/40566>. Privremena istražna komisija Predstavničkog doma za utvrđivanje stanja u pravosudnim institucijama BiH, Izveštaj Privremene istražne komisije od 8. 6.2022. Dostupno na: <https://www.nasastranka.ba/bs/izvjestaj-o-stanju-u-pravosuđu-s-prilozima>. U Izveštaju se navodi: "Unaprijediti transparentnost pravosuđa i kroz objavu svih potvrđenih optužnica od strane svih tužilaštava u Bosni i Hercegovini, objavu svih presuda, prvostepenih i pravosnažnih, od strane svih sudova u Bosni i Hercegovini." (str. 105)

odlaganja.¹⁵² Kako bi ujednačio praksu u BiH objavljivanja informacija pod kontrolom tužilaštva i sudova na službenim web stranicama, te postigao optimalan nivo transparentnosti pravosuđa i povećalo povjerenje javnosti u pravosuđe, VSTS BiH je donio *Smjernice za objavljivanje tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama*.¹⁵³ Uprkos tome, na primjeru postupajućih tužilaštava i sudova u slučajevima koji su bili predmet monitoringa, digitalna transparentnost još uvijek ima nedostatke i ograničenog je dometa.

4.3. ISKUSTVO U PRIMJENI ZAKONA O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA

Mogućnost pristupa informacijama u krivičnim predmetima predstavlja ključan faktor za postizanje transparentnosti i otvorenosti u pravosudnom sistemu. Na ovaj način se obezbjeđuje javni nadzor nad funkcionisanjem krivično-pravnog sistema te jača povjerenje javnosti prema pravosudnim institucijama.¹⁵⁴ Ranije je zapaženo da pojedini sudovi i tužilaštva krše princip javnosti uskraćujući dostavljanje informacija koje bi po zakonu morale biti javne.¹⁵⁵ Nasuprot tome, riječima VSTS-a pristup informacijama *doprinosi transparentnosti, javnosti, otvorenosti i jačanju povjerenja javnosti u rad pravosuđa*.¹⁵⁶

Djelovanje TI BiH usmjereno je prema promociji transparentnosti i slobode pristupa informacijama u javnom sektoru, uključujući pravosuđe. Tako je TI BiH, shodno ZOSPI, tražio dostavu informacija koje se odnose na kopije prvostepenih i pravosnažnih presuda, potvrđenih optužnica, zapisnika sa održanih suđenja te drugih značajnih dokumenata koji su u vezi s predmetima krivičnih djela korupcije i organizovanog kriminala. Informacije su tražene na više načina. Prevažadno su tražene informacije koje se odnose na pravosnažne presude i potvrđene optužnice cjelokupnog pravosudnog sistema u predmetima krivičnih djela i korupcije i organizovanog kriminala, kao i broj predloženih/određenih mjera jemstva i mjera zabrane preduzimanja određenih poslovnih aktivnosti ili službene dužnosti za predmete krivičnih djela korupcije tokom 2020. i 2021. godine.

Od ukupnog broja poslanih zahtjeva na adrese 97 pravosudnih institucija u BiH, na 94 zahtjeva (51,6%) odgovoreno je u zakonom predviđenom roku te su dostavljene sve tražene informacije. Takođe, na 11 zahtjeva (5,9%) odgovoreno je u zakonom predviđenom roku, ali nisu dostavljene sve tražene informacije. Dalje, na 14 zahtjeva (7,5%) u potpunosti je odgovoreno po isteku zakonskog roka predviđenog za dostavljanje traženih informacija, dok su u četiri slučaja (2,1%) dostavljene nepotpune informacije nakon isteka zakonskog roka za dostavljanje informacija. Sudovi i tužilaštva su u 17 slučajeva (9,0%) dostavili kompletne tražene informacije nakon urgencije dostavljene po zahtjevu za pristup informacijama, dok su u dva slučaja (1,1%) dostavljene nekompletne informacije nakon slanja urgencije.

Kada je riječ o žalbama na donesene odluke, u šest slučajeva (3,1%) pravosudne institucije su pozitivno reagovala i dostavile kompletne tražene informacije, dok su u jednom slučaju (0,5%) dostavljene nepotpune informacije nakon upućene žalbe od strane tražioca informacija. Sudovi i tužilaštva u BiH su u šest slučajeva (3,1%) odbili pristup informacijama na zahtjev dostavljen od strane TI BiH i građana, dok je u čak 30 slučajeva (16%) zabilježeno "ćutanje administracije".

Podaci nam pokazuju da su sudovi i tužilaštva dostavili sve tražene informacije u zakonom

¹⁵² Strukturirani dijalog o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine, tematska sjednica posvećena reformi pravosuđa na državnom nivou, Brisel, 12.7.2013. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/JJmWRQ> Strukturirani dijalog o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine, šesti plenarni sastanak, Banja Luka, 11-12.11.2013. Dostupno na: <https://pravosudje.ba/vstvfo/B/10001/article/40566>. Strukturirani dijalog o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine, plenarni sastanak, Sarajevo, 13-14.5.2014. Dostupno na: <https://pravosudje.ba/vstvfo/B/10001/article/51556>.

¹⁵³ VSTS BiH, Smjernice o objavljivanju tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama, str. 6.

¹⁵⁴ Amra Mehmedić, Edin Hodžić, Emina Čerimović, Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u Bosni i Hercegovini: (ne)mogući kompromis između zaštite ličnih podataka i prava na informaciju o krivičnim postupcima, str. 23.

¹⁵⁵ USAID-ov projekat pravosuđa u Bosni i Hercegovini, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika od nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, USAID-ov projekat pravosuđa u Bosni i Hercegovini: Sarajevo, 2015, str. 72. Dostupno na: <https://usaidjp.ba/assets/files/publication/1453979174-dijag-nosticka-analiza-integriteta-pravosudnog-sektora-u-bih-i-mogucih-rizika-od-nastanka-korupcije-ili-neeticnog-ponasanja-u-pravosudu.pdf>.

¹⁵⁶ VSTS BiH, Smjernice o objavljivanju tužilačkih i sudskih odluka na službenim web stranicama.

predviđenom roku tek u nešto malo preko 50% slučajeva, što se ne može smatrati pozitivnom paksom. Posebno zabrinjavajući podatak je da u slučaju 30 zahtjeva (16%) nije zabilježena nikakva reakcija od strane pravosudnih institucija, odnosno zabilježeno je "ćutanje administracije", što pokazuje da je u narednom periodu neophodno uložiti dodatne napore u cilju unapređenja sprovođenja zakona o slobodi pristupa informacijama. Pored toga, TI BiH je tražio i informacije koje se odnose na slučajeve koji su bili predmet monitoringa, i to kopije prvostepnih i pravosnažnih presuda, potvrđenih optužnica, zapisnika sa održanih pretresa te druge relevantne dokumente. Shodno tome, tražene su kopije prvostepnih i pravosnažnih presuda, potvrđenih optužnica, zapisnika sa održanih pretresa te drugi relevantni dokumenti. Tražene informacije odnosile su se na Sud BiH, Kantonalni sud u Sarajevu, Općinski sud u Sarajevu, Okružni sud u Banjoj Luci i Osnovni sud u Banjoj Luci. Ove institucije pokazale su različitu praksu u odnosu na dostavljanje traženih informacija.

Kada je riječ o prvostepenim presudama, Općinski sud u Sarajevu je za jedan predmet ([Asim Sarajlić i dr.](#)) dostavio prvostepenu presudu, dok za drugi predmet ([Amir Zukić](#)) nije, ističući argument da presuda nije postala pravosnažna. Ovo ukazuje na različitu praksu u postupanju u istom činjeničnom stanju unutar iste institucije. To dovodi u pitanje pravnu sigurnost, kao i vladavinu prava, koju narušava najveći prvostepeni sud u BiH.

Sud BiH, većinom, javno objavljuje prvostepene presude, kao i pravosnažne presude. Međutim, suprotna praksa uočena je pri zahtjevu za pristup presudi Suda BiH broj S1 3 P 019450 15 P od 15. marta 2017. godine, donesenoj u predmetu SCOUT d.o.o. Zagreb protiv Ministarstva odbrane BiH. Nakon što je dva puta drugostepeni organ poništavao prvostepeno rješenje kojim je uskraćen pristup informacijama, nadležni službenik za pristup informacijama je donio obavijest u kojoj je naveo da zahtjev za pristup informacijama ne treba tretirati prema odredbama ZOSPI, već Zakona o parničnom postupku pred Sudom BiH. Zbog toga je TI BiH podnio žalbu Instituciji ombudsmena za ljudska prava. Nakon sprovedenog upravnog nadzora, presuda je dostavljena TI BiH.

Kada je riječ o dostavljanju zapisnika sa održanih ročišta, primjetna je različita praksa u postupanju Suda BiH, Kantonalnog suda u Sarajevu i Općinskog suda u Sarajevu. Sud BiH je u zakonskom roku dostavio zapisnike sa ročišta u formi audio-zapisa. Općinski sud u Sarajevu je tražene zapisnike dostavio u formi pisanog dokumenta. Kantonalni sud u Sarajevu uopšte nije dostavio tražene zapisnike sa održanih ročišta, zbog čega je vođen upravni spor po čijem okonačnju je predmet vraćen Kantonalnom sudu u Sarajevu na ponovno postupanje i odlučivanje.

Posebno je važno naglasiti da pravosudne institucije imaju dodatnu obavezu obezbjeđivanja dosljednog sprovođenja ZOSPI te da je izuzetno zabrinjavajuće kada ove institucije ZOSPI krše, odnosno selektivno ga primjenjuju.

- **Pravosudne institucije bi trebalo doslijeno i u skladu s preporukama Institucije ombudsmena za ljudska prava da sprovedu ZOSPI, te restriktivno tumače izuzetke od pristupa informacijama.**
- **Sudovi bi trebalo da kontinuirano ulažu u tehnološke kapacitete kako bi olakšali pristup informacijama. To uključuje digitalizaciju presuda, audio-zapisa sa ročišta i drugih relevantnih dokumenata, te njihovo brzo dostavljanje podnosiocima zahtjeva.**
- **Pravosudne institucije bi trebalo da ulažu u obuku svojih službenika o važnosti prava na pristup informacijama, transparentnosti rada pravosudnih institucija, kao i evropskim i međunarodnim standardima u pristupu informacijama.**
- **VSTS BiH bi trebalo da sačini analizu o primjeni usvojenih akata usmjerenih ka jačanju javnosti i transparentnosti rada pravosudnih institucija.**

4.4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA O TRANSPARENTNOSTI U RADU PRAVOSUĐA

Treba naglasiti da postoji zanemarivanje značajnog mehanizma za postizanje transparentnosti, a to je uloga predsjednika suda. Jedan od elemenata ocjene njegovog rada i organizacije i rukovođenja sudom jeste blagovremeno i adekvatno informisanje javnosti u vezi s radom i djelovanjem suda.¹⁵⁷ Nevladine organizacije, mediji i javnosti bi ovu činjenicu trebalo da iskoriste prilikom zagovaranja veće transparentnosti rukovodstva sudova da obezbijede veću digitalnu transparentnost.

Zaključno, kratki uvid u praksu navedenih tužilaštava i sudova ukazuje da postoje različite prakse u transparentnosti i javnosti njihovog rada, te da se ne poštuju isti standardi (propisani od strane VSTS-a BiH) u pristupu informacijama i objavljivanju informacija. To urušava integritet pravosuđa u cjelini¹⁵⁸, "ozbiljno ometa" borbu protiv korupcije,¹⁵⁹ ali i predstavlja odstupanje od obaveza u okviru evropskih integracija. Sveukupno, "potpuna transparentnost pravosudnih institucija očigledno je još uvijek više aspiracija nego realnost".¹⁶⁰

¹⁵⁷ Kriterijumi za ocjenjivanje rada predsjednika sudova u BiH, čl. 24 st. 2 t. i).

¹⁵⁸ USAID-ov projekat pravosuđa u BiH i VSTS BiH, Izvještaj sa konferencije "Borba protiv korupcije i jačanje integriteta pravosuđa", str. 42.

¹⁵⁹ Evropska komisija, Radni dokument Komisije: Analički izvještaj u prilogu dokumenta: Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu i Savjetu - Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, str. 39.

¹⁶⁰ Analitika - Centar za društvena istraživanja, Monitoring odgovora pravosuđa na korupciju: Izvještaj za 2016-2017. godinu, Analitika - Centar za društvena istraživanja: Sarajevo, 2018, str. 31. Dostupno na: <https://www.analitika.ba/bs/publikacije/monitoring-odgovora-pravosuda-na-korupciju-izvjestaj-za-2016-2017-godinu>.

5. EXCURSUS

Tokom monitoringa suđenja uočene su određene pravne prakse koje se izdvajaju kao neobične i manje uobičajene u pravnom okviru. Date prakse se odnose na:

- Prodaju imovine koja je predmet mjera osiguranja u predmetu [Zijad Blekić i drugi](#).
- Izdvojeno mišljenje sudije Branka Perića u predmetu [Fadil Novalić i drugi](#).
- Rasprava o tome da li je djelo koje se stavlja na teret [Draganu Šojiću](#) krivično djelo ili disciplinski prekršaj.
- Ljudska prava u slučajevima koji su bili predmet monitoringa.

Ovi primjeri predstavljaju posebne situacije koje donose novine i odstupaju od uobičajenih pravnih praksi. Kao takve mogu imati značajan uticaj na buduće pravne norme i razvoj pravosudnih procesa te zbog toga zahtijevaju pažljivo promišljanje i analizu.

5.1. ZIJAD BLEKIĆ I DRUGI: PRODAJA IMOVINE KOJA JE PREDMET MJERA OSIGURANJA

U predmetu Zijad Blekić i drugi postupajuća sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu, Sanela Rondić, je donijela rješenje kojim je određena privremena mjera osiguranja (dana 30. septembra 2019. godine) nad imovinom u vlasništvu osumnjičene pravne osobe "Profin-invest" (i to mjera: zabrana otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, uz zabilježbu istih u zemljišnu knjigu), u trajanju od dvije godine ili do donošenja druge odluke suda. Ta mjera je u skladu s prijedlogom postupajućeg tužilaštva dostavljena Zemljišno-knjižnom uredu na sprovođenje te Izvršnom odjeljenju Općinskog suda u Sarajevu na znanje. Manje od mjesec dana poslije donošenja mjere (dana 28. oktobra 2019. godine) sutkinja je sačinila dopis u kojem je navela da privremena mjera ne sadrži zabranu Općinskom sudu u Sarajevu sprovođenja prinudnog izvršenja nad tom imovinom. Navedeni dopis je upućen na izvršni spis Općinskog suda u Sarajevu, što je imalo za posljedicu donošenje rješenja kojim je nastavljen postupak sprovođenja izvršenja nad nekretninom, obuhvaćenom privremenom mjerom, u vrijednosti od 9,12 miliona BAM, a koji je rezultirao prenosom prava vlasništva (rješenjem donesenim u izvršnom postupku, od 18. marta 2020. godine, odnosno šest mjeseci poslije donošenja privremene mjere). Zbog toga je protiv sutkinje Rondić i postupajuće sutkinje Općinskog suda u Sarajevu u datom izvršnom postupku vođen disciplinski postupak, koji je okončan odbijanjem disciplinske tužbe.¹⁶¹ Naime, drugostepena disciplinska komisija VSTS-a BiH je zaključila da dopis sutkinje Rondić nije imao obavezujući karakter u pogledu postupanja Općinskog suda u Sarajevu u predmetnom izvršnom postupku niti se radilo o tumačenju pravnog dejstva rješenja o određivanju privremene mjere. Komisija je stava da dopis sutkinje nije imao za posljedicu nastavak i okončanje izvršnog postupka, već odgovarajući zakonski okvir koji reguliše izvršni postupak u FBiH. U kontekstu navoda o oštećenju budžeta FBiH, s obzirom na to da je došlo do prodaje imovine koja je navodno nezakonito stečena, disciplinska komisija je zauzela stav da postoji dovoljan obim osigurane imovine za namirenje potraživanja FBiH u slučaju takve odluke nadležnog suda, ali i da je moguće podnijeti prijedlog za oduzimanje imovinske koristi i protiv povezane osobe i protiv treće osobe (međutim, u konkretnom slučaju ne radi se o povezanoj osobi niti trećoj osobi s obzirom na to da je došlo do prenosa imovine uz naknadu koja odgovara njenoj stvarnoj vrijednosti). Prema navodima odbrane, po isteku privremenih mjera osiguranja date imovine, tužilaštvo nije tražilo produženje mjera te je shodno tome nastavljen izvršni postupak.

Ovakvo postupanje nadležnog suda u izvršnom postupku može imati za posljedicu nanošenje štete po budžet javne vlasti, jer u sličnim situacijama imovina stečena počinjenjem krivičnog

¹⁶¹ Vidjeti: Odluka drugostepene disciplinske komisije za sudije VSTS-a BiH, br. 11-07-7-904-1/2023, od 7.2.2023. Odluka dostupna na web stranici VSTS-a BiH: <https://vstv.pravosuđe.ba/vstvfo/B/141/kategorije-vijesti/1172/12029/12034>.

djela ne bi mogla biti oduzeta, a dovodi se u pitanje i mogućnost oštećenih da ostvare svoje pravo na osnovu imovinsko-pravnog zahtjeva.

5.2. **FADIL NOVALIĆ I DRUGI: IZDOJENO MIŠLJENJE SUDIJE BRANKA PERIĆA**

U predmetu *Fadil Novalić i drugi* prilikom izricanja prvostepene presude, kojom su optuženi proglašeni krivim za pojedine tačke optužnice, navedeno je da je predsjedavajući sudskog vijeća, Branko Perić, imao izdvojeno mišljenje, protivno stavu većine. Radilo se o prvoj situaciji pred Sudom BiH u kojoj je napisano i objavljeno izdvojeno mišljenje. Neposredno poslije, protiv sudije Perića je formiran predmet u Uredu disciplinskog tužitelja VSTS-a BiH (dalje u tekstu i: UDT),¹⁶² a disciplinska tužba je podnesena sredinom maja 2023. godine.¹⁶³ Sudija Perić je prilikom čitanja svog izdvojenog mišljenja izjavio da zna da to *nije praksa*,¹⁶⁴ ali da će ga ipak pročitati kako bi *pomogao sudijama koji su donijeli većinsku odluku da je bolje obrazložiti, strankama da napišu bolju žalbu, a apelacionom sudu da donese dobru i zakonitu odluku po žalbi*.¹⁶⁵

U predmetu sličnog činjeničnog stanja UDT je pokrenuo disciplinski postupak protiv sudije Okružnog suda u Banjoj Luci, Milana Blagojevića, a koji je u konačnici rezultirao utvrđivanjem njegove disciplinske odgovornosti (za prekršaj odavanje povjerljivih informacija koje proizlaze iz vršenja dužnost sudije iz čl. 56 t. 4 Zakona o VSTS-u BiH) i izricanjem mjere - javna opomena.¹⁶⁶ Drugostepena disciplinska komisija je istakla u svojoj odluci da sudija u krivičnom pravu BiH ima pravo na izdvojeno mišljenje, ali ne i pravo da javno saopšti takvo mišljenje prilikom objavljivanja presude.¹⁶⁷ US BiH je odlučujući po apelaciji protiv odluke disciplinskih komisija i VSTS-a, uložene zbog navodne povrede slobode izražavanja, zaključio da je miješanje u slobodu govora bilo zakonito, težilo legitimnom cilju očuvanja autoriteta i nepristrasnosti pravosuđa i da je bilo neophodno u demokratskom društvu jer je uspostavljena pravična ravnoteža između slobode govora i legitimnih ciljeva kojima se težilo.¹⁶⁸ Pored predmeta protiv sudije Blagojevića, u praksi UDT su postojali i drugi slični primjeri.¹⁶⁹

Treba spomenuti da je sam sudija Perić u svojim ranijim pisanim radovima istakao da, kako bi se sudiji omogućilo da objavi odvojeno mišljenje, "potrebna je izmjena Zakona o krivičnom postupku u dijelu koji reguliše donošenje odluka na taj način što bi se propisala obaveza sudije da odvojeno mišljenje pismeno obrazloži i pripremi za objavljivanje".¹⁷⁰

S druge strane, izdvojeno mišljenje, uopšteno, ali i u konkretnom slučaju, može doprinijeti tome da se prvostepena presuda napiše kvalitetnije i da se ponudi detaljnije obrazloženje u vezi sa spornim pitanjima. Pored toga, može predstavljati osnovu za kvalitetniju žalbu stranaka i branilaca, kao i ispravnu i zakonitu odluku drugostepenog sudskog vijeća. Sigurno da pluralitet sudskih stajališta može doprinijeti kvalitetnijoj raspravi u sudskoj, akademskoj i široj društvenoj zajednici o određenom pravnom pitanju, a u konačnici i boljem ostvarenju prava na pravično suđenje. Ono posebno može ukazati na određene nelogičnosti, manjkavosti u odluci većine, te potencijalno na nezakonite radnje sudija u većini, te tako doprinijeti i borbi protiv korupcije unutar samog pravosuđa. Zbog toga ovaj precedent bi trebalo da podstakne javnu

¹⁶² Pokrenut disciplinski postupak protiv sudije Suda BiH Branka Perića. Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2023/4/6/-formiran-predmet-protiv-sudije-suda-bih-branka-perica>.

¹⁶³ Protiv sudije Branka Perića podnesena disciplinska tužba. Dostupno na: <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Protiv-sudije-Branka-Perica-podnesena-disciplinska-tuzba/771584>.

¹⁶⁴ Izdvojeno mišljenje Branka Perića dostupno na: <https://istraga.ba/objavljujemo-cjelokupno-izdvojeno-misljenje-sudije-branka-perica-dvije-godine-u-dva-predmeta-u-ovom-sudu-traje-podrirvanje-pravde-u-oba-slucaja-centar-medijskih-operacija-je-u-jednim-no-vinama-umj/>.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ Konačna Odluka VSTS-a BiH, br. 04-07-6-315-94/2019, od 28.11.2019. Odluka dostupna na web stranici VSTS-a BiH: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/141/kategorije-vijesti/1172/12029/12034>.

¹⁶⁷ Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-4351/20, para. 34.

¹⁶⁸ *Ibid.*, para. 104.

¹⁶⁹ Vidjeti: Odluka Prvostepene disciplinske komisije br. DCFK 16/07 od 5.11.2007. Odluka Drugostepene disciplinske komisije br. DŽFK 1/2008. Odluke u arhivi autora.

¹⁷⁰ Branko Perić, Izdvojeno mišljenje u krivičnom postupku - argumenti za novi pristup, Pravni život, br. 10/2009. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/Gbl2gZ>

vlast da promisli o izmjenama i dopunama ZKP-a kako bi omogućila javnu objavu izdvojenih mišljenja.

5.3. PREDMET DRAGAN ŠOJIĆ - KRIVIČNO DJELO ILI DISCIPLINSKI PREKRŠAJ?

Tužilaštvo BiH je optužilo Dragana Šojića, direktora Službe za zajedničke poslove institucija BiH, za krivično djelo *zloupotrebe položaja ili ovlaštenja* (čl. 220 st. 2 KZ BiH). Optužnicom se tvrdi da je prekoračio granice svog službenog ovlaštenja koja se odnose na korištenje službenih vozila, jer je ista koristio u privatne svrhe, odnosno bez odgovarajućeg putnog naloga.¹⁷¹ Prema navodima Tužilaštva BiH, time je sebi pribavio koristi u iznosu od 41.877,78 BAM i u istom iznosu oštetio budžet BiH.

Da bi se dokazalo ovo krivično djelo, neophodno je dokazati sljedeće: 1) status optuženog lica - službena ili odgovorna osoba, 2) jednu od tri alternativno postavljene radnje izvršenja, u konkretnom slučaju: prekoračenje granica službenog ovlaštenja, 3) posljedicu krivičnog djela, u konkretnom slučaju: pribavljanje kakve koristi sebi.¹⁷² Status optuženog je jasno određen u optužnici. Optuženi je okarakterisan kao službeno lice i to imenovani funkcioner, te su navedene okolnosti iz kojih to proizlazi: imenovanje od strane SM BiH, te su poslovi koje je obavljao dovedeni u vezi s počinjenim krivičnim djelom. U pogledu postojanja namjere za počinjenje krivičnog djela, Tužilaštvo BiH je identifikovalo kako je optuženi u period od deset mjeseci kontinuirano podnosio fiktivne zahtjeve za otvaranje naloga za službena putovanja.

U pogledu radnje, Tužilaštvo BiH se opredijelilo na prekoračenje granica službenog ovlaštenja. U optužnici su navedene konkretne odredbe podzakonskih akata za koje se smatra da su prekršeni, čime je ispunjen zakonski zahtjev, s obzirom na to da je dato krivično djelo blanketne prirode. Tako se sudu daje osnova na osnovu koje može odrediti da li je ponašanje optuženog bilo nezakonito, odnosno da ispita granice službenih ovlaštenja i da li je optuženi prekoračio granice svog ovlaštenja.¹⁷³

Iako Zakon o državnoj službi BiH u institucijama BiH¹⁷⁴ propisuje disciplinsku odgovornost za prekoračenje službenih ovlaštenja (čl. 54 st. 2 t. c), to ne isključuje niti zamjenjuje krivičnu odgovornost za djelo za koje se tereti optuženi, posebno jer optuženi nije gonjen disciplinski niti se može pozvati na princip *ne bis in idem*.

¹⁷¹ Optužnica dostupna na: http://www.tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Anonimizirana_optuznica_Dragan_Sojic.pdf.

¹⁷² Za detalje vidjeti: USAID-ov projekat pravosuđa u BiH, Analiza procesuiranja koruptivnih krivičnih djela u Bosni i Hercegovini kroz prikaz odabrane sudske prakse, USAID-ov projekat pravosuđa u BiH: Sarajevo, 2017, str. 75-94. Dostupno na: <https://bd2x.short.gy/nSmjR9>

¹⁷³ Uporedu sa presudom Suda BiH, br. S1 2 K 003434 08 K od 29.8.2011.

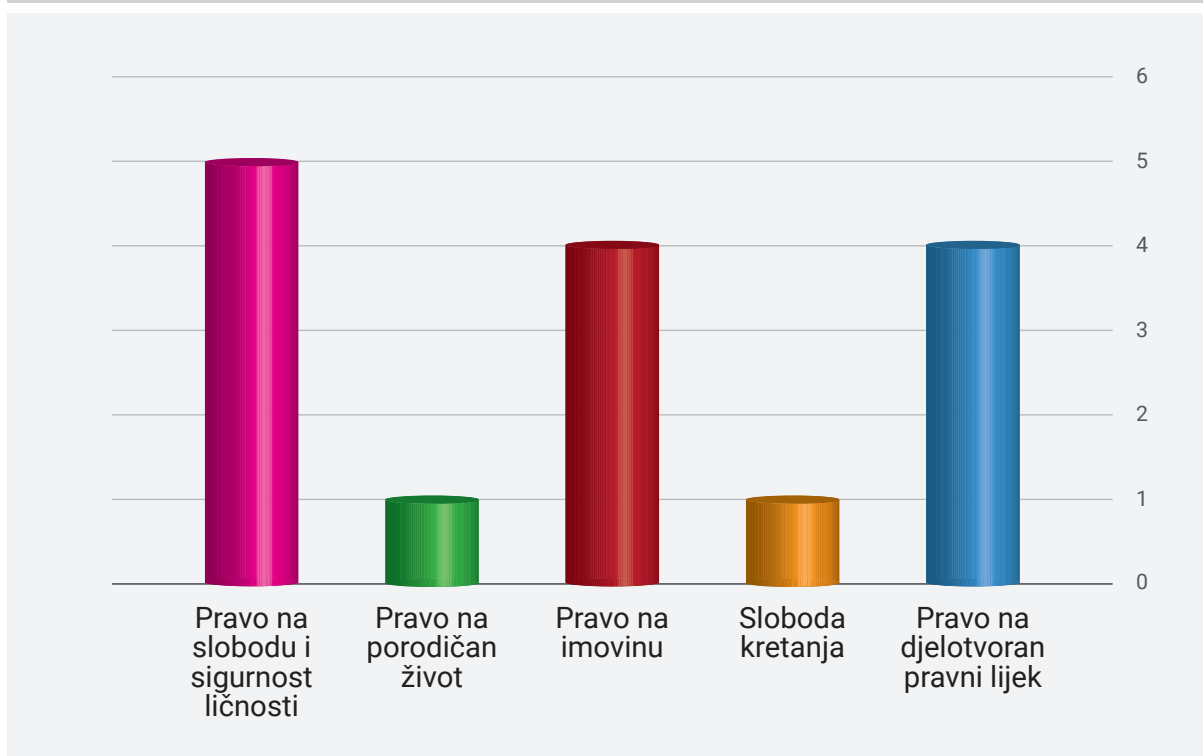
¹⁷⁴ Zakon o državnoj službi u institucijama BiH, "Službeni glasnik BiH", br. 12/02, 19/02, 8/03, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 50/08, 43/09, 8/10, 40/12 i 93/17.

5.4. LJUDSKA PRAVA U SLUČAJEVIMA KOJI SU BILI PREDMET MONITORINGA

US BiH je odlučivao u 28 apelacija¹⁷⁵ apelanata koji su bili optuženi ili povezani s njima, u slučajevima koji su bili predmet monitoringa. Dvije apelacije su odbačene kao nedopustive, dok je US BiH na osnovu 11 apelacija utvrdio povredu jednog ili više ljudskih prava i osnovnih sloboda. Suštinski se radi o povredi prava načinjenih na početku krivičnog postupka i to u vezi s opravdanosti mjere pritvora i njegove kontrole, te opravdanosti mjera zabrane i njihove kontrole.

Tabela broj 3: Pregled utvrđenih povreda ljudskih prava i osnovnih sloboda

Pregled utvrđenih povreda ljudskih prava i osnovnih sloboda

¹⁷⁵ Za predmet Alija Delimustafić i drugi, vidjeti odluke US BiH: 1) Alija Delimustafić: odluke o dopustivosti (broj AP-1212/22 i AP-3848/21) i odluke o dopustivosti i meritumu (broj AP-98/22, AP-2768/21, AP-6683/18, AP-2037/17, AP-2957/17, AP-124/19 [utvrđena povreda prava na slobodu i sigurnost ličnosti], AP-1917/20 [utvrđena povreda prava na djelotvoran pravni lijek u vezi sa slobodom kretanja], AP-2788/20 [utvrđena povreda prava na slobodu i sigurnost ličnosti] i AP-4387/16 [utvrđena povreda prava na slobodu i sigurnost ličnosti]). Maumer Pita: Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-274/17. Emir Karača: odluke o dopustivosti i meritumu u predmetima broj AP-1003/17 (utvrđena povreda prava na imovinu i prava na djelotvoran pravni lijek), broj AP-3840/17 (utvrđena povreda prava na imovinu, prava na slobodu kretanja i prava na djelotvoran pravni lijek) i broj AP-6728/18 (utvrđena potvrda prava na imovinu i prava na djelotvoran pravni lijek). Kemo Kapur: Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-2346/19 (utvrđena povreda prava na imovinu i prava na djelotvoran pravni lijek). Za predmet Zijad Blekić i drugi, vidjeti odluke US BiH: Jasmin Jusufrić: Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-510/21. Zijad Blekić: odluke o dopustivosti i meritumu u predmetima broj AP-1305/21 i AP-4742/20. Za predmet Zijad Mutap i drugi, vidjeti odluke US BiH: Zijad Mutap: odluke o dopustivosti i meritumu u predmetima broj AP-543/21 i AP-1549/21. Josip Barić: Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-1601/21. Za predmet Amir Zukić i drugi, vidjeti odluke US BiH: Amir Zukić: odluke o dopustivosti i meritumu u predmetima broj AP-1332/17 (utvrđena povreda prava na porodični život) i AP-2210/17 (utvrđena povreda prava na slobodu i sigurnost ličnosti). Za predmet Dragan Šoljić, vidjeti odluke US BiH: Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-1986/22. Za predmet Kemal Čaušević i drugi, vidjeti odluke US BiH: Kemal Čaušević i Aida Čaušević: Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-2753/13, Kemal Čaušević: odluke o dopustivosti u predmetima broj AP-3533/13 i AP-5350/18. Za predmet Branislav Zeljković, vidjeti odluke US BiH: Odluka o dopustivosti i meritumu u predmetu broj AP-3941/21 (utvrđena povreda prava na slobodu i sigurnost ličnosti).

6. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

U ovom kontekstu moguće je ponoviti mnoge zaključke i preporuke već iznesene u prethodno objavljenim izvještajima slične prirode. Ovo naglašava nedostatak napretka u uspješnoj borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala te očitava da efikasnost, integritet i transparentnost pravosudnog sistema BiH ostaju na niskom nivou. Transparentnost i dalje ne udovoljava čak ni Smjernicama VSTS-a BiH, bez da dostiže prihvatljiv nivo koji bi obnovio povjerenje javnosti u integritet bh. pravosuđa. VSTS BiH i dalje nije u stanju da odlučno sprovede preporuke organizacija poput EU, OSCE-a, USAID-a i TI BiH, koje su usmjerene ka poboljšanju efikasnosti, integriteta i transparentnosti pravosudnog sistema u BiH. Štaviše, može se ponoviti i Pribeov nalaz iz 2018. godine: *Krivično pravosuđe u BiH se ne bori protiv teških oblika kriminala i korupcije.*¹⁷⁶ *U predmetima korupcije na visokom nivou su uočene neobjašnjive profesionalne i pravne greške, nemar, zloupotreba postupka i upitne sudske odluke.*¹⁷⁷

Monitoring suđenja obuhvatio je predmete krivičnih djela korupcije na pet sudova u Bosni i Hercegovini: Sud BiH, Kantonalni sud u Sarajevu, Okružni sud u Banjoj Luci, Općinski sud u Sarajevu i Osnovni sud u Banjoj Luci. Praćeno je ukupno 36 predmeta. Prosječan broj optuženih po predmetu je pet optuženih. Većinu optuženih čine muškarci, od ukupno 170 optuženih, 137 su muškarci, 25 su žene, a osam su pravna lica. Analiza optuženih u krivičnim predmetima korupcije otkriva da 30% čine viši funkcioneri, 13% je srednjeg ranga, 16% nižeg ranga, dok njih 58% nije na javnim pozicijama. Prosječno trajanje postupka od podizanja optužnice do donošenja prvostepene presude je 22 mjeseca. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja je krivično djelo koje se najčešće pojavljivalo u predmetima koji su praćeni. Zatim slijedi udruživanje radi činjenja krivičnih djela i trgovine uticajem, te pranje novca i primanje nagrade ili drugog oblika koristi. Prosječan broj učestalosti zakazivanja suđenja je 10,63 ročišta po predmetu u jednogodišnjem periodu. Samim tim može se zaključiti da se suđenja u predmetima korupcije zakazuju u prosjeku jednom mjesечно ili rjeđe.

Tokom monitoringa suđenja u slučajevima korupcije najčešći izazovi primjetni su u aspektima efikasnosti, integriteta i transparentnosti. Posmatrajući efikasnost, u smislu procesuiranja slučajeva korupcije, u 2021. godini, u odnosu na 2020. godinu, došlo je do smanjenja broja podignutih optužnica u slučajevima korupcije, dok je broj istih povećan pri procesuiranju slučajeva visoke korupcije, ali nije došlo do potvrđivanja optužnica. Iako je generalno došlo do povećanja broja ovih optužnica, njihov broj je i dalje nizak uzimajući u obzir percepciju javnosti o nivou korupcije u BiH. Takođe, kada je riječ o efikasnom vođenju postupaka i produktivnosti pretresa, najuočljiviji izazovi se odnose na relevantnost dokaza korištenih na suđenjima, izmjene u sastavu sudskih vijeća, nepristupanje svjedoka suđenjima (sprovođenjem irelevantnih dokaza i saslušanja svjedoka odugovlači se trajanje pretresa), dugotrajne pretrese, odnosno odugovlačenje trajanja pretresa (suđenja se rijetko zakazuju, odnosno intenzitet zakazivanja suđenja je usporen, čime neki postupci traju dugi niz godina). Pored toga, primjetni su i izazovi u kaznenoj politici u slučajevima korupcije. Posebno se naglašavaju izrečene kazne po sporazumima o priznanju krivice, pri čemu se većinom izriče blaža vrsta kazne, minimalne zakonske kazne, i to novčane kazne i kazne do jedne godine zatvora. Takođe, primjetno je da se sve češće krivično procesuiraju nosioci pravosudnih funkcija, što dodatno ukazuje na potrebe za intenzivnijim reformama u radu pravosuđa.

Kada je riječ o integritetu pravosuđa u sudskim postupcima, izazovi su najuočljiviji kod kvaliteta optužnica, kvaliteta izvedenih dokaza, zakonitosti dokaza, nepristrasnosti suda, te poštivanja prava optuženih. Tako se pri analizi kvaliteta optužnica posebno ističu nepravilnosti koje se odnose na pogrešno prepoznata krivična djela, navođenje krivičnih djela koja su

¹⁷⁶ Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH, para. 42.

¹⁷⁷ *Ibid.*, para 55.

izbrisana iz krivičnih zakona, nelogičnosti u opisu inkriminiranih radnji, obuhvatanje optužnicom velikog broja lica te ograničenja u pogledu dokaza optužnice. Posmatrajući kvalitet izvedenih dokaza, često je primjetno da se sprovede dokazi upitnog kvaliteta, kao i nepripremljenost tužilaštava u prezentaciji dokaza. Takođe, primjetan je nizak nivo pripremanja svjedoka, od strane tužilaštva, pri davanju iskaza. Kada je riječ o poštivanju prava optuženih, odnosno obezbjeđivanja prava na fer i pošteno suđenje, primjetan je uticaj medija, odnosno medijskog izvještavanja koje narušava presumpciju nevinosti, pristrasno izvještavanje o suđenjima, kao i postupanje tužilaštva na način da se ne omogućava uvid u kompletan spis predmeta, da se vrši pritisak na svjedoke koji svjedoče u korist optuženih i sl. Takođe, u posljednje vrijeme ističe se i uticaj spoljnih faktora i medija na pravično suđenje.

Transparentnost pri vođenju sudskog postupka, najčešće se ogleda u dostupnosti značajnih dokumenata u vezi s predmetima korupcije, poput optužnica, presuda, zapisnika sa suđenja i slično. Primjetna je različita praksa u postupanju pravosudnih institucija, ponekad i u samoj instituciji, pri čemu određene institucije dostavljaju tražene dokumente u zakonom propisanom roku, dok druge institucije odbijaju dostavljanje traženih informacija, što rezultira dugotrajnim sudskim postupcima kako bi se obezbijedila dostupnost traženih informacija.

Zbog svega, ne stiče se utisak da je procesuiranje krivičnih djela korupcije *prioritet* pravosuđa u BiH,¹⁷⁸ niti da je *od posebnog značaja* za VSTS BiH.¹⁷⁹ Ponašanja tužilaca/sudija ne afirmišu povjerenje javnosti u integritet pravosuđa¹⁸⁰ niti obavljaju svoju funkciju na efikasan i zakonit način, u razumnom roku.¹⁸¹ Zbog toga, iako je pitanje korupcije na dnevnom redu svakog sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost EU i BiH¹⁸², EK u posljednjem izvještaju za BiH opravdano zaključuje: *Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi/dostigla je određeni nivo pripremljenosti u sprečavanju i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.*¹⁸³ *Nije postignut napredak u ispunjavanju ključnog prioriteta br. 7. iz Mišljenja,*¹⁸⁴ *te preporuka iz 2021. godine i nalaza iz Izvještaja stručnjaka o pitanjima vladavine prava.*¹⁸⁵

6.1. PREPORUKE

Pored prethodno navedenih preporuka, posebno se ističu i naglašavaju sljedeće preporuke:

- 1) Rukovodioci sudova moraju, u skladu sa svojim nadležnostima, obezbijediti bolje planiranje i održavanje sudskih postupaka u predmetima krivičnih djela korupcije i organizovanog kriminala. Propust da to učine mora imati svoju refleksiju u godišnjim ocjenama njihovog rada.
- 2) Glavni tužioci moraju obezbijediti procesnu disciplinu tužilaca i izvršavanje obaveza blagovremeno i temeljno, te dozvoliti pristup suđenju zamjeni postupajućeg tužioca samo

¹⁷⁸ VSTS BiH, Godišnji izvještaj VSTS-a za 2021. godinu, VSTS BiH: Sarajevo, 2022, str. 53. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/93339>.

¹⁷⁹ VSTS BiH, Godišnji izvještaj VSTS-a za 2019. godinu, VSTS BiH: Sarajevo, 2020, str. 46. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/63649>.

¹⁸⁰ Kodeks tužilačke etike, "Službeni glasnik BiH", br. 13/06 i 32/15, t. 4.2. Dostupno na: <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/200/kategorije-vijesti/116313/116529/116552>. Kodeks sudske etike, t. 4.2.

¹⁸¹ Kodeks tužilačke etike, t. 5.5. Kodeks sudske etike, t. 5.5.

¹⁸² Vidjeti dnevni red: 1. sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost, Evropske unije i BiH, Sarajevo, 1-2.12.2016. 2. sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost Evropske unije i BiH, Brisel, 30.11-1.12.2017. 3. sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost Evropske unije i BiH, Banja Luka, 28-29.11.2018. 4. sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost Evropske unije i BiH, Brisel, 5-6.12.2019. 5. sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost Evropske unije i BiH, Sarajevo, 17-18.12.2020. Dnevni redovi u arhivi autora.

¹⁸³ Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2022. godinu, str. 5.

¹⁸⁴ Proritet broj 7 iz Mišljenja EK o zahtjevu BiH za članstvo u EU: Jačati prevenciju i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, uključujući i protiv pranja novca i terorizma, prvenstveno putem: a) usvajanja i sprovođenja propisa o sukobu interesa i zaštiti uzbujača; b) osiguravanja djelotvornog funkcionisanja i koordinacije tijela za borbu protiv korupcije; c) usklađivanja zakonodavstva i jačanje kapaciteta za javne nabavke; d) osiguravanja efikasne saradnje između tijela za sprovođenje zakona i sa tužilaštvima; e) demonstriranja napretka u ostvarivanju rezultata proaktivnih istraga, potvrđenih optužnica, kaznenih progona i pravosudnih osuđujućih presuda u predmetima organizovanog kriminala i korupcije, uključujući i one na visokom nivou; f) depolitizacije i restrukturiranja javnih preduzeća i osiguravanja transparentnosti procesa privatizacije.

Vidjeti: Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, COM(2019) 261 final, Brisel, 29.5.2019. Dostupno na: <http://archive.europa.ba/wp-content/uploads/2019/06/Misljenje-Komisije-o-zahtjevu-Bosne-i-Hercegovina-za-%C4%8Dlanstvo-u-Evropskoj-uniji.pdf>.

¹⁸⁵ Evropska komisija, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2022. godinu, str. 23.

u izuzetnim i opravdanim okolnostima.

- 3) Sudija/predsjednik sudskog vijeća mora se koristiti predviđenim zakonskim alatom koji treba da obezbijedi efikasnije procesuiranje krivičnih djela korupcije, kao i onih organizovanog kriminala, a posebno institutom predraspravnog/pretpretresnog ročišta, odnosno statusne konferencije. Taj institut, skoro nekorišten u slučajevima koji su predmet monitoringa, sadržan je u sva četiri ZKP-a s prvenstvenom svrhom da se obezbijedi adekvatno planiranje i održavanje glavnog pretresa, te time i efikasnost suđenja.
- 4) Sudija/predsjednik sudskog vijeća mora se koristiti instrumentima očuvanja procesne discipline predviđene ZKP-om. Propust da se to učini blagovremeno dovodi u pitanje autoritet suda, podstiče one koji narušavaju discipline da to nastave raditi, te se ne ostvaruje specijalna ili generalna prevencija.
- 5) U okolnostima kada je poznat datum penzionisanja člana sudskog vijeća, kao i obim predmeta, među članove sudskog vijeća ne bi trebalo imenovati one članove koji će biti penzionisani tokom glavnog pretresa, odnosno imenovati dodatnog sudiju koji bi pratio suđenje od početka i zamijenio penzionisanog člana sudskog vijeća.
- 6) Tužilaštvo i odbrana prilikom predlaganja svjedoka i vještaka za glavni pretres, ali i neposredno prije nastavka glavnog pretresa na kojem bi svjedok trebalo da svjedoči, a vještak ispita, trebalo bi da u direktnom kontaktu provjere raspoloživost svjedoka/vještaka u predviđene datume svjedočenja i eventualno predlože zamjenske svjedoke/vještake u slučaju spriječenosti drugih.
- 7) Sudija/predsjednik sudskog vijeća mora obezbijediti da svjedočenje svjedoka i ispitivanje vještaka bude sprovedeno u skladu s odredbama ZKP-om, kako ne bi došlo do odugovlačenja glavnog pretresa i istovremeno kako bi zaštitili svjedoke/vještake.
- 8) Glavni pretresi nikada ne bi smjeli biti odloženi za period koji je duži od 30 dana, posebno s obzirom na rizik koji sa sobom to nosi, a može rezultirati dugotrajnošću postupka kao i većom potrošnjom budžetskih sredstava, naročito u slučajevima obavezne odbrane.
- 9) Sudija/sudijsko vijeće bi trebali, vođeni dobrom praksom, unaprijed zakazati više termina glavnog pretresa ili unaprijed odrediti dan u sedmici tokom kojeg će se održavati pretres.
- 10) Prilikom određivanja obavezne odbrane jer to zahtijevaju interesi pravde, sudovi bi morali dati detaljno obrazloženje zbog čega je to slučaj, imajući u vidu da se obavezna odbrana finansira javnim novcem.
- 11) Sudija/predsjedavajući sudskog vijeća bi o prigovoru prihvatljivosti dokaza morao odlučiti tokom glavnog pretresa, a ne tek u prvostepenoj presudi. Na taj način bi se omogućilo strankama i braniocu da eventualno promijene strategiju tokom sudskog postupku.
- 12) Sudija/predsjednik sudskog vijeća bi se tokom glavnog pretresa morao suzdržati od bilo kakvih radnji koje mogu dovesti u pitanje njegovu nepristrasnost, kao i narušiti sudijsku etiku.
- 13) Vrsta i visina izrečenih kazni i dalje odaje utisak nekažnjivosti za koruptivna krivična djela i organizovani kriminal. Sudovi moraju pooštriti svoju kaznenu politiku, dok istovremeno tužilaštva moraju promijeniti svoju kaznenu politiku koju sprovode prilikom zaključenja sporazuma o priznavanju krivice.

Sudovi i tužilaštva moraju obezbijediti digitalnu transparentnost na nivou kako to zahtijeva VSTS BiH kroz svoje akte (smjernice, strategije i sl.). Presude i optužnice moraju se blagovremeno objavljivati na web stranicama i na način da se redukovanje akata ne izvrši u takvom obimu da se ne razumije njihov sadržaj. Informacije o održavanju/odlaganju glavnog pretresa moraju biti objavljene blagovremeno, na adekvatan način i na vidljivom mjestu, uz adekvatno obrazloženje u slučaju odlaganja. Sudovi i tužilaštva moraju primjenjivati ZOSPI u skladu sa svrhom tog zakona, principom vladavine prava (pravne sigurnosti kao njenog sastavnog dijela), kao i preporukama Institucije ombudsmena za ljudska prava.

Transparency International u BiH

Sjedište:

Adresa:

Krfska 64e, 78000 Banja Luka

Telefon:

+387 51 224 520

+387 51 224 521

Finansije:

+387 51 216 928

Fax:

+387 51 216-369

Email:

info@ti-bih.org

Ispostava

Adresa:

Mula Mustafe Bašeskije 9/1, 71 000 Sarajevo

Telefon:

+387 33 220 049

Fax:

+387 33 220 047

www.tibih.org